

**JSOU JINÍ,
ALE NEJSOU ŠPATNÍ**

© Petr Burda, 2017

© Společnost pro queer paměť, z. s., 2017

Dvacátého třetího srpna 1962 si Petr poprvé všímá, že na státních budovách visí rumunské vlajky. S modrým, žlutým a červeným pruhem a červeným sluncem ve znaku. Jenže od rána má jinou starost, než sledovat prapory na barácích. Probouzí se v zajetí zaschlé skvrny, která při odlepení pyžamových kalhot nepříjemně pálí. Spolužák Vít'a, podobný zážitek zažívá poslední den před prázdninami. Rezolutně prohlásí, že taková lekce mu stačí jednou za život, a radši bude nejméně dvakrát denně pěstovat docela příjemnou prevenci.

Dvacátého třetího srpna 1963 s občanským průkazem, slavnostně předaným tři měsíce před patnáctými narozeninami, jde na odpolední představení amerického filmu s hvězdičkou, tedy do patnácti let mládeži nepřístupného. Zvědavý na to, co před ním do patnácti let úspěšně tajili. Je zklamaný. Jedna krátká líbačka v parku na lavičce, a v polovině pomalu plynoucího filmu, postarší manželé na rovrzané posteli šajní snubními prsteny. Když k něčemu má konečně dojít, řeší to tvůrci decentní zatmívačkou přes celé širokoúhlé plátno. Až v samém závěru služka na klozetě, na sedátku, zasypává stojícímu klukovi bílým práškem stehna popálená od kopřiv a okatě si všímá, že mladý pán má už černé chmýří nad jinak ukončeným pindíkem, protože mladík je z pobožné židovské

rodiny, a služka ví, že se do něj nesmí zabouchnout. Petr se chce podívat na obrázky a především zjistit jméno mladého herce, ale ve skřínce je jen československý a rumunský praporek na špejlích, zapíchnutý do školní houby.

Dvacátého třetího srpna 1964 sedí v Ledečku nad Sázavou, ve vesnici vzdálené sedmdesát kilometrů od Prahy, a celý večer u táboráku, společně s ostatními vyřvává texty písniček o Guadalkanálu, Soše Svobody, bílé eskadroně a Dajáně. Nikomu se nepřizná, že má právě ten den narozeniny a vůbec mu nevadí, že je daleko pryč od Prahy, i od rumunských vlajek.

Dvacátého třetího srpna 1965 je mnohem, mnohem dál. V Lipsku. Tři dny, ve stádu osmi českých kluků, obdivuje místní tiskárny. Noci tráví v napůl vyklizeném polygrafickém internátu, který přes prázdniny řemeslníci vždy tři hodiny denně malují. Už renovované pokoje jsou plné plakátů Vinnetoua a The Beatles. Jsou pro dva, válečky sražené u překližkové stěny signalizují každé vrznutí. Vedle ležící Honza s Hansem, každý večer, vrzají synchronně. Petr na to se smíchem, rusky, upozorní svého souseda Klause. Ten se jen začervená a tvrdou ruštinou odpoví, že on nicht panimájet. Přesto si poslední večer dají alespoň pusu, ovšem ne ten bohatýrský hudlan Ericha Honneckera s Leonidem Iljičem Brežněvem, ale hodně rozpačitý a nesmělý polibek, který předchází třem krátkým dopisům končících na obou stranách ve ztracenu. Frončaft nikomu z osmi tiskařů a sazečů nevydrží ani do Vánoc.

Dvacátého třetího srpna 1966 dostal Petr hned ráno od otce dvě čínská pera a jednu versatilku, s poukazem, že od důchodce nemůže čekat víc. Samozřejmě, je to vtip, protože do důchodu půjde otec až prvního září. V práci nikoho ani nenapadne vzpomenout si na to, že je Petrovi osmnáct. Schází už jen to, aby na fasádě tiskárny uviděl, při cestě domů, rumunskou vlajku. A také strýce Františka. Je to otcův vrstevník, hrdý na to, že se narodil právě v roce 1905.

„Pospíchat domů nemusíš. Byl jsem u vás a řekl Toníkovi, že se mnou ráno pojeděš do Ledčeka, ale spíš si vyhodíme z kopýtka. Doufám, že máš u sebe občanku?“

Petr jen mlčky přikývne a nechá Františka plánovat oslavu svých narozenin.

„Zastavíme se u mě doma v Nerudovce, nebyl jsi u mě už ani nepamatuju kdy, zaskočíme do žižkovských lázní, tam jsi určitě nebyl, ukážu ti jednu vinárnu v centru, a pak tě vezmu na Kampu, na mejdan, který se ti bude určitě líbit.“

„Tak jo.“

Prisvědčí Petr Františkovi už v tramvaji, která směřuje na Malostranské náměstí. Počítá rumunské vlajky na budovách. František se tomu usmívá.

„Ty teda máš starosti.“

Komentuje, ale Petr se brání.

„Víš, kterou vlajku jsem nesl na Prvního máje v průvodu?“

„Rumunskou?“

Tipuje František.

„Severokorejskou, už ani kubánská nebo rumunská, na mě nezbyla.“

Když projdou okolo chrámu svatého Mikuláše, František zpomalí.

„Schválně, jestli si ještě pamatuješ, kde bydlím.“

Petr pokrčí rameny.

„Naposledy jsem u tebe byl s mámou. Den předtím, než vystartoval Gagarin. A to je pět let a čtyři měsíce. Ber na to ohled.“

Petr se dívá na fasády paláců na obou stranách Nerudovy ulice. U domu, kde žil Jan Neruda se zastavuje na delší dobu. František není proti.

„Měli jsme Povídky malostranské jako povinnou školní četbu. Přečetl jsem je na jeden záťah a líbily se mi. A možná tuším, proč Neruda tolik chlastal. Zažil jsi někdy v téhle ulici strach?“

Zeptá se Petr Františka před domovními dveřmi. František mu odpoví až v temné chodbě v prvním patře, před svým královstvím.

„Jo. Dvakrát. Poprvně když Němci v březnu v devětatřicátym jeli na Hrad. Sněžilo a ty jejich motorčky klouzaly na kočičích hlavách. A podruhé, když okolo procházel Heydrichův pohřeb.“

U Františka se dlouho nezdrží.

„Budu sem chodit častěji.“

Slibuje Petr a nasává atmosféru malostranských podhradních střech.

„Pozdě. Na začátku příštího roku se definitivně stěhuju do Ledečka. Kdyby si Vertoušek v březnu nezlámal na lyžích nohu na třikrát, a já za něj nemusel, už jako důchodce, dělat, tak už bych tu v létě nebydlel.“

Petr se kysele zašklebí.

„Z kopce to půjde líp.“

Poučí František Petra, když se vracejí na Malostranské náměstí. U Kaiserštejnského paláce stojí tři taxíky.

„Ahoj Pepíčku.“

Osloví František familiárně prvního taxíkáře, kterému může být tak padesát. Petr si všimne, že má pod sakem vestičku a na sněhobílé košili tmavěčerveného motýlka.

„Dobrý den.“

Pozdraví Petr neutrálně a dva kroky poodstoupí. František jej popostrčí dopředu.

„Můj synovec Petr. Dneska je mu osmnáct, tak mu jedu ukázat cvrkot života. Vezmeš nás na Žižkov do lázní, nebo máš rito?“

Pepíček obřadně otevře dveře nové volhy.

„Pánové, račte nastoupit.“

Stejně se chová před lázněmi, vezme od Františka papírovou desetikorunu a oběma podá ruku.

„Tady jsi ještě nikdy nebyl, co?“

„Nebyl. Ale něco jsem už slyšel od spolužáků, kteří navštívili Karlovy lázně a taky lázně Na Slupi.“

František podá ruku staré tlusté pokladní se znatelnými vlasovými odrosty.

„Maruško, dneska jsem tu s doprovodem. Tak páru dvakrát na dvě hodiny a dvakrát masáž.“

„Třicet čtyři koruny, Francí.“

František jí podává třicet pět korun, ve dvou bankovkách. Pětadvaceti a deseti koruně.

„To je dobrý. Kdo dneska masíruje?“

Maruška se podívá do rozpisu.

„Ocelovej dědek a Jaroušek.“

František jde po kovovém schodišti do prvního patra a otevírá prostornou kabinu.

„Všechno svlíknout, do páry se bere jenom prostěradlo.“

Poučí František, a zálibně se dívá na rozpačitého Petra, kterému se nechce z trenýrek ušitých z vyšisovaného rudého praporu.

František se svlékne a všechno pověsí na připravená ramínka.

V první páře, kde je maximálně čtyřicet stupňů, Petr vidí dvě věkové skupiny. Kluky tak pětadvacetileté a pak muže nad padesát, kteří většinou mají tělesné proporce Buddha. Petr v duchu uzná, že František má na svých šedesát pevnou postavu. Udržovanou, nejen pravidelnými tenisovými turnaji. Ve druhé páře, kde už není příliš vidět, se dva starší holohlaví

muži živě baví s mladíkem, kterému je jenom o několik let více než Petrovi. Není slyšet, o čem mluví. Petr registruje pouze trojnásobný smích a ruku jednoho z holohlavých na stehně mladíka.

Petr udělá několik temp v pětadvacetimetrovém bazénu, a když vyjde mokrý ven, ještě než se stačí oklepat, mu František sděluje prezenci známých lidí.

„Máme štěstí. Pod sprchou je pan Haken z Národního, z Národního je tu i Edáček Kohout a ne aby ses smál, až uvidíš v kulichu pana malíře Zrzavého.“

První masáž v životě si Petr vychutná. Když vstává, zatočí se mu hlava, ale za chvíli ucítí úlevu především v krční páteři a v nohách.

Když se vrací po kovovém schodišti do kabiny, zjistí Petr, že strop přízemních kabin tvoří drátěné pletivo, takže je do nich zeshora vidět. Zastaví se v polovině schodiště a dívá se do jedné z nich.

„Neubližují mu?“

Zeptá se Františka, který se Petrově naivitě hlasitě zasměje.

„To by snad křičel, ne?“

„Copak může?“

Diví se překvapený Petr.

„Až sem budeš chodit častěji, se mnou, nebo sám, tak už tě to nepřekvapí.“

Mlčky se oblékají, odevzdají prostěradla a vyjdou na chodník.

„Teď půjdeme pěšky do jedny vinárny na Jungmannovo náměstí.“

Petra nepřekvapí ani Hybernská ulice, ani Příkopy, kudy chodí několikrát týdně. Nedívá se ani do výkladních skříní. Když se zastaví před legendárním Těčkem, zakroučí údivem hlavou nad železnou mříží.

František se, samozřejmě, s vyhazovačem, zná.

„Stoleček pro dva, brouku. Stranou od světel. Jdeme brzy, tak si snad můžeme vybrat.“

Brouk chňapne po pětadvacetikoruně.

„Jsou tam náký rezervačky. A mají přijít nějaký cizinci, tak bude votevříno až do dvou.“

František vezme Petra za ruku.

„My tu budem tak hodinku, dvě. Jsme pozvaní na Kampu.“

„Tak si to tam užijte a pozdravujte ode mě Jardu.“

„Spolehni se, brouku.“

Františkova slova přehluší bouchnutí zavírané mříže.

Když si sednou stranou od parketu, číšník jim naleje z láhve červeného.

Unylá hudba, něco mezi jazzem a vyšším populárem. A zpěvák, který se dusí ve výškách. Anglický text má odposlouchaný z Radia, přezdívaného mladými, Laxík. Petr

pochopí, že písnička je o mládí a stálém omámení, a že mládí je horečka rozumu.

Za hodinu a půl vypijí sedmičku červeného, František dá velké spropitné číšníkovi a ujistí jej, že se zase brzy staví.

„Ničeho sis nevším!“

Zkouší na schodech František Petra, který pokrčí rameny.

„Nic mě netrklo, ale jsem tu poprvé.“

„Neseděla tam jediná ženská.“

Těsně před mříží řekne Petr, až zbytečně nahlas.

„Tak to mně vůbec nevadilo.“

Když Petr s Františkem vstoupili do třípokojového bytu na Kampě, Petr počítá, že jich je v bytě devět. Sedí v pokoji o rozměrech šest krát šest metrů. Petr zpočátku nechápe, proč je dvojlůžkový gauč za textilní plentou. Hostitel je usazuje ke stolu u staromódního sekretáře, Petr se dívá do rozměrné knihovny a také na kvalitní reprodukce Michelangelova Davida a Adama s Bohem. Přimo nad ním visí lustr, který osvětluje místnost více než spoře.

Uzeného lososa jsou na talířích takové kupy, že za chvíli leze každému ušima. Petr si postupně nabírá tři kousky, chutná mu, ale vyvolává silný pocit žízně.

„Nikdo z nás by neměl před nikým moralizovat, ani nikoho poučovat.“

Slyší Františka, který ukazuje pětáctyřicetiletému hostiteli několik černobílých fotografií z Petrova dětství. Toho nejvíce

zaujme obrázek, na kterém je Petr coby dirigent v dětském saku a krátkých kalhotách.

Žízeň dosahuje vrcholu, Petr vstává a jde ke stolu, kde je vedle hromady uzeného lososa také pítí. Pivo, které by bodlo, v nabídce není. Pouze vodka, koňak a whisky. Netuší, že jeho první whisky v životě bude tak silná. Půl sklenice vyprskne, tiše zakleje, protože má na sebe vztek. Náplastí mu je, že ostatním je to jedno a nikdo se mu nesměje.

František uklidí Petrovy fotografie a sleduje, jak okolo lustru krouží kouř z nefiltrovaných cigaret a jedné dýmky.

Hostitel vezme Petra za rameno.

„Františka znám už dvacet let. A ty jsi první, koho sem přivedl. Važ si toho. Prý děláš v tiskárně, ale mohl bys mít práci s lehčím živobytím, nebo si jenom přivydělat. Jsi sazeč, denně přece najdeš alespoň jeden názor na literaturu. Stačí mi, když každý týden napíšeš třicet řádek o tom, že je třeba literaturu stejně jako vědu, dovádět až do konce a na problémy se podívat ze všech stran.“

Petr přikývne, ale hned se zarazí.

„Nemám psací stroj a neumím na něm psát.“

„Třicet řádek rukopisu.“

Petr gestem naznačí, že porozuměl. Na poslední chvíli si všímá, že dvojice jen o málo starších kluků, kteří odhrnuli hadrovou plentu, se nejen na sebe, usmáli. Registruje to i František a komentuje překvapivě poeticky.

„Při návratu z bělostného světa zajiskří hudba na rtech všech, kteří byli milováni.“

Začíná svítat, když se František s Petrem loučí s Jardu. Ránem, které následuje po tropické noci, jdou přes Karlův most Mosteckou ulicí na Malostranské náměstí a stoupají Nerudovkou, až k jednomu z posledních domků.

Po schodech do prvního patra jdou tiše, rychle se svléknou a Petr dokáže do pěti minut v pohodlném křesle usnout. František jej grifem nadzvedne a přenesení do intarzované mahagonové postele. Zhasne i malou lampičku na nočním stolku. Je velmi opatrný a úsporný v gestech. Přesto se Petr po chvíli probudí.

„To už jako nejsem panic?“

Zašeptá Františkovi do ucha.

„No, už nejsi.“

Petr připazí ruku, kterou měl opřenou o čelo mahagonové postele.

„To je dobře.“

Znovu usne a neubrání se občasnému chrápání, které František sleduje se zadržovaným smíchem.

Petr sedí na jednom z prken ve štontu ruční sazárny. Rudé právo, spíše jeho titulky na jednotlivých stranách, má přečtené za několik minut. Dvojitý krajíc chleba namazaný máslem s třemi kolečky gothajského salámu pomalu dojídá, chystá se oloupat tři natvrdo uvařená vejce. Zabráni mu v tom

Věra, která hledá cosi na několika prknech protějšního regálu. Vypadá, že neúspěšně.

„Víš, co se mi zdálo? Že jsme spolu byli na mejdanu. Šampíčko teklo proudem a kaviár tam nabírali sběračkama.“

Petr se Věřině představě usměje.

„A ty už jsi byla na nějakym mejdle?“

Věra se přizná.

„Jo, už dvakrát. S kamarádkou ze základky. Na jednom statku za Prahou. Byly jsme tam nejmladší. Říkají tomu babinec, protože tam žádnéj mužskej nesmí.“

To Petra překvapí. Vzápětí se pokusí o žert.

„A to by tam neslesly ani kluky, co jsou jenom na kluky a ženský je nezajímají?“

Věra se ani na vteřinu nezamýšlí.

„Ne. Mužům je tam vstup striktně zakázán.“

Petr oloupe první vajíčko, osolí a na tři kousnutí sní.

„Tak to si tam hovno užijete.“

Věra si to nemyslí.

„To by ses divil. Tak mě vezmi na nějakej mejdan ty.“

Petr vstane, dojde do prosklené faktorny, z černého rozhrkaného telefonu vytočí šest čísel začínajících pětkou. Chvíli čeká.

„Ahoj Jardo. Jestli dneska přijdu? Jestli můžu, tak jo. Dík. Františka budu pozdravovat, to se spolehni.“

Zavěsí a dojde zpátky ke svému štontu. Je rád, že Věra ještě neodešla.

„Co děláš dneska večer?“

„Budu doma. S mámou. Má nového šamstra se dvěma dětma. A ty mě moc nemusej. Tak to s ní chci probrat.“

„Neprobereš. V sedm večer se sejdeme před chrámem svatého Mikuláše na Malé Straně, nebo u stanice tramvaje na Malostranským náměstí.“

Věra zpozorní a sedne si na jedno z volných prken.

„To mě jako zveš na rande?“

Petr se nepřátelsky zašklebí.

„Ne. Na mejdan.“

Věra se podívá na velké nástěnné hodiny a zašoupne prkno.

„Radši na tý zastávce tramvaje. A nevadí, že přijdu v krimpénový sukni?“

Petr jen mávne rukou a vezme do ruky sázítka, coby jasný signál, že pro něj debata skončila.

Jarda se už od první minuty Petrovy druhé návštěvy tváří nepřátelsky a neustále mu, alespoň pohledem, vyčítá, že přivedl Věru. Když si jde Petr nabrat pomazánku z chatky pro oba,

Jarda jen procedí mezi zuby.

„Až jí někam doprovodíš, tak se sem vrať.“

Za hodinu vyšli do tropické noci.

„Doprovodím tě na poslední tramvaj. Domů doufám trefíš sama.“

Věra jde svižným krokem a až u tramvajové vývěsky jízdnicích řádů se zastaví.

„Já chodím na mejdany, kde jsou samý ženský a ty zase tam, kde jsou samí chlapi. Není to náhodou trestný?“

Petr se zarazí.

„Tak za prvé, nikde a před nikým o tom nebudeš mluvit. Hodilo by to na nás oba, blbý světlo. A za druhé. Máš tak řídkouký pojem o současném právu, asi jako polévka v naší závodní jídelně. Už nejmíň pět let to trestný není. Za minutu se přirítí tramvaj. Tak čau ráno, v práci.“

Když vidí příjíždějící tramvaj, nepodá Věře ani ruku a nezamává při odjezdu.

„Kráva.“

Uleví si. Po chvíli jej upoutá mladík s vizáží žebráka, kterému by nikdo nedal ani korunu. Zaposlouchává se do melodie, kterou štráfkuje noc podivným diskantem školeného zpěváka.

Když se Petr za půlhodiny vrací, nachází Jardu v kuchyňce, kde vaří čaj a maže chleby zbylou pomazánkou z chatky.

„Jsi cvok? Jste první mladá generace, která se za to nemusí bát kriminálu, a ty sem přivedeš ženskou. Víš, jak všem bylo? Co když je na tebe nasazená od tajných? Už nikdy jí tu nechci vidět. Ostatní taky ne. A jestli dáš přednost jí, tak tebe taky ne. Pro ostatní jsi provokatérskéj blbec.“

Petr se mlčky zapojí do práce vysypáním několika popelníků.

„Viděli mě teprve podruhé. Tak proč tak příkřej odsudek? Porad' mi, jak jim vysvětlím, že se všichni mýlí?“

Jarda opatrně čistí přenosku v gramofonu.

„Dokaž, že to není pravda. Všem se omluv a s někým, kdo ti bude sympatický, jdi za hadr na gauč. On už to pak ostatním rád vysvětlí. Vaše generace ignoruje, že největší část výchovy každého člověka je ta, kterou si dal sám. To jsem si přečetl u pana spisovatele Gibbona.“

Petr se zašklebí.

„Neznám, nic jsem od něj nečetl. Před měsícem jsem si myslel, že ctnost je paličatost. Dneska jsem, díky Františkovi, mnohem dál. Uznávám, že přivést sem Věru byla nebetyčná kravina. Ale jak jsi viděl, moc jsem se jí nevěnoval. Daleko víc než ona, mě zajímalo, že když se kluci jeden po druhém vytráceli ke svým starostlivým a nevědomým rodičům, ty jsi cítil smutek. Proč tyhle mejdany pořádáš? Na to se tě budu ptát pokaždé. A taky proč se hned pouštíš do přípravy toho dalšího, jako člověk hnaný dynamem? Za hodinu musím odejít, jinak nestihnu noční tramvaj ve tři ráno. Abych se ti nějak odvděčil, přinesu příště od Františka nějaké dobré červené víno. Ten tvůj Hořčák se k písni od Beatles nedá pít. A co když za plentu budu chtít jít s tebou? Třeba právě teď, jsme tu jenom sami dva? Je mi osmnáct, cítím na sobě, že se budu vyvíjet minimálně do dvaceti. Do vojny určitě. Nevím, jaký bude můj další život, straší mě ty dva dlouhé roky vojny. Dělán si výpisky z každé

knížky, kterou sázím. Už jich mám tři sta. Mohl bych udělat kalendář z citátů.“

Jarda dokončí čištění gramofonu a překvapivě zvažní.

„Vysvětlím ti ten smutek. Dneska mi došlo, že jako rostlina stárnu, začíná mi být jasný, že ze mě nikdy nebude strom. A rozumím, že ta Věra byla zvědavá, jak se scházejí kluci s klukama, když ona chodí na stejnou dívčí sešlost. Ženské prý za to nikdy nezavíraly. Jen za války, do koncentráku. Řekla mi, že na těch setkáních mají svůj svět, kam žádný mužský nesmí. Řekl jsem jí, že budu rád, když už jí tu nikdy neuvidíme. Uvěřím ti, když uděláš to, co bys měl udělat, až dozní tahle krásná melodie Petra Iljiče Čajkovského.“ Petr dá prst na ústa a vychutná si úvodní akord Čajkovského klavírního koncertu B-moll. Až v další pasáži zareaguje klidným hlasem na Jardovu výzvu.

„Jestli ti nebude vadit, že se mnou František probral jenom první lekci?“

„Přestaň to okecávat. Právě teď poznám, jestli i na tebe platí, že každý člověk má tři charaktery. Jeden, který ukazuje, druhý, který má, a třetí, který si myslí, že má.“

Reaguje ještě Jarda a pak je na něm vidět, že se minutu trápí výčitkami, nad tím co řekl. Cítí dobyvačnost Petrových rukou, tuší, že vyvolal něco, čeho se nakonec bojí. Mohl by být jeho tátou a poznal, jak to s dětmi chodí. Kolik rodičů si mu stěžovalo, že z jejich dětí jsou z roku na rok dospělí a cizí lidé.

Petr se sice v pauze napil, ale vzápětí sklenku Hořčáku vylil, protože se k té fenomenální hudbě nehodil.

„Teď sázím knížku od Turgeněva. Píše o politování hodných lidí, kteří nemají žádné ideály. Já jeden ideál mám. Najít si celoživotního kluka. Přemýšlel jsi někdy o tom, k čemu nám to všechno narostlo a pro koho?“

Pokládá Petr naléhavě otázku a jeho ruka plná kloubů se sune zvolna níž.

„Na co budeš vzpomínat, než usneme?“

Jarda se chvilku zamýšlí.

„A nebudeš se mi smát? Zítřka budu na semináři přednášet o tom, že vysvětlení krize je velmi prosté. Krize je, když se věřitelé, co poskytují úvěr, najednou ohlédnou a zjistí, že nemají doma co jíst. Tak utíkají za dlužníky a chtějí na nich aspoň něco do fóroty. Jenže to nejde, protože dlužníci snědli v pátek k večeři poslední zbytek úvěru. Pak mají všichni smutek a to je krize. Jenže to nás, v našich ekonomických podmínkách, potkat nemůže. Takhle to popisuje jeden americký spisovatel. U nás je to jinak. My máme hluboko do žlabu, dvanáctkrát za rok.“

Ráno se probouzí současně a Petr u snídaně detailně rozebírá svůj sen o tom, že Praha se po válce rozdělila. Stejně jako Berlín. Smíchov byl americký, Václavské náměstí ruské, stejně jako Žižkov a Pankrác, a po Karlově mostě vedla hranice. Jarde se tomu dlouze směje, dokud jej Petr nezaskočí vážnou otázkou.

„My dva společně a s partou, nebo my dva v rámci party?“

Jarda nechce odpovědět hned.

„Já zapnu mozkové závity a řeknu, jestli беру první nebo druhou variantu, nebo žádnou z nich.“

Petr se obléká a před zrcadlem v mramorem obložené koupelně na Jardovi vyzvídá.

„Dostal jsi už někdy od někoho stejnou otázku?“

Jarda přikývne.

„Od Michala. Jako chlupci jsme spolu měli obrovské plány, doufali, snili. Jestli vůbec může jeden člověk znát naprosto detailně druhého. Tak do hloubky jsme se znali my. Padl šestého května v pětáctýřicátém na barikádě. Pět metrů ode mě.“

Když Petr prochází Kampou a Malou Stranou, po místech, kde bydlí Jan Zrzavý, Václav Krška a Eduard Kohout obchází je po špičkách a s pokorou. Jejich fotografie si pověsí nad štont. Dívá se na hodiny, je pár minut po deváté. To pravděpodobně snídají. Docela by jej zajímalo, jaká je asi snídaně malíře, filmového režiséra a herce. Sahají hned po ránu někomu, kdo u nich zůstal přes noc, na to nejzajímavější lidské místo? Myšlenky mu přetrhne hlídač produktivity práce.

„Už jsi naložil a vyvázal sazbu od Jirky?“

Na mistrovu otázku Petr ukáže na desítku dlouhých obdélníkových papírových obtahů.

Mauler kývne.

„Zavolám do korektorny, ať si pro to přijdou.“

„Já jim to donesu. A pokecám se Strobachem.“

Mauler mu dá ruku na rameno.

„Dej si bacha, už ti bylo osmnáct, tak abys od něj nedostal přihlášku do strany.“

Petr se zašklebí.

O patro výš na něj Strobach čeká v kuřárně. Odkládá Rudé právo.

„Už jsi to četl? Proč si myslíš, že každý bude muset jít s někým a proti někomu? Už v několika brožurách jsem četl, že politická taktika v jednu minutu znamená cosi, ale v příští minutě něco úplně jiného, kvalitativně vyššího.“

Petr chvíli mlčí, pak si dá rodinovsky pěst pod bradu.

„Já sem za tebou budu denně chodit, když dovolíš. Jenom tady u tebe mám pocit, že politicky dospívám. S kým jiným můžu dát pokec o strategii a taktice politického boje. A za každým rohem vidět třídního nepřítele. Ale nebyl to moudrý Vladimír Iljič Uljanov Lenin, kdo napsal, že bez víry ve své schopnosti a ve své síly nelze podniknout žádné dílo. Byla to Naděžda Krupská.“

Strobach to pochopil až za chvíli.

„Blbče. Tak mi řekni, co je pro tebe, teď, v politice nejdůležitější?“

„Trpělivost, vyslechnout toho druhého a neukřičet ho předem. Začal jsem, jak víš, chodit do školy. Čtyřikrát týdně. A když jdeme v sedm večer po škole na jedno pivo, v dělnické

hospodě, slyším, že už brzy musí přijít krach. A dědkové v sazárně mají za to, že strategicky to jednou musí vyjít. Myslím to věšení komunistů na lucerny jako v Maďarsku.“ Strobach se podívá za dveře kuřárny, jestli je nikdo neposlouchal.

„A ty bys mě na tu lucernu pověsil?“

Petr pokrčí rameny.

„Když by to chtěli i ostatní?“

Ale neřekl to vůbec zle.

„To mám pěknou perspektivu.“

Petr mu dá ruku na rameno.

„Hodně lpiš na svém životě? Oscar Wilde už dávno dospěl k názoru, že když je někdo do sebe zamilován, je to začátek románu, který bude trvat celý život. Tak bacha. Jednou ses upsal, že budeš víc milovat stranu, než sebe, tak to dodržuj.“

Petr vyskočí z tramvaje a pospíchá Mosteckou ulicí. Přeběhne po Karlově mostě, vydýchá se pod mostním obloukem, tiše otevře vchodové dveře. Hmatem se vyzná na setmělém schodišti. Nezvoní, jen třikrát v krátkých intervalech zaťuká.

„Chodíš čím dál pozdějc.“

Vyčítá Jarda Petrovi, ale ten se dokáže bránit.

„Ale vždycky přijdu. I přesto, že v pět ráno vstávám, abych byl před šestou v práci. Ale alespoň jeden polibek denně si od tebe nenechám ujít.“

Ve stejnou vteřinu, kdy se jejich rty přiblíží, se dávají do hlasitého smíchu. Z rozhlasu po drátě zazní státní hymna. Oba stojí v pozoru nejen při Kde domov můj, ale také při Nad Tatrou sa blýská.

„Jednou určitě napíšu povídku o tom, že by měli trestat ze všech lidí jenom ty, co nikoho nemilují. Ale oni jsou už předem potrestání.“

Jarda je pragmatictější.

„Jsi zakouřenej, cítím z tebe pivo.“

„Dělnická hospoda, smradlavý doutníky, nefiltrovaný cigarety a desetistupňový pivní samoser za jednu korunu sedmdesát haléřů za půllitr.“

Popíše Petr místo, odkud přišel.

Za plentou jsou dva studenti. Pozdraví Petra. Mladí, perfektně oholení, s krásnými těly. Při úsměvu roztahují úzké rty, aby ukázali šedomodré zuby.

Jarda na gramofonu pustí velký černý koláč klasického jazzu. I když jsou čtyři, tančí každý sám, vůbec se nedotýkají, jen občas se k sobě na krok přiblíží ve zdůraznění stesku a osamělosti.

„Dáme jednu partičku mariáše?“

Navrhne Jarda Petrovi další program. Ten bleskově rozdává karty a hra má spád. Během deseti minut vyhrává rovnou stokorunu. Jarda mu ji vyplatí a jako vysokoškolský kantor k tomu přidá nezbytný komentář.

„Peníze, jsou především na to, aby uhladily cestu. Život nemusí být jen samá starost. Zvláště, když všichni mí přátelé jsou muži. Měl bys vědět, že mám spoustu přátel, ale občas nejsem přítelem nikoho.“

Petr dává bankovku do potrhané peněženky.

„To mám hezký vyhlídka. Četl jsem docela chytré věty v jedné antické antologii, kterou budeme tisknout, že ti, kdo přátelé nemají a nějaké mít chtějí, mají občas strach.“

Jarda otevírá okno a jedinou větou končí debatu.

„Bez přátel by byl život jiný, ale ne ubohý.“

Studenti se loučí pouhým mávnutím ruky a Petr by rád odešel s nimi.

„Utíkáš? Proč už se tady natrvalo neuhnízdíš? Nejraději jsi v pokoji s knihovnou, tak si dones věci.“

Petr Jardu pohladí po vlasech.

„Doma lžu, že jsem dostal internát. Tak mě každý večer nečekají. Dělat snadno to, co je obtížné pro jiné, to chce talent.“

Jarda vlastní Petrovu pochvalu musí komentovat.

„Nefandi si. Když sám sebe poklepáváš na rameno, tak to je duševní onanie. Víš, co se říká? Ten, kdo je prázdný, je naplněn sám sebou.“

Petr se rozesměje.

„Pán chce vychovávat a poučovat? Mám tě, mimo jiné, jako svého upřímného přítele, který mě vždycky dokáže sundat z výšin na pevnou zem. Ale nebudu na to moc často hřešit. To ti slibuju.“

Jarda se snaží, aby týden před svátky mělo setkání vánoční atmosféru i v tom nejmenším detailu. Petr to pozná i z toho, že všichni nejdou za plentu.

Jedním z těch, kteří přicházejí pravidelně, ale dnes se nechají pouze unášet kouzlem koled, purpury, deseti druhů vánočního cukroví a svařeného vína, je Michal. Petrův vrstevník.

„Od té doby, co se stal Allen Ginsberg králem majálesu, tak mezi študákama padly zábrany. Jenže zbytek společnosti je stejně koženej, jako před deseti lety a to je k nasrání.“

Petr si zajde k prostřenému stolu pro talířek vánočního cukroví a další skleničku svařeného vína. Když se usadí do křesla, nabídne gestem Michalovi cukroví z talířku, ale ten je zabrán do své vize.

„Cítím, že budeme mít čas hledat lepší knížky, než máme, můžeme chodit na přednášky i na jiné fakulty, takže bude čas vstřebávat originální myšlenky. Rozumět něčemu, to znamená nalézt v tom něco, co je naše. Právě to objevování sebe mimo nás je to, co nás těší. A jít na to jinak. Nestrašit lidi. Vždyť o sexu se vůbec veřejně nemluví.“

Petr se usměje.

„Máš pravdu. Chceš to zkusit?“

Michal přikývne a připije si z pohárku od kluka, jehož jméno Petr ani nezná.

„V kolika letech jsi poprvé prožil dotek se sebou samým?“

Michala otázkou nezaskočil.

„Já tomu říkal optimistická smrt a zažil jsem to poprvé ve třinácti. Ale nějak zvlášť mě to nepoznamenalo. Stačí?“

Petr přikývne. A pokračuje další, možná nepříjemnou otázkou.

„Podle zákona se až v osmnácti staneš mužem. Není to pozdě?“

Michal vrátí prázdný pohárek a rozhodí rukama.

„To si nemyslí, zvlášť když fyzicky to někteří nestihnou za celý život.“

Jarda zamává na Petra.

„Promiň.“

Omluví se Petr Michalovi, ale ten už vede hlasitý rozhovor s klukem sedícím naproti němu. Dojde k Jardovi, který mu ukáže rukou do kuchyně.

„Dosmažil jsem kapry. Dej je na stříbrnou mísu a dones na stůl. Dík.“

Petr to mlčky udělá, počká, až si všichni naberou a stejně jako ostatní už drží v ruce skleničku na vánoční přípitek. Jarda jej vysloví netradičně.

„Na rozkoš a budoucí růžový život. Le chaim. Vydělat si na živobytí, to dokáže každý člověk, když musí. Když jsem ráno spal, zdálo se mi, že se tu kdosi svlékal jako by ronil slzy. Probudil jsem se v prázdném bytě a uvědomil si, že to tajemství, které nosíme v sobě, to tajemství je vepsáno všude tam, kde se vás někdo dotýkal a znovu a znovu vás těšil a laskal. Ale

takovou věc nesmíte říci nahlas. Naši nepřátelé jsou blíže pravdy při posuzování nás samých než my. Vždy vám zůstává myšlenka. Můžete jí šířit dál. Třeba jen v symbolech a zaklíčovaných sděleních. Na tom není nic nenormálního, když společnost kolem vás je nenormální. Tak to bylo vždycky. Leonardo to dokázal řešit po svém. Tím, že viděl postavy ve skvrnách na zdi.“

Potlesk skromného Jardu vyvádí z míry. Uklání se a postupně si s každým podává ruku.

„Užij si chvilku své slávy.“

Provokuje Jardu Petr.

„I ten nejskromnější člověk si o sobě myslí víc, než jeho nejlepší kámoš.“

Oponuje mu Jarda.

Petr stojí pod zářivkou a ve velké sazečské kase hledá zvláštní kurentové litery. Nápis článku tvoří citát: Mladí je něco, co mají jen mladí a čeho by jen staří dovedli moudře používat. Thomas Wolfe. Cítí, že Věra stojí za ním. V první chvíli mu to není příjemné.

„Dneska jsem tu naposled. Od zítřka si беру čtrnáct dnů dovolené a od nového roku nastoupím v tiskárně ve Vlašimi. Mohla bych jít dělat do místní prachárny. Hedvika je tam zaměstnaná. Celej den chodí v maskáčích a za šichtu na střelnici vypálí stovku kontrolních nábojů z každé šarže, kterou ten den vyrobí. Ale mě sázet baví. Když si tam naplánuješ služební cestu, tak zavolej předem, ať máme dost času na pokec.“

Dokončila Věra nové informace.

„Když tam budeš mít střechu nad hlavou, tak proč ne? Doma se ti to udržet nepovedlo?“

Věra se zasměje.

„Ten mladší mě už začal mlátit hokejkou a smál se tomu. A mámě je to fuk. Je zakoukaná do svého Roberta. Už jí nezajímám. Včera jsme byli s Hedvikou u kartářky. A ta nám řekla, že bude lepší, když zmizím z Prahy. Že se tu v následujících měsících a letech budou dít divný věci.“

Petr se rozesměje, až mu několik liter spadne na betonovou podlahu.

„Jako v čem divný?“

„Politicky.“

To je přesně voda na Petrův mlýn.

„Nejsem hrdina a nevěřím, že zvítězíme máváním praporama. Nemám na ní sice čas, ale politika mě zajímá. Když si o ní něco čtu, tak chodím po cimře a hvízám si, protože opravdu pískat neumím. Ale už jsem si zažil ten pocit, když člověk je odsouzen trpět uprostřed kolektivního štěstí a navíc mu říkají, že už býval šťastný a on si pamatuje, že ve škole, ale i doma nebylo k vydržení. Dnes jsem spokojený, už jenom z toho, že když si přinesu do pokoje větvičku, která má rozkvést až zítra, ale mě probudí její vůně už dnes.“

Věra si utírá ruce do erárního lněného ručníku.

„Stává se z tebe filozof.“

Petr se vrací ke svému štontu.

„Prvním krokem k filozofii jsou pochybnosti. A těch mám až nad hlavu. A navíc, nediv se. Podívej, co právě sázím. Jsme dosti blízko dětství, tak lehko očištění ze všeho, čím jsme udánlivě měli být. Starci všemu věří. Muži o všem pochybují. A mladí všechno vědí.“

Věra jen tiše kývne a odejde do druhé části sazárny, které pracující důchodci přezdívali Dámské oddělení. Jediným rozdílem je tam více světla z pravidelně mytých oken.

Jarda už půl hodiny vysvětluje Petrovi jak se dostat na jednání čtvrtého sjezdu československých spisovatelů. A to mají majestátní masivní budovu vinohradského Ústředního kulturního domu železničářů za zády. Petr má oblečenou tmavomodrou svazáckou košili, ale i když je sedmadvacátého června, je mu v půl desáté ráno, chladno. Zapisuje se, s Jardovou pomocí, u prezence hostů a sedá si k dalším dvěma svazákům. Usmívají se na sebe, ale nikdo nemá odvahu zahájit rozhovor. Při prvních slovech Viléma Závady si Petr otevírá blok a propiskou, těsnopisnými zkratkami, zaznamenává to, co jej zaujme.

„Jinak si však nedělejme iluzi o tom, že umění a kultura zaujímá v životě lidí nějaké zvláštní významné místo. Mnoho lidí nečte vůbec žádné knížky, ani nechodí do divadla a na koncerty. Pracujeme v samotě a v tichu a také naši čtenáři nás přijímají v samotě a v tichu.“

Další větu si zapsal od Milana Kundery.

„Existence českého národa nebyla totiž nikdy samozřejmostí a právě nesamozřejmost patří k jejím nejvýraznějším určením.“

A po nějakých dvaceti minutách, další Kunderův názor.

„Jakýkoliv zásah do svobody myšlenek a slov, ať už technologie i pojmenování takové cenzury je sebediskrétnější, je ve dvacátém století skandálem a pro naši rozbíhající literaturu, okovem.“

Když k řečnickému pultu přistupuje Jiří Henrych, politik s tváří obrýleného sedláka, je poznat, že těch přítomných čtyři sta jedenáct lidí v sále z minuty na minutu zpozorní. Jeden ze tří svazáků snad dokonce přestal dýchat. Petr také poslouchá, ale v prvních pěti minutách jej nic nezaujme. Až po té.

„Do světa byly vypuštěny různé pestrobarevné balónky, které našly i u nás určité obdivovatele. Mám na mysli různé teorie a hlasy, které vyklešťují třídní podstatu myšlenky mírového soužití a předkládají ji pod heslem světové integrace.“

Petr se podívá na poznámku a tiše procedí mezi zuby.

„Vždyť je to kravina.“

A škrtně oba řádky. Do konce Hendrychova projevu si už nic nepoznamená a při pohledu kolem sebe zjistí, že pozornost věnovaná řečníkovi s přibývajícím časem opadá. Někteří dokonce listují novinami. Po vlašném potlesku je vyzván k diskusi Pavel Kohout, kterého Petr vidí poprvé v životě. Úvodní paralelu o česko-německých vztazích si pro její délku

nedokáže zapsat. Až když se Pavel Kohout, jako další, vrátí k cenzuře.

„Člověk v tomto světě rozrývaném mocenskými zájmy, je a zůstane pouze statistou, který je v různých kostýmech různých dob různě postrkován po scéně, aniž většinou, jak vám potvrdí každý režisér, v roli statisty ví, kdo ten kus napsal a o čem je. Role, kterou, bez ohledu na nový tiskový zákon, hraje dosud cenzura v naší společnosti, je naprosto ostudná.“

Z Alexandra Klimenta zachycuje Petr jedinou větu.

„Náš duchovní život je v krizi.“

Před druhou odpoledne Karel Ptáčník přerušuje jednání a Jarda přináší Petrovi lístek na oběd.

„Chvilí počkej, nebudeme se tísnit mezi prvníma hladovcema. Dostane se na všechny.“

Podívá se na rozevřené Petrovy výpisky.

„To jsem nevěděl, že umíš těsnopis. Na škole ho nemáte.“

Petr mlčky přikývne a pomalu jde nakonec dlouhé fronty ve vedlejším salónku.

Petrův otec, Toník, odloží noviny a přivítá Petra přísným pohledem.

„To je dost, že se taky někdy ukážeš.“

„Promiň, mám toho moc. Práce, škola, sport a holky.“

Dá důraz na poslední slovo. Toník přikývne.

„To ti schvaluju. Ale do vojny se nežeň. To bys byl blbej. Co škola?“

Petr otázku čekal.

„Protože jsem první ročník skončil průměrem lepším než jedna a půl, tak mám ze zákona nárok na studijní volno. Dělán jenom ranní šichty a nemusím v sobotu do práce.“

Matka, která sedí u sporáku a škrábe brambory, má prosbu.

„Nemoh bys to vysvědčení přinést? Ukázala bych ho ženskejm na schůzi Červenýho kříže a taky tady vedle. Tý jeho sestřičce.“

Petr je tím překvapen a snaží se situaci zahrát do autu.

„Copak si mě některá z těch ženských pamatuje?“

„To by ses divil.“

Doplní matku Toník. Odloží noviny s výrazným titulkem. Lži na jednání sjezdu spisovatelů. Petr vezme noviny a v rychlosti si přečte sloupek podepsaný šifrou Jakojz.

„Ti to tam pěkně vymňoukli. Berou tisícový honoráře a pomlouvají stranu. Zřejmě mají dvojí metr na morálku. Tím prvním měří jak si vydělat na živobytí, a tím druhým jak pohodlně žít. Rád bych je viděl. U sklářské pece. Nebo v dolech.“

Petr odloží noviny a teď má přísný pohled on.

„Taky patříš mezi ty, co tvrdí, že tělesná práce osvobozuje od duševních bolů? Soudíš podle jednoho článku v Kulturní tvorbě? Byl jsi tam?“

Toník si sundá brýle.

„A tys tam snad byl?“

„Představ si, že jo. Za svazáky. Celý tři dny. A nebylo tam řečeno nic, co by mě morálně zkazilo, nebo přivedlo na myšlenku emigrace. Spíš by se ten soudruh měl podepsat plným jménem a pak se zamyslet nad tím, že dcera jednoho vysoce postaveného soudruha, s kamarádama na Prvního máje, nechala převrátit tramvaj. Na znamení protestu proti režimu. Ale o tom nenapiše, protože by mu to cenzura nepustila.“

Toník si v diskusích s Petrem libuje. Oba záměrně přeslechnou matčinu poznámku.

„To už se zase hádáte?“

„Cenzura byla vždycky, ty chytřej. Na půdě mám schovaných několik čísel před válkou vybílenýho Rudýho práva. Pořád se vytahuješ s tím, že občas chodíš k Werichům na Kampu, tak se Mistra zeptej, jakou měli tvrdou cenzuru na hry Osvobozenýho. Já na ně do divadla často chodil. Jsme stejně staří, tedy Werich je o pár měsíců starší, než já.“

Petr vstane a podívá z okna na malý dvorek. V hlase je poznatelně ironický.

„Už jsem si dlouho nic nepřečetl o Jiřím Voskovcovi. To je, myslím, taky tvůj vrstevník.“

Toník pokrčí rameny a řekne mnohem smířlivěji.

„Protože je emigrant. Ale jeden film s ním tady promítají. Dvanáct rozhněvaných mužů. Viděl jsem ho, a furt je to pan herec.“

Petr vyjde ven, podívá se na rozbitou střechu chlívků na dříví a na uhlí a otevře dřevěná vrátka malé zahrádky. Na zelené

lavici, kde občas sedává, trůní velký černý kocour. Když uvidí Petra, slabě mňoukne, ale pak už má pro něj jen hlubokou ignoranci.

Jarda staví před Petra šálek horké voňavé kávy.

„Říkal jsem ti, aby ses ke mně nastěhoval. To samozřejmě pořád platí, ale musím tě varovat. Od dubna začnu v tomhle bytě učit dvakrát týdně hebrejštinu. I kdybys měl zájem na ní chodit, tak ti to bude kolidovat se školou. S kolegou chceme pořádat bytovou univerzitu o Izraeli a šestidenní válce. Jenže to je něco jiného než mejdany, kde si někdo s někým za zástěnou vrzne. Mejdany mě kryli, ale na tomhle shořím. A tobě by to mohlo na vojně vadit. Nechci, abys tam kontráše poznal dřív, než to bude nezbytně nutné.“

Petr si labužnický vychutnává kávu.

„Víš, že mám odklad. Takže uhádám minimálně rok, spíš dva. Odpoledne jdu za panem Kindlem. Chtěl bych ho ukecat, aby mi pronajal byt po Františkovi. Uvidím, jak pořídím. Dál k tobě budu chodit na návštěvu, ale máš pravdu, že něco jiného je za tebou docházet, nebo tady bydlet. Přijdu ti říct, jak jsem u Kindla dopadl.“

Teprve po deseti minutách, plných objetí a polibků, se Petr vydává do Nerudovky.

„Máte štěstí, že jste mě chytil doma. Kdybych si nežehlil sokolskou uniformu do zítřejšího prvomájového průvodu, tak bych šel k Dětskému domu na Příkopě k podpisovým archům, a tam byste mě jistě nehledal. Nevím, jestli to víte, František

půjde zítra v průvodu v uniformě italského legionáře. Vždycky je obdivoval. Ale vám nejde o průvod, který jistě vstoupí do pražské historie, ale o střechu nad hlavou.“

Petr přikývne.

„Dával bych vám stejné peníze jako František a dodržoval bych stejné podmínky. Pořádek, žádné dámské návštěvy...“

Kindl kývne.

„Možná ještě před rokem bych vám vyhověl. Ale teď říkám striktně ne. Mám k tomu několik vážných důvodů.“

Petr se zarazí.

„Vy mi nevěříte? Z čeho máte strach? Že nevytřu dvakrát týdně chodbu? Že se tu objeví nějaká ženská? Tak to fakt, buďte klidnej.“

Kindl mávne rukou.

„Lidi rádi věří tomu, co si přejí, aby byla pravda. A co když tady budete chlastat s kamarádama, a oni mi poblíjou schody, a já se dostanu do řeči? Už rok mě o ten byt prosí pan profesor Krejčí. Pronajme si k němu i chodbu, protože má velkou knihovnu a na vlastní náklady dá do dveří patentní zámek. Jezdí už dva roky do Rakouska a do Německa na kongresy, a vždycky mi něco přiveze. Naposled minulej tejden z Vídně čokoládu.“

Petr Kindla gestem přeruší.

„Když máte rád čokoládu, tak vám jí koupím v Tuzexu. I s lahví exportní becherovky, nebo Stoličný, tu jste pil

s Františkem, když jste rozebírali politickou situaci ve světě. A budu vám nosit zajímavý knížky, co tiskneme u nás. František si vás cení jako vzdělaného komunisty. Možná ve mně vidíte rozevlátého kluka, plujícího pěnou dní, opilého právě tím, co prožívá.“

Kindla nabídkou krátce uvádí do rozpaků. Ale skutečně jen krátce.

„Já už mu to slíbil. A víte, tahle ulice se znovu dostane na turistické výsluní. Už tudy zase táhnou davy Němců, Rusů, Francouzů a Angličanů na Hrad. Možná do roka budu bydlet na půdičce a spodek pronajímat Němcům za marky. A jak to máte s vojnou?“

Zeptá se Kindl s nehraným zájmem.

„Odklad. Ze zdravotních důvodů.“

Kindl jen mávne rukou.

„Něco vám poradím. Jestli tu chcete někde bydlet, tak to zkuste na opébéhá. Možná tam nějakou mansardu čtvrtý kategorie, za mírnej bakšiš, pro vás vyšťourají.“

Petr vychází z budovy Československého rozhlasu na Vinohradské třídě, kde právě po fasádě spouští rumunskou vlajku. Spěchá. Na zastávce tramvaje čeká na třináctku, která jej odveze až na Ryšánku. Je po desáté večer, letní interval šplhá ke dvaceti minutám. Když se konečná dočká, nastoupí, sedne si na dřevěnou lavici a hledá nejlépe osvětlené místo. V kožené školní brašně má složené noviny, které se každý týden po skončení písniček s telefonem bere s sebou domů. Rudé právo,

Mladou frontu, Práci, Svobodné slovo, Lidovou demokracii a Večerní Prahu. Snaží se začíst alespoň do titulků. Vydrží mu to až na Pankrác. U benzínové pumpy jej překvapí dlouhá fronta, možná delší než v pátek před volnou sobotou. Na konečné stanici vystupuje z druhého vozu jako jediný.

Z kopce jde velmi svižně, jak mu místy záplatovaný asfaltový chodník dovolí. Všimá si i toho, že svítí jen každá druhá lampa. A to měnili v ulici klasické osvětlení na dřevěných sloupech za neonové, teprve vloni.

Je rád, že se mu podařilo dostat domů ještě před půlnocí.

„Slyšeli jsme tě.“

Privítá Petra mezi dveřmi Toník.

„Řekl jsi zajímavou myšlenku, že si jich nebudeme všimát, pokud přijdou, ale mám strach, že to nepůjde.“

Petr je rád, že z hloubi kuchyně slyší Františkův hlas. Napije se z láhve piva a gestem ukazuje Františkovi, aby jej následoval. Dojdou k přístěnku stavěného na čtvrt cihly s heraklitovou střechou.

„Tady jsem se usídlil přes léto a budu knihovnu. Táta ti tu jistě nabízel přespání.“

František přikývne.

„Celý týden jsi nebyl k sehnání. Už tě slyším, jak řekneš, že doba je hektická. Ale Jarda čekal, že mu řekneš, jak jsi dopadl u Kindla.“

„Vyhodil mě. Byl jsem tak nasranej, že jsem se na Kampu nevrátil. Myslím, že Kindl je vzdělanej, ale taky vychcanej komunista.“

František se řečené charakteristice pousměje.

„Že tě vyhodí, to jsem předpokládal. Tak jsem to Jardovi taky řekl. Mám pro tebe nabídku. Anežka jela za farářem Vosátkou do Radošovic. Kostelník Vopička psal, že by jí tam do konce srpna potřebovali. Jarda má na fakultě týden volna, nechceš s námi? Brzy ráno bys mohl rybařit, dopoledne chodit na houby, odpoledne do hospody, a večer s námi?“

Petr se zatváří rozmrzele.

„Já budu muset makat v tiskárně. Zeptat se ráno můžu, ale moc naděje tomu nedávám. A věř mi, že na vás budu denně myslet. Nejmíň dvakrát.“

František se Petrovu doprovodnému gestu hlasitě zasměje.

Petr vstane z gauče, rozsvítí žárovku u stropu, takže vyniknou regály u stěn, samozřejmě plné knih. Zjistí, že v kuchyni se už nesvítí.

„Už spíte? Ráno půjdu brzy, tak abych vás nebudil, budu v kumbálu, nějak se tam s Františkem srovnáme. Možná s ním pojedu na pár dnů do Leděčka.“

„No jo.“

Odpoví mu Toník, kterého pravděpodobně vzbudil. Když se Petr vrací, František přestává listovat knihami. Petr počká, až je uloží do polic. Pak zhasne.

„Slyšel jsem tě. Že se tu nějak srovnáme.“

Petr přehazuje přes židli tesilové kalhoty, modré trenýrky s bílým lampasem a tričko. Boty s ponožkami nechá u dveří.

„Ta první lekce se mi moc líbila. Máš chuť pokračovat?“

„Za čtyři hodiny vstáváš.“

Namítne František.

„To je moře času.“

Furiantsky opáčí Petr.

Oba ztratí pojem o všem reálném, Petr se snaží být synchronní a daří se mu to. Až se František v jednu chvíli zarazí.

„Pořád slyším lítat letadla.“

„Vede přes nás leteckej koridor na Ruzyň. To není jako v Ledečku. Tam přelítne jedno letadlo týdně a ještě je to sportovní plachták.“

František se uklidní.

„Vezmi si volno. Měli bychom na sebe mnohem víc času. A do Ledečka se dá jet i z toho nádraží za potokem.“

„To vím.“

Přisvědčí Petr, podívá se na ciferník tikajícího budíka a zaposlouchá se do zlověstně znějícího zvuku nízko letících letadel.

„Já si na tu hodinku ještě zdřímnu.“

Zní to spíše jako prosba.

I když jde do práce pěšky, u štonu je už několik minut po šesté.

Mistr Mauler obchází nejprve každého zvlášť a pak je všechny zve do faktorny.

„Dneska nic dělat nebudeme. Jděte domů. Kdo bude moci zítra přijít, tak prosím, přijďte. Budeme tisknout noviny a letáky. Kdybyste měl někdo nápad na vtipný leták, tak se mu bránit nebudu. Začneme ráno v šest a budeme tu tak dlouho, než nás zaberou.“

Petr si uvědomí, že v téhle situaci nemůže žádat o volno. Jako poslední jde do šatny a v klenutých tiskárenských sklepích slyší ozvěnu rozhlasu po drátě, který tiskaři nevypnuli. Vracet se nechce. Zaposlouchá se do výzev, aby lidé nevycházel z domů, obraceli směrovky a zamazávali názvy ulic. A zprávy o tom, že u budovy Rozhlasu zaznívají výstřely a najíždějící tanky na barikádu z tramvaje a autobusu filmují zahraniční televizní štáby. Rozhlas volající o pomoc už neslyší, překryl jej proud osvěžující vody. V jednu chvíli podlehne myšlence, že už zítra nemusí být nic, nepotká se s Františkem ani s Jardou a tak by se měl ještě naposled potěšit tím, co bylo tenkrát. Vzpomínky jsou stále živé, tak živé, že jej rychlé vyvrcholení uklidní natolik, že mu nepřipadá obtížné vrátit se pěšky až do Krče.

„Zítra Maulerovi navrhnou citát z antiky. Od Cata. Velmi silný je ten, kdo dovede mlčet, i když je v právu.“

Doma mu s předstihem, především Františkovou zásluhou, gratulují k narozeninám. Přistihl se, že se v chodbě dívá do velkého zrcadla. Už nemá tvář pubertálního chlapce.

V obličejí ztloustl. Má stále stejně velký nos. Rty beze změny. Namlouvá si, že ho vůbec nemrzí, že nemá dívku a nebude mít děti, i když ostatní tvrdí, že nemít alespoň jedno dítě bolí. František mu v kumbálu podává dárek. Malou etui a v ní prsten s červeným kamenem.

„Neblni, to si nemůžu vzít.“

„Nezměnil ses. Jsi prima cvok a to je dobře. Ale pracuj na sobě.“

„Štve mi, že pořád ještě občas lžu.“

Prizná se spontánně Františkovi.

V den dvacátých narozenin se setkává se smrtí. Minutu před tím než přijde na roh ulic, tank s bílým pruhem pokropil lidi stojící na chodníku pod tiskárnou. Patnáctiletý kluk má průstřel stehna a jeho děda umírá. Když dodýchá, leží pod schody, v ruce svírá balíček bankovek, určený na nákup čehosi důležitého, a plačící kluk sedí vedle něho.

V té chvíli Jarda vidí, jak na rovné podolské silnici z havarovaného auta vytahují vojáci se samopaly přes rameno dvacetiletého řidiče, Petrova vrstevníka. Jarda se otřese při myšlence, že třeba také Petr na nějaké ulici dokonává.

U pokladny uzavřeného plaveckého stadionu rozumují dvě starší ženy.

„Teď se všude střílí, ale vzpomeňte si na mě. Za měsíc se všechno vrátí do starých kolejí. Náš předseda uliční organizace mi ráno, ve frontě na mlíko a na mouku, říkal, Marie, teď to musíme vydržet a situaci zbytečně nekomplikovat.“

Druhá žena mlčky přikývla.

Tiskárna jede na jednu směnu, v sazárně je jich jako do mariáše, ve strojovně tisknou na dvou mašinách. Přesto z výtisků Rudého práva, Literárních listů a tří letáků, má Petr radost. Neumí si vysvětlit, proč na vteřinu vidí Věru za regálem a slyší její větu, že se v Praze budou dít politicky divné věci. Ty se teď dějí i ve Vlašimi, pomyslí si. A z toho nejmodernějšího písma sází vlastní plakát. Velmi silný je ten, kdo dovede mlčet, i když je v právu. Cato.

Mauler kývne na souhlas, který doprovodí slovním oceněním.

„To se ti povedlo.“

Petr bere sazbu a než ji odnese do strojovny, odpoví Maulerovi dalším citátem.

„Ozdobou hlubokých myšlenek je jasnost.“

Doma ohrne nos nad švestkovými knedlíky, které jsou tři dny na jídelníčku. František pomáhá zavínovat další čtyři porce.

„V krámě jsou úplně vybrakovaní. Tak jsme se dovolili u Jirátků, že jim očešeme švestku u garáže, Anička našla ve špajzu mouku a pár vajíček, ty jsi válku nezažil, tenkrát nám muselo mockrát stačit jenom pár krajíčků suchýho chleba.“

„Ta jedna kulka si jí našla. Daleko v ulici a trefila jí.“

Dozvěděl se Petr od Strobacha o životním konci Věry.

Usnesli se během pěti minut, že se jejího pohřbu zúčastní demonstrativně. V modrých svazákových košilích s viditelně širokou černou páskou na rukávech budou stát čestnou stráž u

rakve. Žádný to sice nevysloví, ale visí to ve vzduchu. Pitomá, zbytečná, smrt. Nikdo už se nedozví, co v ní ztratili. Hedvika našla její rozepsanou sbírku básní. Večer z ní četla v malé vinárně. Když skončila s ukázkami, přiznal se jí, že při čestné stráži u Věřiny rakve, prožíval nepojmenovaný, souhrnný pocit smutku a zmatku, který se mu rozložil do základních barev, a teprve pak ho napadlo, že zoufalství plodí surovost. To je zákon. Ona jej porušila a nepřežila. Vidí, že mu Hedvika nerozumí.

„Cit člověka je tupější na dobro, než na zlo.“

Ukončí debatu s Hedvikou a raději se věnuje vínu, než filozofování.

Před tiskárnu přijíždějí ráno. Přiopili a nevyspalí. Nedokáží pochopit, proč se Ředitelova kancelář mění v improvizovanou výslechovou místnost. Petr je dotlačen do rozvrzané židle a obrýlený třicátník s blyštivým snubním prstenem na něj vyštěkne kouzelnou formulku.

„Víme o vás všechno.“

A nabídne mu filtrovanou americkou cigaretu. Toho se Petr chytí.

„Nevíte o mně všechno. Jsem totiž nekuřák.“

Obrýlence to nevyvede ani na okamžik z míry.

„Dovolte, abych se zasmál, vy a nekuřák. Ale k tomu, až za chvíli. Nejdřív mi odpovězte na to, proč skomírající svazácká organizace, kde rok nikdo nezaplatil jedinou korunu členského

příspěvku, se najednou zmátořila a odjela provokovat do Vlašimi?“

Petr pokrčí rameny.

„Ta její smrt rozjitřila každého z nás. A stát někomu čestnou stráž u rakve je občanská povinnost. Její kamarádka Hedvika, u které bydlela, je ve straně a v Lidových milicích. Takže někdy v budoucnu budou stát u její rakve chlapi se samopaly a to nikdo za provokaci považovat nebude?“

Tajný přikývne.

„Nebude. Odpověděl jste si sám. Ale vašemu otci, předválečnému členu strany, který v milicích po únoru byl, se jistě nebude líbit, že si z Lidových milicí děláte legraci.“

Petra tím nerozloží.

„Tady v tiskárně máme jednotku Lidových milicí. Tvoří jí čtyři důchodci. Zeptejte se jich, jestli jsem někdy, třeba jen slovíčkem, některého z nich urazil.“

Obrýlenec přikývne. Sahá po telefonním sluchátku, ale na poslední chvíli si to rozmyslí.

„Nebudte tak suverénní. Pamatujte si staré čínské přísloví. Moudrý člověk zůstává v pozadí a právě tím se dostává do čela. A věřte mi, že na každého něco máme. I na vás. Včera jsme měli v prádle Jardu. Až trapně za vás orodoval. Všechno chtěl vzít na sebe. Važte si toho. Před deseti, patnácti, lety by vás, pravděpodobně, čekala operace, které se bojí každý mužský už od puberty. Nejen pro to, že je nevratná. Jardovi už bylo pětáctyřicet a vašemu hodnému strýčkovi Františkovi, před pár

měsíci třiasedesát. A rozkrytí pravdy by pro vaše rodiče bylo jistě velkým šokem. Tak neprovokujte, a věnujte se škole. Špatné výsledky tam nemáte. Samozřejmě považujte tenhle náš rozhovor za důvěrný a nikomu, ani těm, které jsem jmenoval, neřeknete ani slovo. Rozumněl jste?“

Petr se zašklebí.

„Ale radost ze života mi necháte? Já totiž věřím, že život patří optimistům.“

Obrýlenc pokrčí rameny a ve vteřině je zpátky v roli.

„Tak odchod, a pošlete sem dalšího.“

Petr už tři hodiny stojí shrbený nad regálem, ale necítí onu vnitřní radost, když ve sloupci sazby najde myšlenku, která stojí za zapsání. V uších mu stále zní obrýlencova slova, co by Petra mohlo potkat před desítkami let. V německé encyklopedii si přečetl, že za války tak dopadli stovky těch s růžovými trojúhelníky. Šestnáctiletí až dvacetiletí měli na operačním sále přednost. A také to, že rozkrytí pravdy by pro jeho rodiče bylo velkým šokem. Ale copak nemá ve dvaceti nárok prožít tu chvilkovou rozkoš stejně jako ostatní vrstevníci? Když z člověka několikrát denně vychází to, co nechává stopy nejen na prádle, nemůže si poručit, aby se mu to vypařovalo ušima. Denně se těší na to, jak na pár minut prožije úplné ochrnutí někdy levé, někdy pravé a několikrát obou nohou i rukou. S tím, koho má doopravdy rád.

„Zkurvanej život, když se stát lidem dívá i do postelí.“

Uleví si.

K Jardovi přichází až v sedm večer. Nechce u něj strávit noc, jen upozornit, že už zítra mu zase začíná škola. Od teď už jenom tři dny v týdnu.

S přicházející nocí je na vážkách, zda zůstat, či odejít.

„Mrzí tě, že jsme u Františka nemohli strávit konec srpna?“

„To víš, že mrzí. František nakonec na týden zakotvil u vás. Spal v tvym přístěnku a přečetl deset knížek.“

Jarda připravuje postel, Petra příjemně překvapí vůně vypraných prostěradel a cích. Když Jarda rozsvítí velký lustr nad zrcadlem, Petr si všimne jeho strhané tváře.

„Měl jsi dneska pernej den? Vidím ti to na obličejí, tak nic nepředstírej.“

„Dneska ne. Ale tenhle týden ano. Osud, láska má, náš další osud, mě děsí.“

Petr zacpe rukou Jardova ústa.

„A můžu za to i já? Jestli jo, tak mi nakopej a vynadej, že jsem takový blbec. Víš, co jsme si slíbili.“

Dává ruku z Jardových úst. Ten odpoví až za chvíli.

„Nejsilnější je ten, kdo nestaví archu na kopci, když prší teprve desátý den. Musíme se spoléhat na to, že každý člověk má dneska svůj díl trablů a nebude mít tolik času na ty druhé. Když budeme chtít zacouvat, můžeme se vymluvit na to, že nás ten půlrok, nabitý politikou, zdržel, a budeme se zabývat resty. Flintu do žita hodím teprve tehdy, až zjistím, že v té, právě teď plánované budoucnosti, pro nás nebude místo. Ale o tom

pochybuj. I když s námi už zase chtějí nepokrytě manipulovat.“

Petr by chtěl něco říci, ale na poslední chvíli se zarazí, když si vzpomene na obrýlencovo varování. Začne Jardu líbat, tak, až jim za několik minut obolavějí rty.

„Čím dál víc, z několika míst slyším, že všechno skončí zle a naše životy zalehne lhostejnost a na tu budeme všichni krátkí. Někomu se podařilo vymyslet taktiku, aby člověk dobrovolně zpasivněl. Vždyť už antičtí filozofové věděli, že nerozumný člověk svádí všechny své nezdary na druhé.“

Řekne ještě Jarda, když se vymaní z Petrova objetí a oba naráz usnou.

Petr je rád, že se alespoň na jeden den podívá do krajiny, kterou má rád. I když půl druhé hodiny cesty vlakem nestrávil pohledem na malebné Posázaví, ale civěním do učebnic a sešitů matematiky a angličtiny. František čeká Petra na malém vesnickém nádraží.

„Jsi hodný, že jsi přijel. Babička už čeká na kuře. V pátek nepřijela pojízdná prodejna. A jestli vezeš Anežce bonboniéru, tak si ji nech zaplatit.“

Petr mávne rukou. Až do kopce jdou mlčky. Petr se zastaví a dívá se na obzor.

„V takhle nádherný krajině by se dalo natočit dvacet filmů.“

Petr jde nejprve do patrového domku na kopec, aby se pozdravil s babičkou a předal jí kuře.

„Jsi hodnej.“

Poděkovala mu osmdesátiletá žena stručně.

„Spát budu u strejdy, možná večer půjdeme do hospody.

Jsi naštvaná, že nepřijeli v pátek?

Dostane překvapivou odpověď.

„Všechno je k něčemu dobré. Aspoň jsem ušetřila.“

Petr vyndá ještě bochník chleba a pak učebnice a sešity.

Babička zavře pecen do kovové chlebovky a jen zakroučí hlavou, když vidí učebnice matematiky a angličtiny.

„Život by byl pro mě nudný, když bych si neměl s čím si lámat hlavu.“

Rychle se rozloučí, tetě Anežce dá parádně zabalenou tuzexovou bonboniéru a převlékne si křiklavě barevné tričko za decentnější.

„Hospoda čeká.“

Připomene Františkovi a oba mlčky vyjdou do ještě teplého večera.

„Možná, že tě budou dědkové při hovoru nudit, nebo některým jejich narážkám nebudeš rozumět.“

Petr si s tím starosti nedělá.

„Co pochopím, to pochopím.“

Odbude Františkovu starost jedinou větou.

S dědky u stolu si rozumí od první minuty. Ještě ho pořádně neznají, stačí jim, že ho přivedl František. Je Pražák, v jejich očích má prestižní povolání sazeče a i když je mu dvacet, dále studuje. Dědkové do jednoho brečí nad svým

osudem a žádají o radu, jak by zvýšili svoje čtyři sta korunové důchody. Mnozí bojovali v první i ve druhé válce, polovina z nich jsou komunisté. Úderem desáté se rozloučí a pospíchají za svými jen o málo mladšími manželkami.

Petr má v sobě tři piva a šest voděk.

„Ve čtrnácti jsem chodil zahradami pod Hradem a hrál si na romantika. Když se dneska tady s tebou opiju, zaprodám se peklu?“

Skáče z jednoho tématu na druhé, vstane a vrávoravě odchází k asfaltovému žlábků, za zelenými dřevěnými lítačkami. Za minutu je zpátky a opileckým krokem zamíří ke stolu.

„Bylo tam prázdné.“

Se smíchem sdělí Františkovi.

František vyrovná útratu u výčepu. Není velká, Petra zřídily darované panáky Stoličné. S prvními doušky venkovního vzduchu se Petrova opilost ještě prohloubila.

„Proč ses tak opil? Před vojnou si s chlastem nezačínej. To se naučíš až tam, stejně jako kouřit cigarety.“

Poučuje František Petra a dělá mu stále větší potíže vést ho rovně po blátivých křivolakých cestách. I když je to z hospody do domku slabých deset minut, jdou to skoro půlhodinu.

Anežka má v přízemí zhasnuto, jdou po schodech do prvního patra. František Petra svlékne a nacpe pod sprchu. Studená voda dělá zázraky.

„Proč ses tak ožral? Takového tě neznám.“

Přizná se František, když Petrovi utírá záda a pak vlasy.

Petr si nahý lehne do postele a řekne skoro plačtivě.

„Proč nás kvůli tomu, jací jsme, mají v hrsti?“

František Petra pohladí po vlasech. A dá mu na rty jen letný polibek.

„V téhle obci je sto čísel. A padesát komunistů. A představ si, že i na ně donášejí. Takže ti, co praskají, komunisti nejsou. My si to mezi sebou vyříkáme na schůzi a tím to končí. Donášejí děti těch největších chrapounů, kteří nechtěli do družstva. Před patnácti lety se kvůli tomu nedostaly na školy. Teď to všem vracejí. A fest.“

Petra to neuspokojí.

„Dobře, tady si vyřizují účty rodiny mezi sebou. Ale proč si berou na mušku nás?“

František Petra přikrývá lehkou dekou.

„Po ránu bude chladno, protože nechám otevřené okno. Aby se ti líp dýchalo a neudusil ses vlastními zvrátky. A nesledují jenom nás, ale taky Židy a bývalou šlechtu. A pokud půjdeš v Praze na holandu, tak počítej, že nějakou schytáš. Chodí hlídky, jeden příslušník a dva pomocní strážci. A vůbec je nezajímá, že jsme byly jednou z prvních zemí světa, která zrušila trestnost homosexuality. Postupujeme po malých krůčcích, každých deset let něco. Začalo to dobře.“

Petrovi se Františkův názor nezamlouvá a tak zvolí prvoplánovou ironii.

„Aby se dosáhlo velkého, je třeba začít s menším. Vladimir Iljytsch Uljánof Lenin, tože Krupskij.“

Františkovi se to k smíchu nezdá.

„Byl to zajímavý filozof, horší státník, ale uškodili mu tím, že vydali úplně všechno, co napsal. Ale dělat si z něj srandu, jak jsi to udělal teď ty, to si nezaslouží.“

Petr vystupuje z tramvaje a jde pěšky. Vždycky se mu při chůzi mnohem lépe přemýšlí. Jak doladit poslední detaily, aby se o Jardovi dozvěděli dříve, než jim to kdosi hodně nešetrně oznámí. Těší se, jak to řekne hlavně tátovi. Nemusí ho ničím uplácet. V rodině nejsou třídní rozdíly. Jenže ty názorové jsou o to obtížnější. Ale nejsou nepřekonatelné.

Petr si stále nejvíc cení toho, že spolu nikdy nejednali jako otec se synem. Váží si ho, nejen pro dlouhý seznam funkcí, které zvládá i v důchodovém věku. Po návratu z Ledečka a první kocovině se mu zdá jednoduché, vyzpovídat se. A až bude po všem, odejít, se slibem, že zase brzy přijde.

Vzpomene si na dnešní zapsaný citát z ještě nezkorigované sazby: Život je cesta, která logicky vede ke smrti, ale po cestě se nám cíl občas rozmaže.

Slibuje si, že nebude dlouho chodit kolem horké kaše. Nejpozději ve třetí minutě to musí, co nejstručněji, oznámit. To si umiňuje v dlouhé tmavé chodbě a také na sluncem osvětleném dvorku.

Táta se, hned po pozdravu, chce bavit o počasí. Podle něj ten dnešní ranní vítr putoval stovky kilometrů až od Baltského moře.

„Radši bych, aby foukalo z Afriky.“

Ukončil exkurz do počasí Petr.

„Jak ti jde škola a jak práce?“

Petr na tátovu otázku odpoví stručným citátem.

„Nehledě na jakékoliv překážky, půjdu za svým cílem.“

„To zní hodně namyšleně.“

Oponuje mu Toník a z hlasu je slyšet, že čeká na Petrovu pointu.

„I když autorem těch slov je jeden, na dnešní poměry, hrozně vlasatej a vousatej židovskej filozof? Nějaký Karl Marx.“

Toník ukáže ke knihovně.

„Jednou by sis měl ten Kapital přečíst. Určitě by tě ovlivnil.“

„Po škole vojna, po ní návrat do tiskárny, zatím jsem si nikdy nepředstavoval svoji životní dráhu jako stoupající křivku akumulace peněz.“

Toník se dá do smíchu.

„Tak ty už plánuješ na pětiletky? Nedělej to. Historie není přímočará. Sám vidíš, že v čase pohrom je hojnost proroků.“

Petr cítí, že slibované tři minuty už uplynuly a nechce vymýšlet nový plán.

„Říkal jsi mi, že pro mé mládí toleruješ, že bývám lehkomyšlný. Už mě přestaň tolerovat. Moje mládí skončilo probdělou nocí u Jardy. Je mi jednadvacet a mám právo žít podle svého. Oni počítají s tím, že mám starší rodiče, kteří to nepochopí. Netuší, že spolu diskutujeme, že já mám zájem poznat názory a životní jistoty jiné generace. Té, která milovala své životy příliš málo.“

Toník chvíli přemýšlí, jak by začal.

„Od samého dětství se tvojí vášní staly knihy. A divadlo. A film. Už v sedmé třídě mi na rodičovské schůzce tvoje třídní řekla, že budíš respekt svými znalostmi a platíš za bystrého debatéra. Potěšilo mě to. Ale pamatuj si, že žádná velká výhra není možná, když před tím alespoň trochu nezvítězíš sám nad sebou.“

Petr cítí, že se musí bránit Toníkovým, příliš zhuštěným, argumentům.

„Zatím jsem nikde a ničím nezvítězil. O prázdninách jsem napsal delší povídku, v novinách mi řekli, že se mi povedl literární scénář. Oslavil jsem v něm nevyzpytatelné cesty osudu, i když to nebyl můj osud, to by mi jistě řekli, díky, má poklona, tohle nemůžeme. Pořád platí, že inzerovat pocity lásky v minoritě se nepovažuje za morální.“

Toník je rád, že se Petr dotkl konkrétního tématu.

„Nediv se. Já to taky odsuzuju, protože podle mě to není normální. Chlap má žít se ženskou a ne s chlapem. Když byl u nás v srpnu František, tak mi všechno řekl. A taky vysvětlil.“

Nepřesvědčil mě, ale nikdy ti to nebudu vyčítat. Strašně jsi mě zklamal. Milovat starší chlapy než jsi ty? Dokážeš mi to vysvětlit?“

Petr se dlouze dívá z okna. Pak zamumlá spíš pro sebe, i když to Toník slyší.

„Vždyť jsem to chtěl. A to je v pořádku. Myslím, že je to pomsta osudu.“

Toník vstane.

„Netvař se ukřivděně. Když najdeš v životě cestu bez překážek, určitě nevede nikam. Nebudeš ztrácet čas, protože jsi inteligentní člověk a víš, že jsou věci, které nemohou dlouho čekat. Měl tě jako první, určitě na to nezapomene. I kdyby se mezi vámi něco pokazilo, ten šťastný začátek vás bude vždycky spojovat. Vidím na tobě, že jsi šťastný a zamilovaný. Někteří kluci mluví o svatbě už od patnácti, ty jsi o ženění nemluvil nikdy. Jestli si zpackáš život, já ti už moc neporadím, ani nepomůžu. A s mámou taky nepočítej.“

Po celou dobu, kdy spolu mluví, Petr upřeně hledí do prázdného pekáče s kostmi z kachny, svírá zuby a polyká slzy, takový monolog od táty neočekával. Ale nechá ho bez přerušení mluvit dál.

„Máš pocit, že sis našel lásku na celý život. Podle Františka je slabý, ztrápený, ale daleko silnější, než ty. On tě bude podpírat, až ti bude zle, vy dva dohromady jste teprve jeden celý člověk. Přesně tohle jsem četl minulý týden v knížce od jednoho českého spisovatele. Jméno jsem zapomněl, ale to

není důležité. Měl bys vědět, že až se mi některý soudruh zeptá, proč žiješ s chlapem, pošlu ho do prdele.“

Petr se usměje a konečně má chuť také něco říci.

„Láska je něco, o čem důstojní lidé jenom rádi čtou. A můžeš k tomu doplnit, že nejlepší výchovy se dosahuje spíše tím, co se učíme v životě, než tím, co se dočteme v knihách. A neboj se, je to klasika. Honoré de Balzac.“

Toník si vzpomene na něco důležitého.

„Máma vůbec nic neví. Ani to, že přijdeš. Báł jsem se jí to říct.“

Petr si při pohledu na otce uvědomí, jak málo gest člověku stačí, aby jimi vyjádřil překvapení.

„Koneckonců není láska jen dívat se někomu do očí. Je třeba žít zamilován do něčeho, co je většinou nedostupné.“

Uleví si Petr.

„A pamatuj si, člověk roste tím, že usiluje vzhůru. Chceš kafe, nebo už zase musíš letět? A už víš, kdy se zastavíš o vánocích?“

Chce Toník vědět o nejbližší budoucnosti.

„Společnost ti spíš odpustí, když uděláš pracovní chybu, než když se špatně zamiluješ.“

Slyší Petr v páře Karlových lázní, dvakrát obeplave bazén a čeká, až se objeví Jarda s Františkem.

První si ke stolku sedá František.

„Jarda je tu do deseti minut. Ty asi čekáš, co řeknu na tu povídku. Hezky se to čte, ale je poznat, že to není o tobě.“

Připadá mi, že to napsala holka o klukovi. Jestli mi rozumíš. Ale pograturuji ti, až to otisknou.“

Petr jen kývne a položí s důrazem otázku, kterou pokládá za důležitou.

„A jak bys to napsal ty?“

František se zasměje.

„Já bych to tak nedokázal napsat, jako ty. V začátku popisuješ, co všechno se stalo v den patnáctých, šestnáctých a sedmnáctých narozenin. A už to by byl u mě kámen úrazu. V roce 1920 mi bylo patnáct. Ten rok se bojovalo o Lidový dům, policajti a vojáci stříleli do dělníků. V jednadvacátém to pro šestnáctiletého chudého kluka z vesnice byla revoluční rošáda. Jezdili k nám agitátoři z fabrik z Kutné Hory, ze Sázavy a z Kladna. A ve dvaadvacátym jsem přijel do Prahy. Na rok a půl, pak mě čekala vojna.“

Jarda se pohledem omluví za zpoždění. Když vidí, že František má před sebou kopii Petrovy povídky, přidá se do debaty.

„Začátek je precizní. Pak to ztrácí na tempu. U mě by to bylo přiskřípnuté už od začátku. Patnáct mi bylo v osmatřicátém. Moc smutnej rok. Šestnáct v devětatřicátym. Tragickej rok. František ví, jaké to bylo, když Němci projížděli Prahou a skončili na Hradě. A čtyřicátej rok, radši nevzpomínat. Bylo by to smutný od první věty.“

Ospalou atmosféru prosincového podvečera prořízne mladý, ještě mutující hlas.

„Není tu někde lékař? Prosím vás!“

Nahý utíká do pokladny, protože tam je telefon.“

František se zabalí do prostěradla.

„To je tady čím dál častější. Lidi neumí odpočívat, chodí sem vystresovaní.“

Za několik minut nesou dva starší muži na nosítkách vrstevníka, s enormně bílou tváří. Vypadá na úředníka, ale František má jiný názor.

„Nahatí vypadáme všichni stejní. To může klidně bejt dělník z Kolbenky.“

Petr se podívá na nástěnné hodiny.

„Za hodinu končím. Vy tu asi zůstanete.“

František kývne.

„Je to moje poslední návštěva lázní. V pondělí jedu do Ledečka. Natrvalo.“

Jarda se přidá.

„A já si to chci užít. Oslavu vánoc, jako loni, připravovat nebudu. Ty jsi říkal, že chceš být na Štědrý večer s vašima a ostatní se neohlásili, tak mají smůlu.“

Petr jde do kabinky a pak si lehne na jeden z bílých otomanů. Nemůže usnout, i když tři starší muži okolo spí.

Za půl hodiny se oblékne a vyrazí do předvánočního počasí plného plískanic.

„Zase budou vánoce na blátě.“

Řekne si pro sebe v podloubí. Pomalu projde přes křižovátku do míst, která, jak se dozvěděl teprve před

nedávnm, navštřvovali Franz Kafka, Richard Weiner, Otokar Fischer, Otto Pick, Oskar Baum, Max Brod, Rudolf Fuchs, Alfrřd Fuchs, Karel Poláček, Jirř Orten, Adolf Stránský, bylo jich jistř víc, ale teď si je nevybavř. Projřt ulicř 17. Listopadu, Břehovou, U Starřho hřbitova, Červenou, Pařřžskou, Širokou, Jáchymovou a Maiselovou mu zabere skoro hodinu. Přeď synagogou potkává tři muže v černřm. V kloboucřch, pod nimiž pravděpodobně schovávají jarmulky, s plnovousem, řemřnky na kaftanech, se hlasitř přou o to, co je dialektika. Chvřli se třm bavř, ale kdyř jejich argumenty slyšř v krátkř době podruhř, radřji je opustř. Vracř se znovu do Pařřžskř. A uř ve tmř, šouravou chřzř, přes Karlův most dojde na Kampu. S pocitem, že mřl jřt radřji do školy. A teprve v osm veřer zařukat u Jardy. Udělá to o půl hodiny dřřve.

Jarda mu otevřel na třetř zařukánř. Neskrřvává svou špatnou náladu.

„Potkáme se až po novřm roce. To co jsem ti řekl přeď Frantou v láznřch, platř. Chci si ode vřeho odpořinout. I od tebe.“

Petr si ve ve vteřinř uvěďomř, že vsedř se zdá kařďá porážka dvojnásob drtivá. Není zvyklř prohrávat. Z nřkolika knih, které sázel, vř, že klid a rozvaha napůl zaručujř vřhru.

„Láska je hroznř nebezpečná. Je to skoro nejnebezpečnějšř vřc na svřtř.“

Snařř se Jarda zmřrnit dopad přeďchozřch slov.

„Odklad je zloděj času. To, co se letos stalo mně, bych nepřál ani psovi. Možná mě vyslýchala stejná zrůda jako tebe.“

Jarda vidí, že si Petr utírá slzy.

„Právě pro to škrťám vánoce, ale i Silvestra. Zavřu roletu. Jak víš, tak já místo vánoc uznávám chanuku. A nový rok, s mnohem vyšším číslem, než je občanský letopočet, slavím taky jindy. Tak se nezlob. Jestli chceš tak tě doprovodím. I když se říká, že moudrý člověk vidí i ve tmě.“

Cesta od nádraží do vsi trvá Petrovi ve sněhových závějích neuvěřitelně dlouho. Několikrát na naváté sněhové závěji uklouzne a rozplácne na všechny čtyři. V Praze nebylo ráno po sněhu ani památky. Přichází za Františkem zmáčený a nebrání se, aby všechno šatstvo i prádlo usušili u kamen. Petr je rád, že našel Františka v domku samotného. U láhve rumu probírají Petrův kardinální problém.

„Je pozdě mluvit o tom, proč k tomu došlo. A jestli to tak muselo skončit.“

Opakuje Petr už po několikáté.

František si nemyslí, že je všechno ztraceno.

„Kdyby se našlo jiné řešení, bral bys ho?“

„Jistě, protože se s tím nikdy nesmírím. Už nejmíň měsíc jsem od Jardy čekal ten osten. Dočkal jsem se ho. A pořádně mě zbolel.“

František se snaží Petra uchlácholit.

„Uvědom si, že celý čas, po který jsme tu nebyli, i když to byla věčnost, jako by pro nás nebyl.“

Petr si přihne přímo z láhve.

„Lituj mě aspoň na úrovni. Sázím teď filozofickou encyklopedii. A tam je takových kvázimyšlenek, co jsi teď citoval, na každé stránce tucet. Hele, když teď víš, jak to s námi s Jardou je, nech mě tu přespat. I když přijde v noci Anežka. Nebo mám jít ležet na slamník k babičce?“

František rozhodne okamžitě.

„Mejou v Ratajích kostel, má přijet pan biskup. Když nepřišla do teď, tak na faře přespí, aby mohly svíčkový báby začít šúrovat ráno, ještě za tmy.“

Odchází z pokoje, zavírá dveře, aby netěsnícími okny příliš netáhlo.

Za několik minut se vrací zpátky.

Petr na něm okamžitě pozná změněné chování. Než se stačí zeptat, řekne to František sám.

„V Praze se upálil student. Stejně starý jako ty. To se nemělo stát.“

Oba mlčí, protože s tou zprávou vyrovnává každý po svém.

„Docvakni ten rum, zalehni, uvidíme, co se bude ráno dít.“

Petr mlčky dopije láhev a teprve po chvíli se z posledních sil se zeptá.

„Kdy jede v sobotu první vlak na Prahu?“

František má vlakový jízdní řád v krvi.

„V šest. Ale lepší je ten po sedmý, z Čerčan do Prahy je zrychlenej.“

Petr dělí čas mezi práci, školu a maximálně čtyřhodinový spánek.

Na práci se těší. Sází antologii příběhů lásky. Ten první se odehrává v prvobytně pospolné společnosti, poslední v roce 2030. A z každé stránky je možné udělat si obrázek o tom, jak se který autor dívá na lásku. Petr souhlasí s tím, že milenci jsou dvě přechytralé a stále nevědomé děti. Denně se vzájemně učí, ale nikdy nebudou poučeni. Líbí se mu také, že někteří autoři respektují čas. Protože ani jedna vteřina se nepodobá té předcházející a proto se mnozí chtějí milovat teď a hned. Petra láká i názor, že lásku není třeba rozepínat a svlékat. A proč čekat na noc? Stereotypní názory mohou přežít několik století, ale záleží na konkrétní generaci, zda si řekne: jsme přece mladí, zkusíme to jinak. V poslední povídce jsou lidé sexuálně unifikovaní. Ani muži, ale ani ženy. Několikrát se vrací k povídce o renesanční Itálii. Přizná si, že by chtěl žít v době, kdy panicové zakoušejí vnitřní osvícení. Umí si představit atmosféru křehké něhy, která sálá v nich a kolem nich. V Benátkách, v Římě, ale také v antických Pompejích.

Osm hodin uplyne Petrovi rychle, do reality těžké jak mokřý sníh v ulicích, se dostává ve škole.

„Věříš, že jenom v práci přijdu na jiný myšlenky?“

„Já zase nemohu věřit svým očím, co se tu děje.“

Dialog s Vaškem, s nímž sedí v lavici, přeruší profesor češtiny.

„Napíšeme si jazykový diktát. Nám život začal v okamžiku, kdy jiným skončil. Už už se chcete vzdát a najednou je tu řešení. V krizi není nad vědecký přístup. Nesmíme ale ztratit ani vteřinu. Žádný moudrý člověk si nikdy nepřál být mladší. Viděl černě a zdálo se mu, že se proti své vůli ocitl ve slepé uličce. Bude mě především zajímat interpunkce.“

Minutu počká, až dopíše a pak, beze slova, sebere sešity. Poslední hodina se táhne k nepřečkání. Do vyzvánějíciho školního zvonku přišel Vašek s návrhem.

„Mám chuť na víno. Dáme čtyři džbánky a půjdeme spát.“

Petr souhlasně mlčí. I volbě vinárny se podvolí.

Víno pijí rychle. Petr vypráví, tak tiše jak to jen jde, svůj včerejší barevný sen. Ve výpravném koprodukčním filmu hraje mladého Ježíše, tedy Jošuu, tak patnáctiletého, jen on sám ví proč oproti historii, neobřezaného, v nějaké škole s velkým náměstím. A každý večer obklopen obřezanými vrstevníky, diskutuje o životě. Režisér mu neustále zdůrazňuje, že musí stát a mluvit na otevřeném prostranství.

Vašek se tomu směje.

„Mně se zdají jen černobílé sny z dětství a na přeskáčku. Když se ráno probudím, mám pocit, že přicházím o ohromné nápady, někdy bych si přál, aby se mi sny pravidelně vracely, jako bumerang.“

Rozloučí se ve chvíli, kdy Petr cítí, že v zakouřeném lokále nemůže vydržet.

Podají si ruce, Petr vychází do štiplavého zimního večera a cítí, že pro velké množství vypitého vína ztrácí vědomí.

„Klesám životem opilý, nebo životem utlučený?“

Mele si pro sebe. Opírá se o stěnu domu, fasáda se mu pod rukama drolí. Zvracet se mu nechce. Jen vrávorá. Vašek ho zachytí, obejmě kolem krku a pomalu postrkuje před sebou.

„Dneska nemám nikoho doma, tak vystřízlivíš u mě.“

Petr i přes clonu alkoholu chápe, že se tím v jejich vztahu něco posunuje. Směrem výš, nebo hlouběji? Takže všechno se pro příště nebude vyjadřovat slovy, jako dosud.

Když Vašek Petra dopraví pod sprchu a nahého uloží na válendu, po chvíli mu ještě přinese hrnek horké hořké kávy s citronem.

„Slib mi, že spolu už nikdy nebudeme mluvit o tom nepříjemném, a nesnaž se to porušit.“

Petr jen pomalu přichází k sobě, díky horké a kyselé kávě se minutu od minuty lépe orientuje.

„Jak jsi poznal, že se rád se vyhýbám nepříjemnostem?“

Vašek se jen usměje, vezme od Petra prázdný hrnek a zeptá se spíše ze zvědavosti.

„Chceš přikrejt?“

„Bojíš se, že bych ti tu něco poblil?“

Vašek si k němu sedne.

„Aby ses nebál, že přijdeš o panictví.“

Petr dá Vaškovi ruku na koleno.

„Panicství jsem ztratil před léty v Nerudovce. To jsme se ještě neznali. Ale jsem rád, že spolu můžeme mluvit o všem. Jestli dovolíš, přednesu ti vlastní návrh. Nic geniálního, žádná romantika. Ani přísaha doživotního přátelství. Žádný Kipling, žádný Karel May. Spíš Allen Ginsberg. Milý Waltře, díky za zprávu – zakazuji ti, aby ses mě nedotýkal, muž muže, kolik překrásných chlapců jsem tu uviděl? Kolik let je mi ještě dáno plout na této přelíbezné scéně? A teď o tom uvažuj a mně nech chvíli spát.“

Vašek se zasměje.

„Ginsberg není moje krevní skupina. To už musím mít velkou vopici, když oslovím kluky se stravenkami úzkosti v bezčasní. Vím a respektuji, že i ti nejošklivější budou hledat krásu s otázkou – co děláte v pátek večer, když je pátek náš? V Londýně jsem zažil, když na diskotékách kluci říkali dívkám: Bejt holka, měl bych rád všechny kluky a dívky se řehtají, když si to představí.“

Petr se obrátí na bok.

„Nech mi tak hodinu spát. A pořád mi nedávej najevo, že jsi v loňském srpnu vzal draka a doplazil ses na pár týdnů až do Londýna. Já tuším, že se tam nepodívám celej život. Dneska chci zajít k Muzeu, ke stanu.“

Vašek nechá Petra spát více než dvě hodiny. Když se sám probudí, namaže Vašek dva chleby máslem, nasází na ně pět koleček uheráku a pět koleček vařených vajíček.

„Kdybys měl náhodou nápad, strašit tam až do rána.“

Loučí se s ním Vašek.

Petr cestu Myslíkovou, Vodičkovou a Václavským náměstím příliš nevnímá.

Stan je přesně v místě, kde se upálil Jan Palach.

„Ve stanu je místo maximálně po tři. Službu mám dneska já, od rána je tu se mnou Honzík ze Šumperka, on bydlí někde...ve Vítkově, ale ze Šumperka přijel.“

Informuje Přemek Petra. Po krátké pauze pokračuje.

„Už druhý den tady obejduje nějaký kluk, podle oblečení Pražák, ale určitě mu nebylo ještě osmnáct, tak ho nebudeme zvat dál. Jo, a v ruce měl Italsčinu pro samouky.“

Petr souhlasně přikývne a podá si s Přemkem ruku.

„Jedu se vyspat domů a zítra nepřijdu. Mám předvojenský výcvik v plavání.“

Major si na prezenční listině, tří hustě popsaných stránek jmény branců, vyškrtává necelou dvacítku přítomných.

Plavčík píská na starou měděnou píšťalku, vyrobenou z hilzny, tak silně, že mu vysoký strop vrací ozvěnu.

„Do sprch!“

Velí major.

Sotva Petr vchází do sprchy, nevnímá, že voda není příliš teplá, ale mírné nepohodlí přebíjí pocit, že je sám sebou.

„Domyť, plávat!“

Zavelí znovu major, ale nahým přízrakům, které se vzájemně hledají za šumění vody, se do bazénu příliš nechce.

„To by se mladí katoličtí kluci divili, kdo se jim tady dneska roztahuje. Zelení mozkové.“

Slyší za sebou Petr a než dojde spolu s ostatními, kteří nechtějí skákat do bazénu, ke schůdkům všimne si citátu na nástěnce. Jestliže vím, že znám málo, dosáhnu toho, že budu znát více. Vladimír Iljič Lenin. A pod to někdo roztřeseným písmem připsal: Příliš vzdělaný člověk je podezřelý v každém systému. A nečitelný podpis.

Petr čtyřikrát přeplave bazén a je čas znovu vlézt pod sprchu.

„Stejně budu cejtit chlórem.“

Ale mnohem víc než nesmytelný chlór Petra zajímá, jakou náladu bude mít setkání na Kampě. První po několika měsících. Chce přijít na minutu přesně, z hloubi duše si přeje, aby parta byla znovu tím nejlepším lékem proti všednosti. Aby se zase nejméně jednou týdně kolektivně přiočili. Nejlépe vínem. Aby se znovu vrátil čas, kdy rádi vyslechnou všechny jeho názory a o některých s ním také diskutují. Zpětně Petra mrzí, že diskusi utínal ve chvíli, kdy mu došly argumenty, nebo když se začínal nudit. Vlídnost mu schází i v téhle zkurvené době, která nutí jít lidi do plamenů.

Má pro ně zlatý hřeb programu. Spálení povolávacího rozkazu.

Když mu po trojím zat'ukání morseovkou, třikrát dlouze, třikrát krátce, třikrát dlouze, otevírají, je rád, že se alespoň ve vstupní hale nic nezměnilo. Černobílá fotografie Karla Marxe

s bohatými vousy a lví hřívou a pod ní citát. Člověk by měl být tím, čím by mohl být. Karl Marx.

Ve velkém pokoji sedí trojice kluků, přátelé z dětství, kteří se zase po letech našli. Petr je nemá příliš v lásce, jsou někdy až protivní věčným zdůrazňováním vyvolenosti židovského národa. A stálými debatami, zda se dá dvouletá vojna přežít a zda se po ní nakonec nerozletí jako suché listí. Ze základní party, vedle hostitele Jardy, přišel pouze Michal.

„Pojď si sednout k nám. A nabídni si.“

Ukáže Jarda ke stolu plnému jídla a kupodivu také kvalitního moravského vína.

„Nadále platí, že ženské jsou pro mě vzduch. Už vím zcela stoprocentně, že se nikdy neožením. Měl jsem pro všechny, kteří dnes přijdou, připravené prohlášení do nové sezóny. Chtěl jsem žádat o odpuštění za dlouhou pauzu a přiznat se, že jsem měl strach, abych nikoho nedostal do drápů těch vyslychajících ksindlů. Přišli jste jen dva a já se teď cítím zahanben. Na výslechu mleli jak kolovrátek, abych si zachoval smysl pro poměr věcí. A přestal si myslet, že kdo nemá vlastní rodinu, a už ani vlastní rodiče, že si může podle svých ujetých představ adoptovat celou zeměkouli. Já jen tiše přikyvoval, a když mi dali slovo, tak jsem nasadil školometskou dikci a začal je poučovat, že se celý život musíme vzdělávat, abychom rozumněli dalším generacím. A podle nových vědeckých výzkumů, s nimiž souhlasí i sovětští sociologové, to platí stejně pro komunisty, Židy a taky pro nás homosexuály. A já to

musím vědět, když moji nejbližší přátelé jsou komunisté, Židé a homosexuálové. Protože já jsem komunist, Žid a homosexuál a vím, co je vědomí odpovědnosti a pocit zodpovědnosti starat se o mír ve světě. To už nevydejchali a bez jediné facky mě odvedli až před barák v Barto lomějské ulici.“

Michal se hlasitě směje, až se zajíká, Petr dává Jardovi ruku na rameno. Všichni tři si přituknou a zjistí, že trojice kluků už bez rozloučení odešla.

„Dáš si doutník?“

Jarda přikyvuje, vstává a otevírá plechovou krabici s doutníky. Petr nechává Jardu, aby doutník upravil, tak jak je zvyklý a pak si z kapsy saka vytáhl složený papír.

„Povolávací rozkaz do Hodonína. Jak milé, že právě tam mně za vojáčka, chtějí vzít. Jenže já jim na tuhle nabídku seru.“

Bleskově, aby mu v tom náhodou nechtěli zabránit, zapaluje úřední doklad a připalí Jardův doutník. Zbytek ohořelého papíru hází do popelníku.

Jarda několikrát zabafá, vytvoří kroužky kouře, které Petra pokaždé fascinují.

„Dík za takový dar. Jsem rád, že jsme u toho byli jenom my tři. Abys kvůli tomu neskončil před soudem. Od samého začátku, kdy jsme se poznali, si Petrovy náklonnosti vážím jako vztahu, který si nezasloužím.“

Petr se usmívá, nechá se pohladit.

„Když jsem musel přestat chodit sem, tak se mi několikrát zdál dlouhý barevný sen. Vodil jsem se za ruku,

zahradami pod Hradem, s klukem, který byl zrzavý a pihovatý od konečků vlasů až po paty, s modrýma očima, který se v každém snu jmenoval jinak. Pokaždé jsem ho našel spát na lavičce, opilého jak zákon káže, přesně v den jeho osmnáctých narozenin. Nevěděl o tom, že skončil v temném koutě na trávníku, nebránil se, naopak chvílemi přebíral iniciativu. Když se probudil a vystřízlivěl, těšil se, kdy to konečně zažije. Přivedl jsem ho sem, na Kampu, a teprve poté, když jsme vyšli z tohodle bytu, jsem mu tiše řekl.

„Tak jsme se, lásko, toho panictví konečně zbavili.“

Lhal jsem mu jenom proto, abych ho zbavil výčitek. Byl rozkošný, ale nějakým nedopatřením hluboce věřící katolík. Měl pocit, že si musí každý hřích mnohonásobně odmodlit. V noci jsme přelezli plot a dívali se jak v zahradách vítr ohýbál květiny, pak jsme zmokli ve vydatném letním lijáku a ráno pozorovali tu krásu, kdy v mlze stoupá letní slunce. Celé dopoledne jsme potkávali páry, většinou kluka s dívkou, kterým ještě scházela odvaha poznat se nejdetailněji.

„Jsou blbí a bojí se toho stejně, jako ses bál ty.“

Provokoval jsem. Dal se do pláče. To jsem nechtěl. Škytal a dával důraz na každé slovo.

„Nedokázal bych žít bez kamaráda. Chci pořád prožívat ten nejčistší vztah, jakého budu v životě schopen.“

Pokaždé jsem nebyl k zastavení při udělování mouder do života.

„A už víš, že když se porvete, tak musíte mít radost z udobřování? Už jsi pochopil, co je skutečným prubířským kamenem vztahu? Znáš staré židovské přísloví, kdy nejlépe poznáš charakter člověka? Při placení, při chlastu a v hněvu. A neměl bys zapomínat na to, že zlý člověk vidí v ostatních v první řadě zlo.“

Pomaloučku jsem mu stíral slzy z tváří s otázkou, jak dlouho zůstane člověk hezký? A začal jsem zmatkovat, když se jeho tvář prudce změnila na popelavou, se zpoceným čelem, vystrašenýma v té chvíli už ne modrýma očima, lekl jsem se, že v té tváři vidím smrt. A že nás oba začínají opouštět síly. Celá škála pastelových barev postupně šedne. A já se probudil. Když se vám to zdá několikrát měsíčně, začnete o životě více přemýšlet.“

Michal tiše přikývne a Jarda to odbude jednou větou.

„Musíš sem chodit častěji.“

Petr už ví, že poprvé bude Františkovi a Jardovi nevěrný. Jde o relativní nevěru, jaká je to nevěra s vrstevníkem, když se máme od prvního pohledu rádi? Při třetí dvouhodině předvojenského plaveckého výcviku ho znenadání podplouvá kluk, kterého od pohledu zná, ale nedokáže nikam zařadit. Dělá to strašně šikovně, nikdo nic nevidí, vždycky se trefí na milimetr přesně. A Petr mu schválně neuhýbá. Čeká jenom na to, až major zavelí: Doplávat'. Konečně to zazní a všichni jsou už za minutu ve sprchách. Petr příliš nespěchá a je mu jedno, že

na něj zbyla jedna z dvojsprch. Kluk si stoupá vedle něj a začíná se až přehnaně mydlit.

„Tak už ti to docvaklo?“

„Jo. A myslíš, že jsem z toho nějak extra odvázaněj?“

Možná má být Petr přívětivější, ale tou vlastností už od dětství nevyniká.

„Na to, že bydlíme ve stejný ulici, bys mohl bejt vstřícnější.“

Až teď si Petr uvědomí, odkud kluka zná. A musí si přiznat, že se na sebe několikrát při náhodném setkání zazubili a po chvíli otočili jeden za druhým.

„Chceš umejt záda?“

Takovou otázku Petr nečekal a v oblaku páry zjišťuje, že má ramena plná pěny.

„Dokážeš stát patnáct centimetrů ode mě?“

Požádá Petr kluka.

„Můžu i dál. Ale zajímá mě proč?“

„Je tu hrozně páry. Není vidět na krok. A nejsem si jistej, jestli mám chuť, abys byl dvanáct centimetrů ve mně.“

Kluk se směje, až se zakucká.

„Ježíš, to je dobrý. Ale proč zrovna dvanáct centimetrů?“

Petr v duchu uznává, že kluk umí nejen perfektně mýt záda houbou, ale také jemně, ale účinně masíruje.

„V našich zeměpisných šířkách je to průměrná délka stoprocentně vzrušeného penisu.“

„Škoda, že tu nemáš pravítko. Přesvědčil by ses, že já se průměru vymykám. Směrem nahoru.“

Petr váhá, zda kluka zpražít, ale když nechá masírování, bude to škoda.

„Když se mi vrátíš s tlapkama zpátky na krční páteř, tak ti prozradím, že o tvym nádobíčku něco vím. Máte totiž pěkně drbavou sousedku.“

Kluk se vrátil rukama k Petrovu krku a ten už po třech tazích cítí úlevu.

„Měli jsme. Už se ta čarodějnice odstěhovala. Ale vyprávěj, to mně zajímá. Netlačím moc?“

Petr udělá dva kroky směrem ke klukovi, aby se nemusel natahovat.

„Nepřiležám, chci, abys měl komfort.“

„Děkuju. Tak povídej.“

Petr se pootočí tak, aby viděl klukovi do tváře.

„Asi před rokem k nám přišla a drbala o lidech v ulici. Dost nechutný historky. Koho kdy viděla chcát na sloup, kde při šukání nezatahovali záclony a řeč přišla i na tebe, což mně zajímalo. Prokecla na tebe, že jsi byl na obřízce a měsíc za tebou denně chodil spolužák a měl tě, podle tvý mámy, doučovat matiku a fyziku. Jenže ona vás oknem viděla, jak jste si to rozdávali ve stoje, a považte bez trenek.“

Mrak páry se rozplývá, Petr ždíme plavky pověšené na kohoutcích sprchy a podívá se klukovi přímo do očí. Ten, překvapivě, neuhýbá.

„Vidím, že tě břitva objela perfektně. Kde?“

Než stačí kluk odpovědět, všichni slyší majorův opilecký chraplák.

„Do šatní, odchod teď!“

„Mám skříňku až na konci druhé řady. Počkáme na sebe u fénů.“

Kluk beze slova přikývl a opásán ručníkem, coby antickou bederní rouškou, se zařadil do štrúdlu odcházejících.

Petr s oblékáním nespíchá. Potěší ho, když kluk stojí na značce u fénů.

„Sedni si pod ten druhej. Je výkonnější.“

Petr zapne fén, který je výkonnější, ale také hlučnější.

„Ležel jsem s tím tejdem v nemocnici...“

Další klukova slova zaniknou v randálu fénu.

Vyjdou před palác postavený pro katolické chlapce, pohltí je rušná ulice.

Na plošině si oba ve stejné vteřině vzájemně položí otázku.

„Jedeš domů?“

A kývnou si na souhlas.

Teprve na páté zastávce mohou opustit prostor u samoobslužné kasíčky a sednout si na dřevěnou lavici do rohu.

„Já jsem Milan a mám výuční list na kuchaře a číšníka.“

Podají si ruce, tisknou je až nezvykle dlouho a Milan v Petrově dlani pohybuje ukazováčkem.

„Já jsem Petr a mám výuční list na sazeče. Ale když nejsou lidi, tak mi nevádí mejt válce. Když meješ mašinu z černý na žlutou, tak je to legrace na půl hodiny. A jsi jako prase, děkuješ těm, co vynalezli pemzu, solvinu a indulonu. Ten tvůj pařát lechtá. Nemůžeš to dělat jako dřevorubec. Musíš pěkně s cítem. Takhle.“

A předvede Milanovi populární seznamovací signál.

„Já hodím domů plavky a jedu na chalupu. Naši jsou v Tatrách. Budeme tam sami. Tak za hodinu na nádraží? Nebo musíš jít i v sobotu do práce?“

„Nemusím.“

Petr přejde na druhý chodník a cítí, že se Milan za ním dívá.

Když odemyká vchodové dveře, polohlasně uvažuje.

„Pojedu tam jen na jeden den. Couvnout už nemůžu. Sám před sebou bych si připadal jako svrab. Je to vrstevník a přiznávám, že jsem na tom jeho zakončení moh voči nechat.“

Projde dlouhou tmavou chodbou a Toníka uvidí na dvoře.

„Pojedu do Ledečka. Vrátil se v neděli večer.“

Toník jen pokrčí rameny a bez zájmu dodá.

„Když se ti tam skoro každěj víkend chce, tak si tam jed’.

Všechny ode mě pozdravuj. V Praze bys moh jít na nějakěj ples, nebo na čaje. Zatancovat si.“

Petr kývne a odpoví ve stejném tónu.

„V Ratajích může bejt masopustní rej. Tak zajdu.“

Toník sleduje, jak si Petr sbalí několik nejnútnejších věcí do kožené tašky.

Na nádraží přijde už čtvrt hodiny před domluveným časem. Milan sedí na lavičce v prostorné čekárně a podává Petrovi jízdenku.

Vlak přijíždí přesně na minutu.

Milan vybral místo v otevřeném kupé.

„Proč táhneš plnej batoh? Mně stačí taška.“

Milan dá batoh do dřevěné přihrádky nad sebe.

Uvařím nám pár plátků hovězího masa, kus skopového předku a k tomu hodně cibulky, pepře, soli a několik velkých brambor. A zítra morkovou kost s mrkví a skopové s fazolemi.

Brambové chipsy ze šlupek a jako moučnick zelený vířící sníh.“

Petr se mimoděk olízne, což Milana přinutí k úsměvu.

„Závidím ti, že umíš vařit.“

Milan se podívá Petrovi do očí a tiše řekne jednu ze životních moudrostí.

„Závist nic nepřináší.“

Zbytek cesty stráví mlčky, pohledem do kouzelné posázavské krajiny.

Cesta od vlaku je romantická, v krátkém pruhu lesa jsou ještě zbytky sněhu. Chalupa z minulého století je jednou stranou utopená ve stráni. Z malého dvorečka byla vidět hnědá, mírně rozvodněná, Sázava. Petr cítí závratný pocit radosti. Zkazí si ho až pohledem na místní hřbitov ve stráni naproti.

Milan se po dlouhém mytí rukou pouští do vaření.

„Chceš s něčím pomoci?“

Z tónu řeči je jasné, že se Petr nabízí pouze formálně.

„Když tak oškrab brambory. Můžeš udělat i silnější slupku. Já je hodím na olej a uděláme si brambůrky.“

Postaví před Petra hrnec do poloviny naplněný vodou a na stůl rozprostře den starou Večerní Prahu.

„Jak dlouho jsi chodil s tím spolužákem?“

Vyzvídá Petr, ale Milan mu odpoví protiotázkou.

„A já jsem tvůj kolikátej?“

„Ve své kategorii první.“

Milan se doslova piplá s masem.

„Tomu sice moc nerozumím, ale jestli jseš fakt ještě panic, tak nevím, za co mě Pán Bůh trestá. Měďa se mnou chodil víc než půl roku. Ze začátku to s ním byl porod. Když se konečně rozmrazil, tak mi ho odloudila Eliška. Měďa přede mnou klečel na kolenou a prosil mně, abych jí to neříkal, že jsme spolu někdy něco měli.“

Petr zakroučí hlavou nad velikostí hrnce, v němž bude Milan vařit maso.

„Můžu se s tebou bavit o obřizce?“

Milan kývne, ale pak se zarazí.

„Jenže to je téma na celý večer.“

Petr se ušklíbne a pokrčí rameny.

„Nevadí. Pust' se do toho. A klidně ze široka.“

Milan se točí chvíli kolem sporáku na plynovou bombu, chvíli u kuchyňské linky, v níž má vyrovnáno koření.

„V pěti letech při předškolní prohlídce se doktorce nelíbil můj pindík. Tak mě se sestrou připoutali k bílému koženkovému stolu širokejma koženejma páskama, ruce jsem měl nad hlavou a nohy hodně daleko od sebe. Bolelo mi to, tak jsem řval, až to slyšela máma v čekárně. Něčím mě postříkali celej rozkrok a pak doktorka vzala cínovou kuličku a objížděla žalud. Alespoň tak mi to máma vyprávěla. Když jsme sem přijeli za dědou, tak si dělal z táty srandu, že mně kupujou hodně hraček. Protože on žádné hračky neměl, tak si od dětství hrál s ptáčkem a žádné potíže jako já, neměl. Ve třinácti jsem šel s doporučením od školní doktorky na polikliniku. Tam se mě ujal starý bělovlasý doktor, zase jsem si musel lehnout na bílé kanape a taky on mně připoutal jenom jednu ruku, druhou mi přidržel kolenem, na nohy mi dal těžkou olověnou desku a začal si se mnou povídat o holkách. Tak jsem mu řekl, že mně nezajímají. A on, že brzy budou a proto budu teď dvě minuty trpět. Vzal takové divné nůžky a ustříhnul kus kůže. Překvapilo mě, že mi netekla skoro žádná krev, ale pálilo to jako čert. Když jsem si za pár dnů mohl sundat fáče a koupat konec ptáka v heřmánku, tak jsem zjistil, že mi kouká tak centimetr žaludu. Doma pak rozhodli, že jestli budu chtít skutečnou obřízku, tak se k ní musím rozhodnout sám. V sedmnácti už jsem to nemoh vydržet, šel jsem za dorostovým doktorem a on mi napsal

žádanku do špitálu. Musel jsem tejdén čekat, než se na mě dostala řada. Ještě tě to nenudí?“

Milan bere od Petra slupky z brambor a ještě je vypere v další vodě.

„Pokračuj. Je to čím dál zajímavější.“

Milan jen rozhodí rukama.

„Byl jsem objednaný ráno na sedmou. V půl deváté si mě pozval mladý doktor do ordinace. Prohlížel mi ho ze všech stran, pořád něco mlel o velkém zjizvení, pak vzal takovou divnou tužku a začal mi na kůži malovat značky. V poledne mi řekli, že půjdu na řadu jako poslední, přede mnou bude jedenáct dědků s rakovinou prostaty. Bylo sedm večer, když mě svlíkli, píchli oblbovačku a odvezli na sál. Cítil jsem, jak mě na sále píchli někam nad kostrč, a za chvíli ženský hlas glosoval, co se mnou dělají. Navíc jsem to mohl vidět v odrazu světél nad sebou. Spoutali mě podobně jako ten doktor na poliklinice, cítil jsem jako by mi někdo po ptáku jezdil ocelovým lankem. Je z něj krve jak z vola, slyšel jsem, ale tenhle je dneska první, ze kterýho vola dělat nebudeme. A všichni se tomu zasmáli, stejně jako její hlášce, že je to pěkej macek. Odvezli mně na pokoj, byli jsme tam čtyři, já nejlehčí pacient. Děda vedle mě křičel, že večer půjde za kurvama do Edenu, druhý za chvíli chrápal jak dvě motorový pily a třetí si nejdřív jednou kejchnul, dvakrát hlasitě prdnu a umřel. Za dvě hodiny přišel sanit'ák, zeptal se mě, jestli už můžu vstát, abych mu s ním pomohl. Vstal jsem, nic mi nebolelo, tak jsme ho společně překulili z postele na

vozejk obložený kreповym papírem. Byla to první mrtvola, kterou jsem v životě viděl. Zeptal jsem se sanitáka proč ten mrtvej má do penisu zastrčenou průhlednou hadičku. On přikývl a beze slova jí vyškubnul. A ukázal mi na jeho zjizvený šourek. Poradil mi, ať se podívám detailně, protože profesionálně vybagrovanej pytlík neuvidím každěj den. A poučil mě, že to dělají při operaci prostaty každému. Přišla sestra, vynadala sanitákovi, že mě vytáhnul z postele, a když viděla, jak jsem ze všeho vykulenej, tak mě chlácholila, že tou nemocí trpí staří muži, okolo sedmdesátky, kteří už mají svůj reprodukční cyklus dávno za sebou. A píchla mi injekci, ještě ani nevytáhla jehlu ze zadku a já už spal. Další tři dny mě krmili práškama, aby se mi nepostavil. A přesně po tejdnu jsem mohl jít domů. Doma zase koupání v heřmánku a každý den v čistejch trenýrkách. Nenudil jsem tě?“

Milan končí s vařením.

„Nenudil. Těším se na praktickou ukázkou.“

„Krot' svoji nedočkavost. Co jsi dneska obědval?“

Petr ze sebe bleskově vysype menu závodní kuchyně.

„Gulášová polévka, plněný papriky s rajskou omáčkou a s rýží, věneček a čaj. Cena čtyři koruny padesát haléřů.“

„Teď uvidíš, co umím já.“

A začal servírovat čtyři talíře jídla a troje příbory.

„Plátek hovězího masa z mladého býčka, kus skopového předku, hodně cibulky, pepře, soli a několik velkých brambor. Dobrou chuť. Až dojíš, tak bude šlehaný pistáciový sníh.“

Petr se obdivuje flákům masa na talíři. Nechá Milana načnout dvě lahvová plzeňská piva.

„Promiň, takhle se vždycky hrabeš s jídlem?“

Petr mlčky kývne. Teprve po chvíli žertem dodá.

„Hodinu ses s tím patlal, a já to mám do sebe nacpat za čtvrt hodiny jako v závodce? Navíc, to je porce pro celou mateřskou školku.“

Milana Petrova slova potěšila.

„To víš. My kuchaři se neodbejváme. Doma mi taky nadávají, že jim dělám tak hutný omáčky, že po nich mají hnačku. Ale já si myslím, že když to jednou začnu flákat, tak už to pak budu flákat pořád.“

Petr dožvýkává poslední sousto.

„Řekni mi, jak to děláš, že jsi pořád hubenej? Vylítáš to po place jako pingl?“

Milan pokrčí rameny, jde ke kuchyňské lince a odsud naservíruje šlehaný pistáciový sníh.

„Něco vylítám po lokále, ale spíš mám tasemnici, uvidíme, otázka je, co na vojně. Můj mistr je vojenskej kuchař v důchodu a chlácholí mě, že já budu mít zlatou vojnu. Buď jako provianták, kuchař, nebo číšník v lamapasácký jídelně.“

Petrovi krém viditelně chutná.

„Takhle dobře se s tebou měl Méd'a taky?“

Milan se také pouští do krému.

„Ještě líp. Když jsem ho naučil bejt přítulnej, tak jsem mu za odměnu dělal ovocný mísy a dorty. Vždycky se po nich olizoval ještě ve vlaku.“

Konečně oba dojedli. Milan bleskově sklidil ze stolu. Čistý ručník hodil do koše na prádlo a talíře do dřezu.

„Je pán spokojený?“

„To si piš, že je.“

Oba si ještě loknou piva a Milan vede Petra po rustikálních dřevěných schodech do prvního patra.

„Nechám tě hodinu spát, abych umyl nádobí a vypral prádlo. Pak si tě vzbudím.“

Navrhne Milan a začne svlékat Petra. Úplně.

Petr slyší ještě kroky po vrzajících schodech a pak se už nemůže ubránit klížícím se očím.

Probudí se ve chvíli, kdy je za okny tma a Milan svítí na Petra baterkou.

„Ty jsi snad na ženský.“

Petr se nad Milanovou poznámkou otřese.

„To bys mi přál pěkný věci. Až mi naskočila husí kůže. Proč si to myslíš?“

Milan zhasne baterku.

„Když jsem tě masíroval ve sprše, tak jsem tam dole viděl občas nějaký záchvěvy. Dneska jsem se snažil, třikrát přepřahal a po půl hodině všeho všudy dvě kapky. Beru ohled na to, že jsi panic, ale promiň, tolik řečí a skutek utek. Čehopak ses bál, maličký?“

Petr se už docela probudí a obejmě Milana.

„Křivdíš mi. Přežral jsem se a usnul. Dej mi ráno šanci.“

„Dobrá. Ráno je pro mě v šest.“

„Pro mě už v půl pátý.“

Petr během minuty opět usíná a Milan si jen hlasitě vzdechne.

Když se oba současně probudili, bylo pár minut po půl osmé.

Petr se rychle a šikovně obrátil tak, aby byl Milanovi co nejbližší. V první minutě dosáhl svého, měl co nejostřejší detail a další dvě minuty už nebyl k zastavení.

„Musím uznat, že takhle se panic nechová. Umíš.“

Pochválí Petra Milan.

„Bál jsem se, abych ti to nejcitlivější místo nezranil.“

Polibky a hlazení po vlasech mají povzbudit Petra. V první, druhé, třetí, ani v dalších minutách to nepomáhá.

„Proč ses ve sprše vytahoval? Když teď nemáš čím?“

„Štěstí mě opustilo. Víím, proč jsi na mně v noci svítil baterkou. Chtěl ses přesvědčit, jestli náhodou taky nemám profesionálně vybagrovanej pytlík. Až se vrátím domů, budu masturbovat, abych si dokázal, že nejsem úplně trop.“

Milan Petra pohladí hřbetem ruky po tváři.

„Méd'a měl se mnou taky těžký začátky. Když vybouchnul, tak se mu zdálo, že i zvěř v lese se mu smála. Musel jsem mu vyprávět vtipy, abych ho alespoň dostal do nálady.“

Petr se k Milanovi ještě víc přimkne.

„Z jedny knížky, kterou jsem sázel, si pamatuju, že charakter člověka se pozná podle toho, jaké vtipy právě jeho zraní. Když jsme sem přišli, tak jsem ti řekl, že jsi pro mě, ve své kategorii první. Už léta nejsem panic. A chci, abys znal celou pravdu. Mám dvě špatný vlastnosti. Neumím být přívětivý a někdy, možná úplně zbytečně, lžu. Ale ty si zasloužíš pravdu. Mému prvnímu milenci je dneska přes šedesát a druhému osmačtyřicet.“

Milan se neubrání hvízdnutí.

Spal jsi s nima za prachy?“

„Ne. To bych nikdy nedokázal, chodit s někým za prachy. Z lásky. Oba mají perfektní tělo, na svůj věk. Ty jsi ovšem špička, ani já se s tebou nemůžu srovnávat.“

Milan se zarazí.

„Tak to já bych za prachy klidně šel. A to o tom těle, neříkáš jenom kvůli obřízce?“

Petr tiše záporně zakroucí hlavou a podívá se žádostivě do těch míst. Milan mu nechá volnost. Když znovu sladí svůj dech, Milan rozhodne další plán.

„Jednou ti to nevyjde a děláš z toho vědu. V noci zmáčneš reparát. Věřím ti, že jsem tvůj třetí, ale nikdy tě asi nenapadlo, že je možné trhnout si takovou ostudu s vrstevníkem. Tělu neporučíš. Víš, že by mě bavilo dělat klukům vrbu. Jsi první, komu přiznávám, že se mi kluci líbili už od deseti, až jsem v patnácti dostal strach, aby se mi ti desetiletí

nelíbili pořád. To bych měl pěkně zkurvenej život. Zaplat' Pán Bůh, jak jsem stárnul, tak se vkus měnil. A od té doby vím, že pouze lidé dobrého charakteru zapomínají na intimní příběhy druhých lidí.“

Petr si v plném světle všímá Milana detailněji. Bílá tvář, jako by mu ještě ani nerostly vousy, sametová kůže a především přímý chlapecký pohled.

„Teď musíš jezdit častěji, navařím ti taková jídla, že na ně budeš vzpomínat do smrti. A bude to platit i tehdy, když oba zjistíme, že já budu jedinej, s kým ti to nepůjde. To jedno, co jsi předvedl, není vůbec špatný, ale mně by to nestačilo. Sorry. Méd'u jsem musel krotit, chtěl se trefovat do všech možných otvorů. Mám teď jinou ideu. Odjedu na rok do Rumunska a odtamtud rovnou na vojnu.“

Petr se zmůže jen na zvědavě vykulené oči.

„Proč zrovna do Rumunska? Jejich vlajky tady vyvěšujeme zrovna na mý narozky, ale houby o tý zemi vím. Mimo to, že jim vládne Nikolka Čaučesku v Bukurešti.“

Milan se hlasitě zasměje.

„Tak to toho opravdu moc nevíš. Mají tam zajímavý zvyk, kterého využiju. Když jsi ubytovanej v rodině, a to já budu chtít, tak ti nabídnou postel, na níž spí nejstarší syn. Když to bude vrstevník, tak se s ním domluví.“

Petr se dá do nekoordinovaného smíchu.

„Chtěl bych být u toho, až je budeš ukecávat. Čím je chceš omráčit? Budeš s nima chodit do kina, nebo do divadla?“

Milan rozhodí rukama.

„Lidé se tlačí ke světlu ne proto, aby lépe viděli, ale aby byli více vidět.“

Řekne zdánlivě bez souvislostí Milan, ale Petr přikývne, že porozuměl.

Odpoledne stráví dlouho procházkou po břehu Sázavy. Únorové počasí se na celé odpoledne změnilo v jarní.

Více než dvě hodiny se Milan snaží dát kýženu podobu morkové kosti s mrkví a skopovému s fazolemi. A stejně jako včera, moučník ze zeleného sněhu.

„Prosím, menší porci.“

Požádá Petr a Milan mu vyhoví.

Když dopijí pivo i kávu současně, ukáže Milan Petrovi ke schodům.

Až na posteli se Petr odváží Milana varovat.

„Jak chceš, myslel jsem si, že to pro tebe bude alespoň bez dřiny a pro mě bez ostudy.“

Ten jen mávne rukou a tichým hlasem poprosí.

„Nekřič, když mi vyznáváš lásku.“

Petr hodí koženou tašku se špinavým prádlem do rohu a je viditelně bez nálady.

„Vzkazuje mi něco František?“

Petr chvíli váhá.

„Nebyl jsem v Ledečku. Jel jsem odsud z nádraží, myslel jsem, že v Čerčanech koupím kuře, ale měli jsme zpoždění, tak tak se mi podařilo stihnout vlak na Světlou. Vystoupil jsem až

v Ratajích a šel si koupit lístek na masopustní bál. Zastavil jsem se u Kutišů, u Vyhnánků a nakonec u Nováků. S klukama co hráli jako druhá kapela, jsem si zazpíval svůj text na Tisíc mil. To víš, kdybych nechodil do školy a nečekala mně vojna, tak bych chodil zpívat do Typografie. Nabídku od pana Aima jsem dostal už před rokem. Ples skončil ve dvě, obešli jsme to kolem Kuchelníka a spali jsme u Neumannů.“

Petr z otcovy tváře nepozná, jestli mu věří, nebo ne.

„V sobotu poslal František telegram. Že v pátek umřela v nemocnici v Kutné Hoře jeho sestra Anežka. Pohřeb bude mít v pátek.“

Petr se podívá na blakent se dvěma větami.

„To na tom bude František pěkně blbě. Pokusím se v práci domluvit, že si na pátek vezmu studijní volno. A jel bych za ním ve čtvrtek večer, hned po škole. Ty pojedeš?“

Toník chvíli mlčí.

„Já jí neměl moc rád. Pánbičkárku. Nikomu víru neberu, ale ona jezdila od jednoho faráře k druhému a s kostelníkem si psali milostný psaníčka. A ty jsi jí kupoval v Tuzexu bonboniéry a ona je rozdávala bábám, když myly kostel, než přijel pan biskup.“

Petr udělá vyjevený obličej.

„Od koho tohle víš?“

„Od Františka. Žaloval na ní. Přemejšším, že bych sem na zimu Františka vzal. Ty už budeš na vojně, místností je tady dost.“

Petr si sedá ke stolu a pije zbytek piva z láhve.

„Jestli bude chtít. Měl jsem dojem, že byl rád, že z Prahy vypadnul.“

Toník vstane a pouští televizi. Televizní noviny. Petra viditelně nezajímají. Jde do druhé místnosti. Ve dveřích slyší ještě Toníkovu překvapivou otázku.

„Nepodíváš se ani na zprávy? To tě Anežčina smrt tolik zdrbla?“

Petr ukáže na učebnice češtiny, ruštiny a angličtiny.“

Toník kývne na souhlas.

„Máš recht. Teď se na všechno vykašli a uč se na maturitu. V neděli bysme měli jít za mámou do špitálu.“

Až na samý závěr února se Petr dostává ke kašně na Václavské náměstí. Na mramorovém soklu sedí Přemek a mává na Petra.

„To koukáš, jak se to tu změnilo. Včera jsme byli v Krakovské a docela sympatický poručík s námi sepsal protokol, že tady nikdy žádný stan nestál. A Honzík ze Šumperka, který v něm často přespával, se pětadvacátýho v jednom průjezdu upálil. V pražském vydání Rudýho práva tomu věnovali tři řádky. V Černé kronice.“

Petr vidí, že se Přemkovi ta slova neříkají zrovna lehce.

„Takže se budeme scházet jednou měsíčně v hospodě?“

Přemek je chvíli ticho a pak nerad přizná.

„Když jsme likvidovali stan, tak jsme se ani na tom nedokázali dohodnout.“

Petr si odplivne.

„Dáme si rok pauzu, pak uvidíme.“

Navrhne Přemek.

„Za rok budu na vojně. To mi bude hovno platný. Teď začínám dřít na maturitu, a když jí v červnu složím, tak v říjnu rukuju.“

Přemek přikývne a mlčky podává Petrovi ruku.

Vzájemně se na sebe zašklebí.

Petr se podívá na pouliční hodiny. Půl páté. Když půjde pěšky z Václaváku přes Národní třídu na Kampu, mohl by dojít k Jardovi ve čtvrt na šest, to už by mohl být doma. Nelákají ho výklady obchodů, ani upoutávky galerií a kin. Chvíli postojí pouze před Redutou. A pak před Malostranskou kavárnou. Okolo kina U hradeb projde bez zájmu a za minutu už hledí kameny Karlova mostu.

Nezvoní, ale podle úmluvy třikrát zaťuká. Morseovkou SOS. Třikrát dlouze, pauza, třikrát krátce, pauza a třikrát dlouze. Čeká a přeje si, aby za masivními dveřmi uslyšel šourající se kroky. Minuta, dvě, konečně. Cvakla špehýrka. A vrzly dveře.

„Pojď dál. Nečekáš dlouho? Chceš kávu, nebo čaj?“

Petr se chvíli rozmýšlí.

„Panáka.“

Než si u dřevěné stěny odloží a přezuje, Jarďa v knihovně staví na stůl dvě whiskovky naplněné po okraj.

„Abys odmaturoval.“

Vysloví přání, na které si přit'uknou.

„Myslel jsem, že se stavíš už minulý týden. Připravil jsem ti knížky. Na češtinu Shakespeara, na ruštinu Lenina, pro dějepis přehlednou tabulku důležitých dat a na biologii průvodce živočišnou říší a lidskou anatomií. Máš to v tašce, kterou mi nemusíš vracet.“

Petr pohledem poděkuje a znovu si lokne whisky.

„Minulej tejden jsem nevěděl, kde mi hlava stojí.“

Omluví se Petr s přesvědčivostí v hlase.

„Viděli jsme se naposled na pohřbu Anežky. Františka to hrozně zdrblo. Nabízel jsem mu, aby přijel na léto ke mně. Nechtěl. Prý bude přes zimu u vás.“

Petr kývne a na třetí napití vypázdí kalíšek.

„Další už nechci. To radši to kafe.“

Zaprosí.

„Musíš chvíli počkat. Zatím mi vyprávěj, jak šel život. S kým teď chodíš?“

Petr odloží prolistovávané knihy.

„Jak víš, že s někým chodím?“

Jarda se vrací od kuchyňské linky.

„To je jednoduchý. Když to není František a nejsem to ani já, tak to musí být někdo třetí. Ušima se ti to přece nevypařuje.“

Petr chvíli váhá, odhodlá až po vydatném napití kávy.

„Vrstevník, který bydlí ve stejné ulici. Potkali jsme se na předvojenským výcviku. Hodně šikovnej kuchař. Vzal mě

k nim na chalupu, krmil jak husu na vánoce a já vybuch hned třikrát ve dvou dnech. Nezlobil se, ale já byl naštvanej, sám na sebe.“

Jarda mávne rukou.

„Myslíš, že se mi to nikdy nestalo?“

Petr dopil kávu.

„Možná jednou. Ale mně ve dvou dnech třikrát. Přitom nebyl důvod. Kluk, kterýho jsem od pohledu znal, sousedka na něj vykecala, že má obřízku, byl ke mně pozorný, těšil se na to, stejně jako já. Tak v čem byla chyba?“

Jarda rozhodí rukama a pak uklízí skleničky a špinavý hrnek ze servisu s cibulákovým vzorem.

„Těžko říct. Když jsem byl v tvym věku, tak jsme to zkoušeli s Michalem. Několikrát týdně. Úspěšní jsme byli tak z jedné třetiny. Mohla za to nejen válečná podvýživa, ale především vědomí, že děláme zákonem zakázanou věc. S trestem v koncentračním táboře. Několik let otrocké práce s růžovým trojúhelníkem na pruhovaných hadrech, vytetované číslo na předloktí, vidina svobody snad jedině po kastraci. Jedinou výhodou těch jejich ujetejch rasovejch zákonů bylo, že pokud se vzájemně neprznili němečtí árijci, ale podřadní Slované, tak to procházelo.“

Petr znovu začal listovat doporučenou maturitní literaturou.

„Tohle by moji generaci řeklo o válce víc, než ty dokola se opakující obrázky příjezdu tanků do Prahy.“

Jarda to vidí jinak.

„Těch obrázků si važ, i přesto, co se stalo předloni. Kdyby tehdy nepřijeli, tak ty ses určitě nenarodil. A když tak někde v jižní Americe. Radím ti přečíst si verše o máji pětáctýřicet od Jaroslava Seiferta, Vítězslava Nezvala, Vladimíra Holana a třeba Stanislava Kostky Neumanna. Líp tu dobu pochopíš.“

Petr vstane a jde do vedlejšího pokoje, podívá se na noční stolek a dá se do smíchu.

„Ty seš fakt dobrej. Mně nutíš poznat prorežimní básníky a sám si čteš po večerech Haškova Švejka.“

Je vidět, že Jarda není zrovna nadšen tím, co Petr objevil.

„Seifert ani Holan nejsou prorežimní básníci. Oba by si už dávno zasloužili Nobelovku za literaturu.“

Petr rozhrne záclonu.

„Vím, že jsi oba potkával. Seiferta na Žižkově a Holana, když ještě bydlel společně s Werichem.“

Jarda otevírá ledničku a pokládá na pánvičku dva obalené řízky.

„Zůstaneš alespoň na večeři?“

Petr přikývne.

„Klidně až do rána.“

Jarda už stojí nad sporákem, ale neodpustí si.

„Pána jednou zradí nádobíčko a hned je přítulnější.“

Řekl to se smíchem v hlase, aby se Petr nenaštval. Ten odpoví se vší vážností.

„Říkáme si všechno, nechci, aby sis hrál na léčitele, ale pomoci mi můžeš. I tím, že mi zvedneš náladu. Mámu odvezli do nemocnice. Už tři roky klempíruje se srdcem.“

Pomaturitní mejdan má všechny znaky komorní pitky. V pětipokojovém bytě se třemi vrstvami koberců na podlaze se Petr cítí nesvůj. I když je mezi spolužáky. Radka se Slávkem se chtějí co nejdříve vzít a bydlet v tomhle luxusním bytě, který podle Radky schraňuje majetek pěti velmi známých pražských židovských rodin. Slávek čeká na termín rituální obřizky a pak už pozvou tři desítky svatebčanů, včetně Vaška, Mirky a Petra.

Vašek si sedá ke klavíru a hraje směs Ježkových melodií.

Ostatní chvílemi zpívají, chvílemi řvou.

Mirka, která v posledním roce viditelně nadbíhala Vaškovi, dává Petrovi ruku na stehno.

„Co bys řekl tomu, kdybych tě tady a teď přefikla?“

Řekla to tiše, aby to Vašek neslyšel.

„Jsem stejně opilej jako ty. Nic bychom z toho neměli. A já bych si tu pak musel pustit plyn, protože mě čeká vojna, a kdybych teď začal, a tam to pak neměl, to bych z toho zcvoknul.“

Vašek dohrál, vstal a odchází do malého pokojíku pro služku kouřit. Petr jde za ním.

„Jak jsem hrál?“

„Dobrý. Ježka mám rád. Ale Čajkovskýho ještě radši. Jo, a hlídej si stíhačku, ráda by mě vopíchala, i když je tu s tebou.“

Vašek si zapaluje, potáhne filtrovanou ameriku a zazubí se na Petra.

„Jen co dokouřím, tak jí půjdu umravnit. Ale kdyby mi zahla s tebou, tak by mi to zase až tak nevadilo.“

Petr dostává chuť na cigaretu, ale potlačí to v sobě.

„Dík. Když tak jí pohroz, že já obtáhnu tebe a to by jí asi silně vadilo.“

Vašek vyfoukl kouř.

„A víš, že možná ani ne. Pro mě by to bylo něco nového. Až se tam vrátíš, tak mi dolej. Červený.“

Petr Vaškovi doleje, Slávek otevírá další láhev, tentokrát růžového, a nalévá Petrovi.

„Ještě jsi nám nepopsal svoji maturitu, Pét'o.“

Pobízí Petra Radka.

„Není toho moc k povídání. Písemná maturita z češtiny variace na Hamleta, z ruštiny samozřejmě Lenin, ústní čeština Seifert a Olbracht, ruština kosmonautika, dějepis renesance a biologie pohlavní orgány člověka.“

Posledním slovům se Mirka opilecky zasmála. Vracející se Vašek Mirku zpraží pohledem. A pak se přizná.

„Já kvůli němu biologii málem nezvlád. Šel jsem po něm a tak mě zajímalo, jak se s tím Petr popere. Dvěma větama odbyl ženský genitál, minutu mluvil o ptáku, dvě minuty o obřízce a pak se detailně věnoval tomu, co se děje když chlapovi koule scházej. Pět minut vyjmenovával čínský eunuchy a jejich přínos světu, pak odbočil na antické války,

stříhnul si patnáctý až osmnáctý století, kdy kastráti zpívali snad v každém kostele a skončil zajateckejma lágrama za první a hlavně za druhý světový války. Celá komise jen tiše zírala.“

Petr jen kývne a doplní.

„Ruština byla výživnější. Písemka o Leninovi mi zabrala sedm stránek a pak jsem komisi šokoval tím, že většinu Leninových spisů za války přeložil profesor Zdeněk Nejedlý. To jsem plácnul spíš ze srandy, ale uznali mi to.“

Mirka vstane, domotá se podpíraná Vaškem k otevřenému oknu.

„Nadejchá se čerstvýho vzduchu a bude to lepší. A když ne, tak objednáám taxíka a hodím jí domu.“

Radce se to nezamlouvá.

„Maturitu zapíjíme jednou za život. Když se přitom zlejeme jak ruští oficíři, tak to musí každěj pochopit.“

V jednu chvíli se s Petrem zatočí svět. Není to alkoholem, ale jakousi podivnou předtuchou.

Radka vstane a po chvíli staví před Petra velký hrnek kávy.

„Pij to pomalu, je to horký. Běž se na sebe podívat do zrcadla. Jsi bledej jako stěna.“

Petr vstane, nemotá se, jen cítí krůpěje potu na čele a registruje husí kůži na rukou.

„Zavolám ti taxíka. Jestli je ti blbě, tak nepojedeš domů tramvají. Máš peníze?“

Petr tiše přikývne.

Za hodinu a několik minut přijede na začátek ulice, zaplatí a za pět minut už bere za kliku vchodových dveří. Zarazí ho otevřená dvířka na zahradu. Dojde k nim, aby je zavřel, ale vidí na zelené lavičce sedět Toníka. Nezvykle nachýleného nad velkou kyticí pivoněk.

„Musel jsi tam jet?“

„Musel.“

Hlesne Petr a teprve v tu chvíli si všimne, že má Toník oči plné slz.

„Odpoledne umřela.“

Petr se podívá po ostatních členech party, napije se červeného vína a sáhne na malý stolek před sebou. Jsou na něm dárky, většinou úhledně zabalené knihy.

„Děkuju všem. Nevím, jestli v té posázavské zelené vojenské prdeli budu mít čas na čtení. A určitě tam nebudu mít šanci zarecitovat Ginsbergovu báseň, kterou se s vámi všemi chci rozloučit.“

Vstane, dojde do středu pokoje a do ticha začne co nejcivilnějším hlasem recitovat.

„Dva chlapci šli do pohádkové restaurace
A snědli toho tolik, že účet dělal pět dolarů.
Neměli však představu,
Do čeho se to dostali,
A tak házeli lopatou
V průjezdě na náklad'ák odpadky,
Aby si jídlo odpracovali.“

Asi po pěti minutách chtěli vědět,
Jak dlouho se za tu cenu
Budou muset namáhat, a zeptali se proto
Majitele restaurace, kdy už
Budou s tím trestem či placením hotovi.
Dal se do smíchu.
Sotva si uměli představit – byli
Tak nevinní –
Že dospělý dělník pracuje
Za takové peníze půl dne.“

Po jemné úkloně následuje ode všech hasitý potlesk. A loučení. Někdo jen stiskne ruku, další pohladí po vlasech a Jarda se loučí polibkem.

Toník utírá talíře a dívá se na Petra.

„Dva roky je dlouhá doba, to máš pravdu, ale přežili to jiní, přežiješ to taky. Odpočineš si od práce, budou tě tam krmit, akorát budeš muset poslouchat. A to, ty, moc neumíš. Hlavně tam neudělej ostudu. A na vánoce za tebou přijedu. Možná i s Františkem.“

Slíbí Toník Petrovi.

Uklízí talíře do starého z poloviny proskleného kredence.
„A víš, co bych si taky přál? Když tam budeš celý dva roky vidět okolo sebe jenom kluky, aby se ti to zprotivilo, a konečně jsi našel cestu k ženskéjm.“

Petr se usměje.

„Bud' v klidu. Jarda mně chce ochránit od kontrášů, tak za mnou jezdit nebude. A pokud se dostanu do Prahy, tak se Kampě zdaleka vyhnu.“

Toník si stoupne nad kuchyňský stůl a utře čímsi zalepenou vikslajvantovou desku.

„Zní to hezky. Ale jen kdyby se ti dalo věřit.“

Petra se poslední věta dotýká. Bleskově na ní najde protiargument.

„To, že budu mít maturitu, tomu jsi taky nevěřil. Vy komunisti jste stejně zajímaví. Máte období, kdy všemu slepě věříte a pak zase o všem pochybujete.“

Toník jen mávne rukou.

„Hlavně tam neudělej žádnou ostudu.“

Zopakuje v krátké době podruhé.

„V práci jsem se rozloučil třema flaškama vína. Čtvrtou ti tu nechám. Ráno vstávám v šest. Doufám, že se tu objevím dřív, než za dva roky.“

Od nádraží jedou do kasáren erenami, na jejichž korby většina z nich nedokáže vůbec vylézt.

Jeden z branců se celou cestu drží za rozkrok.

„Blbě jsem se překulil a praštil do koulí. Bolí to jako čert.“

Zopakuje nejméně třikrát a sedne si mezi ostatní ve chvíli, kdy se zvedají těžké závory u vchodu do kasáren. Auta zastavují na velké ploše pokryté šedivým asfaltem. Branci

nejistě vyskakují, připomínají pytle brambor, když se s rachotem otevírají vrata vozů.

„Jsou srandovně nemotorní a poslouchej, jak hezky klejou. A tomuhle stádu budeme rozkazovat?“

„Bude jich osmdesát. Tak si snad vybereme. Víš, co říkali naši mazáci? V počtu je jistota, bohatství a zábava.“

Oba svobodníci v maskáčích ztlumí hlas ve chvíli, kdy se k nim klubko branců blíží.

„My mazáci, dostaneme své dlouho očekávané zobáky. A vysvětlíme jim, že nám nesmí kazit žádnou legraci. Hlavně tu, která půjde na jejich účet.“

Petr v prvních hodinách a dnech pocítuje jednu jedinou výhodu. Nevzrušuje se politickými událostmi. Ani při čtení Rudého práva a Obrany lidu, ani při poslechu povinných Televizních novin. Neustále si uvědomuje, že je za plotem kasáren, že je pro něj štěstí, že mu hodný strýček stát nadělil dvouletou povinnou izolaci od civilu.

První slova, která při úklidu klubovny zaslechne, patří nesympatickému desátníkovi.

„Dáme jim záhul. Tříkrát prošli tříděním, musejí být zdraví jako buci.“

Po třech dnech a dvou nocích Petr cítí to, co nikdy před tím. Omráčenost a otupělost na okřikování a postrkování od jednoho poddůstojníka ke druhému. Nedokáže rozeznat, k čemu všemu vyfasuje a podepisuje snad sto věcí. Potřebuje detailní vysvětlení použití věcí, i když se všichni ohánějí uměle

vybičovaným nedostatkem času. Zbývá jediné, vtírat se. A poslouchat poddůstojnické a absolventské kecy o tom, že v civilu si ničím nižším než stovkou doutníků nezapálí, a třikrát týdně žerou tatarský biftek k snídani. Uklidňuje se tím, že žádný člověk neví o každém zlu, které se koná.

A znovu skřehotavý hlas desátníka.

„Čím chcete imponovat těm novým, když mezi námi nebude jednota? A pamatujte si, na sebedrzejší zobáky vždycky bez klacku.“

Dál už Petr poslouchat nemůže. Stejně jako ostatní nově příchozí je vehnán pod sprchy. Když skupinové koupání končí a pára opadá, musí polohlasně přiznat, že tohle je zatím to nejlepší co na vojně zažil. Vidí, co chce a nikomu to nevadí. Pár minut po čtvrté odpoledne, hned po rozkaze a odchodu vojáků do stráže, se Petr vrací před ubikaci a už z dálky slyší křik. Pobíhající potkan velikosti většího kotěte končí v kovové popelnici. Tu dva vojáci rychle postaví, vhodí do ní štos novin a ty zapálí. V několika okamžicích nejen Petrovi dojde, že je svědkem pálení krysy v popelnici.

„Kdo je krutý ke zvířatům, nemůže být dobrý člověk.“

Slyší Petr za sebou a otočí se po hlase.

„Pavel.“

Představí se vojín v nepadnoucích maskáčích. Petr se dívá vrstevníkovi zblízka do velkých modrých očí.

„Ty budeš mít zítra první noční službu na ošetřovně?“

Petr mlčky přikývne.

„Tak to se tam potkáme. Ahoj.“

Rozloučí se Pavel a Petr na to krátké setkání musí myslet, i když je venku studená noc a většina mrznoucích nováčků už leží v postelích. V rohu místnosti, stejně jako každý večer, zní z tranzistoráku hodinové vysílání Hlasu Ameriky. Ještě před jeho koncem Petr usne.

Poprvé po třech nedělích nebyli v noci vzbuzeni poplachem.

Venku se chvěje zimou, od úst mu jde pára. K ošetřovně Petr skoro utíká. Otevře vchodové dveře, projde dlouhou chodbou a zaťuká u pootevřených bílých dveří. Zůstane stát na prahu a hlasitě se zahlásí.

Bělovlasý lékař mávne rukou.

„Vojíne, vy nevíte, že ticho léčí? Tyhle šaškárny si nechte pro štáb. Pavle! Už přišel ten kluk, co jsi mi o něm říkal. Tak ho zauč. Já jdu k Tonce, na pivo.“

Z přístěnku vykoukl Pavel.

„Pojď dál. A zuj si kanady, prosím tě.“

Doktor odhodí bílý plášť a v uniformě kapitána vypadá stejně lampasácky jako ostatní důstojníci.

„Jseš taky Pražák?“

Zeptá se Petra.

„Ano.“

Doktor se už ve dveřích zastaví, jako by něco zapomněl.

„Kdyby se chtěl zapojit do pивní ligy, tak mu nebraň. Ale dohlídni, aby dodržoval pravidla.“

Pavel kývne.

„Spolehněte se, soudruhu kapitáne.“

Viditelně zašaskuje Pavel a doktor se zmůže na stručný komentář.

„Vole blbá.“

A práskne dveřmi, až zadrnčí skleněné tabulky.

Pavel vezme Petra do prvního patra, projdou pěti pokoji, které jsou obsazeny pacienty.

„Vizita bude zítra ráno v osm. Teď mají kluci klid na lůžku, v sedm jim přivezeme večeři, v půl osmý poslech televize, od devíti do deseti volná zábava a v deset večerka. Před tím měření teploty, prášky, čaj. Nic složitýho.“

Petr mlčky přikývne a zaposlouchá se do diskuse dvou vrstevníků na klubovně u televize.

„Já si myslím, že když si ho tady dva přivožralí kluci vzájemně vymrskaj, tak to je něco jako v kriminále. S láskou to nemůže mít nic společnýho. Je to služba krevnímu oběhu.“

Pavel dá ruku na rameno tomu, který zatím mlčí.

„Fero, dneska sloužím tady s Petrem. Jistě se rád zapojí do vaší diskuse, ale neměl bys pro něj taky lahváče?“

Fero kývne, vstane a vytáhne z malé skříňky s nápisem Destilovaná voda, tři lahvová piva, která otevře zubama. Korunky vyplivne, jedno vypěněné pivo si nechá a dvě další předá. Ťukne si, až sklo zazvoní.

Když Petr dopíjí pivo do poloviny, zeptá se obou.

„Co je to ta pivní liga? Co o ní mluvil doktor?“

Pavel pokládá lahev na stolek.

„Jdeš na to zostra, ale proč ne. Pravidla platí jenom tady pro ošetřovnu. Když chceš, aby ti doktor zaplatil při vycházce pivo, tak si ho musíš zasloužit. Buďto to musí vidět on, nebo když tu není, tak dva svědkové musí potvrdit, že ses udělal. Máš odvahu do toho jít?“

Petr se zasměje, ale hned zvažní.

„Jakej je časovej limit?“

Fero si s Pavlem masivně přitukne.

„Jak to stihneš.“

„Tak se do ní hlásím.“

Obrátí se na Pavla.

„A ty mi zajisti, abych z našeho baráku chodil k vám na službu jenom já. V šestnácti jsem to dokázal i šestkrát za noc. Tady to žádná sláva nebude, jsem z toho všeho s nervama v kýblu. Ale něco mi říká, že tady to bude ostrůvek normalnosti. I díky vám, kluci.“

Petr je možná patetičtější, než původně zamýšlel, ale vidí, že Pavla dojal.

„Pokus číslo jedna.“

Určí si Petr, dopíjí pivo, nechá se doprovodit k černému asfaltovému žlábků a pak se více než dvě minuty dívá do Pavlových modrých očí. A je rád, že mu Pavel ani na vteřinu neuhnul pohledem. Když si myje ruce, slyší Fera, jak s uznáním v hlase říká, že to samozřejmě musí uznat. Petr si na chvíli sedá a je rád, že se Pavel připojil.

„Můžu uvažovat nahlas?“

Ptá se Pavel a čeká na gesto Petrova souhlasu.

„Důvěřujeme ti. Jsem rád, že se nás nestráníš. Přijmeme tě mezi sebe, když budeš chtít, pomůžeme ti. Jsem rád, že sis ten chomout nasadil sám a už pomáháš táhnout. Musíš. Kdyby ses zastavil, potáhneme tě s sebou. To není ze mě, to jsem někde čet. Myslím, že u Karla Ptáčníka, ale nejsem si jistý, jestli to náhodou nenapsal Ladislav Fuks.“

Petr se na Pavla usměje.

„Vidíš, takhle jsem o tom ještě neuvažoval. Ale vím už to, že když člověk ztratí víru v sebe, nikdo mu jí nedokáže vrátit. Působí na nás tisíce emocí, ale život máme jenom jeden. A jak řekl klasik, nikdo trpělivě nesnáší bolest zubů.“

Pavel kývne a naznačí Petrovi, aby vyšli před barák ošetřovny. Ovane je ledový voňavý vzduch.

„Fero je trochu jednodušejší kluk. Ale fajn. Některé věci nechápe, protože se s nima v tom jejich okresním zapadákově nesešel.“

Petr lituje, že před ošetřovnou není lavička.

„Už chceš jít dovnitř?“

Petr záporně zakroučí hlavou.

„Co tě nemá. Myslel jsem v těch prvních hodinách a dnech tady, že budu se svým trápením sám. Snad nikdy v životě jsem nezažil pocit tak bezstarostné radosti jako mám právě teď. Dík.“

Pavel se zasměje, zvonivým, také bezstarostným smíchem. Ale pak mu nedá, aby Petra nevaroval.

„Ale víš, do čeho jdeš? Že člověk je z toho celý polámaný, srdce si u toho zničí a tak to jde každý den, jak je rok dlouhý. Musíme se vrátit. Bude devět.“

„To kluci na cimře už laděj Hlas Ameriky.“

„Tady to bude řvát přes celou chodbu.“

Petr pozná podle tónu Pavlova hlasu, že s tím není příliš nadšen. Zarazí ho to natolik, že si až v poslední chvíli uvědomí své slabé nohy, které klopýtnou dolů přes tři schody. Jen tak tak, že neupadne. Hledí vyjeveně na záplavu světla, mračno kouře a půlkruh zvědavých tváří.

Pavel už všem rozdává prášky, znělka Hlasu Ameriky je slyšet ze všech stran. Petr sedí, poslouchá, pak pomůže Pavlovi s prázdnými várnici od čaje. Úderem desáté Pavel zhasne všechna světla a ukazuje Petrovi, aby s ním šel do ordinace.

Petrovi neušlo, že Pavel zvažněl.

„Měl bys vědět několik věcí. Můj a tvůj táta se znají. Ze schůzí, z konferencí. Máma mi umřela dva dny po porodu.“

„Já už taky nemám mámu.“

Hlesne Petr.

„To je mi líto. Na tátu vyvíjeli silnej nátlak, aby mě dal do ústavu a věnoval se stranický práci. Jsem o půl roku starší, než ty. Já se narodil ještě před Vítězným únorem. Táta ten tlak ustál, i když už jsem byl připravenej na nezrušitelný osvojení do

jedný židovský rodiny. Dokonce mě osmý den rituálně obřezali. Tak děkuju Vítěznému únoru, že se to zvirtlo.“

Petr kývne.

„Naši si mně taky nezrušitelně osvojili. Ale nějak mě to zapomněli říct. Domáknul jsem se to až v patnácti a trochu to neunes. Teď už je to dobrý.“

Pavel dá Petrovi ruku kolem ramen.

„Dík, že se svěřuješ. Měl bys vědět, že stejně jako můj a tvůj táta i já jsem komunista. Narukoval jsem jako jedinej straník. Ale to je v týhle době pochopitelný.“

Pavel jde do přístěnku a rozhrne bílý kreton.

„Když se nic neděje, jako zrovna teď, tak tady ležíme. Ale jak zazvoní zvonek tak musíme do minuty vylítnout. Doktor nezvoní a chrápe nahore v patře. Takže nás nebude rušit. Pokud si na něco nevzpomene. Jenom mě líbej a dej ruce sem, ano, tak. A slib mi, že mi nic ošklivýho neuděláš, to bych šel okamžitě pryč a už bysme nebyli kamarádi.“

Petr zkoprní.

„To jsem tak čitelný? Neříkej mi, že to mám napsaný na čele. Jak jsi to poznal?“

Pavel se zasměje tak, že jsou mu vidět dvě řady bělostných zubů.

„Šestej smysl. Všimnul jsem si tě několikrát v divadle Semafor. Oba jsme tam chodili do sektoru k stání. Ty jsi vždycky stál v první řadě, já o tři řady za tebou. A pak tady při

svazáckým mítinku. Byl jsi jedinej, co dostal všechny hlasy. I od mazáků. Tak to tak ber. Dík.“

Čtvrtá hodina nedělního odpoledne bývá pokaždé lahůdková. Vojáci, na které se vycházka nedostala, nebo jí mají zakázanou, začínají být nervozní a přemýšlí, na čem, či na kom, by si vybili vztek. A tak se snaží dělat nesnestilý kravál při rozdávání studené večeře. Petr doprovází pomocníka výkonného praporčíka a při hurónském řevu se už ve dveřích rozhořčeně odvrátí, odchází, ani se ohlédně. Během pěti minut se na chodbě válí desítky neotevřených konzerv ruských rybiček v tomatě. A celé bochníky chlebů.

Petr pomalu míří k ošerovně, kde mu za dvě hodiny končí čtyřadvacetihodinová služba. Hned při vstupu slyší známý hlas kontráše. Když vstoupí do kanceláře, razantně se zahlásí, ale v dalších minutách se bezradně a bázlivě rozhlíží. Pavel hraje s kontrášem šachy, před Doktorem a kontrášem je otevřena láhev Stoličné.

„Naše práce není servis, ale služba. Přesto bereme jenom devadesát korun měsíčně. Nevadí nám to. Vadí nám, že jsme si zvykli žít jako zvířata. Prostě to z nás poddůstojníci udělali a my se nebránili. A vy to teď několika rozkazy změníte?“

Položí Pavel otázku kontrášovi a nabídne mu mat.

Kontráš v civilních, ale přesto zelených šatech, pokrčí rameny a teprve po chvíli reaguje.

„Tady u vás bych chtěl sloužit týden před smrtí. Klid a ticho. Já dostávám každou hodinu zprávu o situaci v Praze. A je

to průser za průserem. Kdybych těm blábolům měl věřit, tak už tam zase měly vyrůst barikády.“

Kontráš znovu postaví figurky na šachovnici a pustí se s Pavlem do odvety.

„Mně ty jobovky z Prahy nedělej dobře. Několikrát denně se přistihnu, že koukám do prázdna a mám v očích slzy. Směšné, co? Ve Střešovicích mi řekli, že jsem přetaženej, a ať žeru prášky.“

Ale na kontrášovo vyznání nikdo nereaguje.

Doktor vycítí, že se Petr v téhle společnosti cítí nesvůj.

„Vojíne, běžte do klidové zóny a zkontrolujte, aby v ní bylo absolutní ticho!“

Petr si stoupne do pozoru.

„Rozkaz soudruhu kapitáne!“

Petr odejde z místnosti a opatrně otevírá dveře a tiše dojde k posteli před kretonem, který dělí místnost.

„Kdy se vrátí starej?“

Zajímá se Doktor.

„Za tejdén. Kurva, já to dneska hraju jako ponocnej. Hele, co uděláme s tou polskou děvkou v kotelně?“

Doktor se dá do smíchu a naznačí Pavlovi, jak má táhnout.

„Tak ty už o ní víš taky?“

Kontráš nalije další vodku, všem třem.

„Za co mě máš? Já vím i to, že jsou to brigádnice z Týnce a po týdnu se střídaj. Nejmní tři vojclové si mě týdně stěžujou,

že se na ně v kotelně nedostalo. A vidím kuchaře, jak tam večer choděj se žrádlem.“

Doktora začalo téma zajímat.

„Kolik máš těch svých informátorů?“

„Dva z každý roty. Ale vzájemně o sobě nevědí. Problémy jim to nedělá, buď mají za sebou první nápravnu, nebo pasťák, takže vědí, co se sluší a patří. To víš, ty máš problémy se simulantama, já zase s práskačema. Ale vyhnat tu holku nemůžeme. S tím by nesouhlasil ani starej. Zmákne tak deset kluků denně, podle mě je jenom hulí, ale i to přispívá ke klidu. Jde mi vo to, aby je nenakazila.“

Doktor se dá znovu do smíchu a očima Pavlovi poradí další tah.

„Spíš by od nich mohla chytit filcky. Nech to na mně. Až zjistím, že má některý vojel kapavku a přitom nebyl doma, tak udělám v kotelně šťáru.“

Kontráš je spokojen s odpovědí a chce se znovu soustředit na hru.

„Jo a kdy už zprovozníte knihovnu? Vlkouš bude nejmíň rok marodit a to jako knihovna zůstane celou dobu zavřená?“

Kontráš se zašklebí.

„Nikoho na to nemám. Žádná důstojnická panička to nechce dělat, na občanský pracovníky máme až do června stopku, a mimo Pavla nevím, kdo by to moh dělat.“

Doktor si naleje vodku a vypije stakan na ex.

„Jeden tip mám. Petra, co tu před chvílí byl. V civilu je sazeč. Má ke knížkám vztah. Udělej cikánskej den, oni dva seberou knížky, udělají inventuru a knihovna může do tejdne fungovat.“

Kontráš přikývne, napije se Stoličné, rovnou z láhve, udělá další tah a pak na Doktora vyštěkne.

„Tak to nepůjde, ze dvou důvodů. Za prvé je to ještě bažant, i když uznávám, že vzdělanej. Za druhé, má u mě hříšek. Při jednom mejdanu v Praze spálil povolávací rozkaz. Bylo u toho asi pět lidí. Když se k tomu chlapsky přizná, tak mu to velkoryse prominu, když bude zatloukat, bude mít u mě po píči do konce vojny.“

Doktor udělá za Pavla další tah.

„Za minutu přijde, tak se ho na to zeptám. Můžu?“

Kontráš jenom mlčky kývne.

Petr velmi opatrně vstane, našlapuje co nejtíšeji. Stejně bezhlučně se mu podaří zavřít dveře. Naopak chce, aby kroky ke dveřím ordinace byly hlučné, stejně jako zaťukání na dveře.

„Soudruhu kapitáne, hlásím splnění rozkazu! Klidová zóna na pět.“

„Pohov. Sednout. Co to na tebe slyším, průseráři? Předseda svazáků na rotě a pálí ve vožralství povolávací rozkaz? Nešiblo ti?“

Petr udělá zkroušený obličej.

„Šiblo, soudruhu kapitáne. Minutu po tom jsem toho litoval. Byla to zbytečná frajeřina. Tejden jsem měl plný kalhoty strachu, že mě za to zavřou.“

Ve chvílce ticha se dívá především po Pavlovi, zda je s jeho odpovědí spokojen. Pavel skoro nezřetelně přikývne.

„Od zítřka budete knihovníkem, vojáku. Vyjde to v rozkaze. Osobně to tam napíšu. A teď jdu do kanclu. Protože tady jsem bit jak žito. Ale není to spravedlivý, protože proti mně hraje dva.“

Namáhavě vstane, dopije na ex zbytek vodky v lahvi a bez pozdravu práskne dveřmi.

Doktor se obrátí na Petra.

„Někdy se vyplatí nezatloukat. Běž si na barák pro vycházkovou knížku, jdeme k Tonce na pivo. Kolik ti jich mám zaplatit?“

Místo Petra vyčíslí pivní ligu Pavel.

„Fero čtyři piva, já šest a Pét'a sedm.“

Doktor s úsměvem kývne.

„Dobře se zapracoval. V knihovně tě to bude bavit ještě víc.“

„Děkuju.“

Hlesne Petr a odejde bez odhlášení na barák.

Ve velkém sále, který se třikrát ročně mění na plesovou tančírnu, není jediný střízlivý člověk.

Petr stejně jako Pavel má vypito deset piv. Fero je někde na druhé straně, Pavel odhání psa, podvratáka, který se k němu po několika minutách vrátí.

„Každý tvor musí mít svoje jméno, protože jak jinak se může vědět, co je vlastně zač? Tak štěkni jméno, vořechu.“

Naléhá Pavel.

Zaplatili a vrávoravě vycházejí ven. Kolem dokola se rozhostila chladná noc, černější a chladnější než včera.

„Hele, musíme dokončit tu debatu o lidech, co na nás působili.“

Naléhá Pavel.

Oba se motají a chvílemi drží za ruce.

„Nech to na ráno. Nebo spíš na zejtra odpoledne při službě.“

Odmítá diskusi Petr a šněruje své kroky po asfaltce.

„Uhýbáš.“

Naléhá Pavel.

„Chceš to opravdu slyšet? Pro mě už vztah s tebou není hra, ale cítím úzkost a strach z toho, že pro mě něco krásného začíná, co já nesmím za žádnou cenu vzdát. Dokážeme se vzájemně dlouhé minuty dívat do očí a divíme se tomu, že na baráku spolu kluci hovoří a přitom k sobě neotočí ani tvář?“

Poslední metry před ošetrovnou je Petr úplně vyčerpán. V ordinaci nedokáže sníst tři lžíce rizota v ešusu. Leží na vyšetřovacím otomanu a zdá se mu, že nic horšího v životě už prožít nemůže. Přitom to není jeho první opilost. Kývnutím

hlavy, děkuje Pavlovi, za mokrý hadr, který mu přiložil na zpocené čelo. Namáhavě artikuluje při omluvě za debatu po cestě z hospody.

„Jsem vůl, že jsem o tom začal. Ale jsem rád, že to víš.“

Pavel vyždímá hadr a znovu jej pokládá Petrovi na čelo.

„Za co se mi omlouváš? Chceš, abych se ti přiznal, že mi tohle v životě ještě nikdo neřekl? Jsi první, komu na mně opravdu záleží. Ale co dál, Petře? Máš nápady, které jsou desetkrát zajímavější, než tady slyším od jiných. Tvůj jazyk našel můj. Fyzicky i lingvisticky. Jestli se prozradíme ostatním, tak mi věř, že zažijeme ústrky, šikanu, zimu, hlad a to všechno dohromady nám zabrání, abychom si byli ještě bližší.“

Petr vstává z otomanu, zavravorá a upadne. Zavírá oči a Pavel čeká, kdy Petr upadne do úplné mdloby.

Všechno zoufalství, o kterém Petr mluvil, cítí Pavel stejně. Přesto si neodpustil radu.

„Nauč se brát věci tak, jak jsou, a nechtěj všechno zdokonalovat.“

Ani neslyšeli přicházejícího kapitána.

„No nazdar. Ten jí má jak z praku. Kolik jste toho vylemtali?“

„Každej deset.“

Kapitán jen mlčky zakroučí hlavou.

„Deset desítek je denní norma. Koukám, že hovno vydrží, Pražák.“

Chce pokračovat v invektivách, ale zabrání mu v tom ostře zvonící telefon.

„Pitevna, přejete si? Děláš si prdel?“

Doktor praští se sluchátkem a znovu se podívá na zbědovaného Petra.

„A je to všechno v kundě, kurva. Poplach, možná s výjezdem. Za pět minut musíte být seřazeni před barákem. Tak se uklid'te někam daleko od světla. A když to bude potřeba, tak ho chyt' do náruče. Až bude padat.“

Petrovi stačí odejít z baráku, zkrátit si cestu do knihovny kolem ošetrovny a kotelny, aby objevoval pocit štěstí kolem sebe i v prostředí, kde si jej už ani netroufal hledat.

Na chodbě kotelny to páchne denaturovaným lihem. Několik vojáků sedí na rozvrzaných židlích vyřazených z důstojnické jídelny a čučí na bílé prostěradlo, které supluje promítací plátno. Starší promítačka vrčí na plné obrátky, film si pojmenovali Hučák a vytvořil jej kluk, který je už půl roku v civilu. Pečlivě vystřižená a umně poslepovaná okénka filmu měla jediné erotické téma. Líbačky a soulože českých a slovenských herců a hereček.

„Jestli hledáš Jolanu, tak ráno, ještě před budíčkem, jí odvez pekař do fabriky. Zejtra večer místo ní přijde Agneša. Už tu byla, má čtyřky kozy a dlouhej mrštnej jazyk.“

Řekne Petrovi vysoký mladík v ukázkově vyžehlené košili. Aniž se na něj otočí, aniž ví, s kým vůbec mluví.

„Ve čtyři musí všichni na rozkaz. Povinně. Šoféři stahují vojáky ze stráží.“

Zašveholí do otevřených dveří štábní písař.

„To akorát dokoukáme.“

Petr stojí vedle Pavla, který po několika povelích zvažní. Petrovi to připadá jako koktejl srandy a absurdity. Velitel stojí u kecpultu, čte jména a jednotliví lampasáci k němu pochodují. Vojáci, kteří stojí v dalších řadách a nevidí dál, než na záda té předešlé řady, slyší pouze úsečné věty.

„Soudruhu kapitáne, vystupte, pane svobodníku, zařad'te se.“

„Soudruhu majore, vystupte, pane svobodníku, zařad'te se.“

Následují další tři důstojníci a dva praporčíci. Petra to přestalo zajímat a zaposlouchá se do řeči dvou poddůstojnických mazáků.

„Vidíš, nás jebali za každou kravinu. A teď z nich budou průvodčí.“

„Průvodčí, ale nákladních vlaků. Nákladních vlaků pro to, aby nemohli ovlivňovat lidi. Budou si povídat s krávama a s volama, co povevou na jatka. A s mašinama. Dobře jim tak, kokotům.“

Rozkaz se neuvěřitelně táhne. Konečně zazní povel k rozchodu.

Pavel o poznání zpopelavěl a posunul si čepici z podivně bledého vlhkého čela.

„Je ti blbě?“

Zeptal se starostlivě Petr na cestě vedoucí k ošetrovně.

V ordinaci sedí mlčky tři pacienti a hrají s doktorem simultánku.

Na Pavlovi je vidět, že se drží z posledních sil a nechce, aby jen na minutu zapochybovali o jeho naprostém zdraví.

Mlčky odešel za plentu.

Ostatní, včetně Petra, zbystřili sluch, ale neslyšeli vůbec nic.

Doktor se po deseti minutách vrátil k šachovnici.

„Posílám ho ráno do Střešovic na kontrolu, a dám mu, na den, opušťák. Do půlnoci. Dva dny se bez něj obejdu. Už jsem ho poslal na barák spát. Vezmi mu tam zdravotní knížku.“

Hodí po Petrovi zelený sešitek malého formátu.

Pavel už leží zachumlaný v dekách na poddůstojnické světnici, Petrem podanou zdravotní knížku položí na šedivý kovový stůl s otevřenou roletou a už v polospánku Petrovi poděkuje a dodá.

„Budu od tebe pozdravovat Prahu.“

Úderem šesté vypije Pavel v potměšilé jídelně čaj a na dvě kousnutí pocukrovanou koblihu s minimem marmeládové náplně. Nechce mluvit plnými ústy, počká, až spolkne poslední sousto a zabuší na sklo malého okénka. To se s rachotem otevře a na tváři proviantního náčelníka je čitelná nasranost.

„Jedu na dva dny do Prahy.“

Praporčík kývne a na obdélníkovou plochu postaví dva zelené, od pohledu odporné, válečky konzerv.

„Modrý nejsou?“

Sonduje Pavel.

„Nejsou. Buď rád za tyhle. Chleba sis vzal? Klidně si vem celej bochník. Ale ten včerejší, ať nedostaneš ve vlaku větry.“

Pavel vidí vazelínu za obalem z průhledného igelitu.

„Nevzal. A tyhle chcíplotiny si nech. Nechci se z toho ve vlaku poblít.“

Praporčík chňapne po konzervách.

„Kdybys byl absík tak ti můžu dát peníze. Ale ty jsi pořád ještě vojcl. I když přiznávám, že stále známější, soudruhu.“

Praporčíkův osten se Pavla nedotkl. Praporčík sklapne okénko, až se v něm zatřese skleněná tabulka.

„Najím se doma. Táta toho vždycky navaří víc, co zbyde, dá do misek pro všechny psy a kočky v okolí.“

Plánuje nahlas stravování na oba dny.

Cesta na krhanické nádraží Pavlovi ubíhá stejně rychle jako cesta dýchavičným motorákem. Vystoupí na okrajovém pražském nádraží a teprve v autobuse zjistí, že Doktor dal Petrovi jeho zdravotní knížku, ne Pavlovi. Mávne nad tím rukou a pak přece jen znejistí, když přestoupí do tramvaje a vzpomene si na všudypřítomnou lítačku. Cestu do Střešovic v poloprázdné tramvaji prospí.

V prostorné čekárně je už sedmnáct čekajících. Sestra vychází v pětiminutových intervalech a ani Pavel neuniká jejímu ostrížímu zraku.

„Nemám zdravotní knížku, pouze vojenskou. A taky žádanku na EKG.“

Sestra jen kývne a dodá skřehotavým hlasem staré vrány.

„Stačí žádanka, na výsledek si počkáte.“

A strčí Pavla dovnitř. Nohou zavírá dveře, ústy rozkazuje.

„Svlíkat do půl těla! Lehnout!“

Jako vždy cítí přichytky na kůži a nutí se k tomu, aby potlačoval smích. Většinou to zvládá pohledem na dlouhou nudli papíru.

Je rád, že vypadl z vyšetřovny. Sedí na dlouhé lavici a docela vítá, že ostatní jsou pohrouženi do svých vnitřních světů. Otevře Petrovu zdravotní knížku a začte se do ní. Zdravotní klasifikaci mají stejnou. Tu nejhorší. Čtení latinských chorobopisů Pavlovi nedělá potíže. Zánět srdečního svalu, několik zlomenin rukou, naštíplá zápěstí, zánět žil a juvenilní sterilita. Na další stránce i odstaveček, že při potížích má být provedena cirkumcise. Chce se začíst do razítek, která dosvědčují, že také Petr bude do Střešovic jezdit často, ale zabrání mu v tom prudce otevřené dveře.

Lékařka, která dlouhý papír přečetla a vyhodnotila, na Pavla jen kývla.

„Zprávu pošlu na útvar.“

Pavel vychází z masivní budovy a po asfaltovém chodníku míří ke stanic i tramvaje. Jedna z nich stává u lázní Na Slupi. Může tam dojet za slabou půlhodinu. Dvě hodiny v páře a v bazénu, masáž si dát nemůže, na ní už nemá, navíc by k osmi korunám musel, podle nepsané tradice, přihodit další desetikorunu všimného. Tak to chodí v Karlových lázních, i na Smíchově, kde před válkou několikrát byl. Občas po něm někdo hodil letmým pohledem, ale přičítal to viditelné obřízce a ne zájmem o něj. Petr měl pravdu v tom, že je v lázních Na Slupi stejně jednoduchá orientace jako v ostatních. Pokladna, skříňka, kam bez skládání hodil uniformu a boty. Dvě páry, bazének s horkou vodou a klasická pětadvacítka na plavání. Po osprchování zamířil do silnější páry, byl v ní sám, a po minutě se z husté mokré páry rozkašlal. V té mírnější byla skupinka tří obtlouklých cikánů. Sedá si naproti nim. Snad ani ne půl minuty se dívá na jejich pívčí pupky, pod nimiž splihle visí jejich znaky mužství. Tomu nejmladšímu se Pavlův pohled nelíbí. Cosi zašeptá vedle sedícímu, snad o rok či dva staršímu, a o pár kilo tlustšímu cikánovi. Ten mladého poučuje nahlas.

„Nečumí po nás, měl bys už vědět, že je normální, když se chlapi vzájemně podívají na péra. My nemáme co skrývat, naše vrabečky by musel hledat lupou. A kdybychom se nepodívali my, tak ani nevíme, že je obřezanej. Možná je to cizinec.“

Chvilku zmlknou a pozorují, zda se Pavel něčím neprozradí. Prostřední to už nevydrží.

„Židi nesmějí mít rádi chlapy. To by je v synagoze, nebo v mikvi vyrezali. Starý otec to slyšel od jednoho žida v koncentráku.“

Starší mu oponuje.

„Starký už byl posledních pět let denně v lihu. Já som čítal v jednom časopise, že židi nekastrujú ani zvierata, natož seba.“

Pavel zavírá oči a vzpomíná na jednu z knih Arnošta Lustiga. Vyšla v šestašedesátém, a Pavel v ní poprvé, mimo odborné slovníky, viděl černé na bílém vytištěné slovo obřízka a uvědomil si svou jinakost. Co asi mohl dělat osmý den svého života, když ještě neuměl ani prdět, aby zabránil rituálnímu aktu, při kterém, se vši pravděpodobností, brečel? Ale na co si vlastně bude stěžovat? Zatím s tím svým neměl sebemenší problém.“

Jeden z trojice se rozkašlal a ostatní odešli s ním. A Pavel vzápětí za nimi.

Dvakrát přestoupí, tramvaje mají okolo poledne dvacetiminutové intervaly, těší se, až uvidí Aloise a tipuje si, co by mohl vařit k obědu. Po pár krocích se mu vyloupne Krčská stráž a domky, které denně míjel.

Zavřená okna domku, v kaslíku dvoje noviny. Je jasné, že není doma, Pavel přeskočí malý živý plot a začne hrabat v ptačím krmítku. Klíče, které tam mají být, na první ani druhý pokus nenajde. Znamená to, že Alois odjel někam na delší dobu. Snad není v nemocnici, napadne Pavla, ale hned tu myšlenku

zaplaší. Ví, že špatnou zprávu se podle zákonů profesora Parkinsona dozví do čtyřiaadvaceti hodin.

Zamíří po klikaté cestě okolo dřevěného kostelíka, která se vyhýbá panelovému sídlišti, do další části Krče. Domek, v němž bydlí Petr s Toníkem, najde snadno. Otevřít přichází starší tlustá žena.

„Je to můj bratr, já jsem Růžena. Dneska je celý den na radnici v Nuslích. Mají tam zasedání.“

Odpoví na Pavlovu otázku, kde sežene Toníka.

„Pozvala bych vás aspoň na kafe, ale čekám na pošťačku, až mi přinese důchod, pak půjdu nakupovat. Petr je taky na vojně.“

Pavel chce přikývnout, ale v poslední chvíli to neudělá. Zvolí jinou taktiku.

„Jaký Petr?“

Růžena vidí šanci si s někým pohovořit.

„Jeho syn. Adoptovali ho jako malýho. Teď když si dělal střední školu, tak se doma moc nezdržoval, ale předtím byl v pěveckým a recitačním kroužku, hráli ve škole divadlo. Milej kluk, každýho pozdravil, starejm ženskejm pomáhal s nákupem. Ale moc kamarádů neměl, a nikdy jsem ho neviděla s žádnou holkou. No teď, až přijde z vojny, tak se to změní. Vod malička je to hezkej kluk, tak to vona ho ňáká uhrane.“

Pavel se Růženiným posledním slovům pousměje a hlasitě poděkuje.

Cesta do strmého kopce mu trvá ani ne deset minut. U pětipatrového zděného domu jen zběžně překontroluje zvonky a vybíhá do třetího patra. Dlouze zvoní. Poprvé a po chvíli znovu. Konečně slyší šouravé kroky a tlumený ženský hlas.

„Láďo, nevtvírej, nevíš kdo to je. Nejdřív se podívej špehýrkou.“

Pavel vidí, že Ratan svoji ženu poslechne a teprve za chvíli otevře.

„Buď zdrav Pavle. Tak už vojančíš? Jestli se jdeš zeptat na tátu, tak vod prověrek jsem ho neviděl. Ani tě nepozvu dál, Tyldičce je vod rána špatně. A měl bys vědět, že já jsem sice tvůj ručitel, ale už nejsem ve straně.“

„Tak děkuju, pane Ratan. A paní pozdravujte.“

Řekne do už se zavírajících dveří.

Sejde dolů před barák a na obloze pozoruje blížící se večer. Večer bez programu, bez peněz, bez konzerv. Na rozbité lavičce, které schází prostřední prkno, se na vteřinu zamyslí, zda se nezastavit na posádce, na náměstí Republiky. Za trochu žrádla by riskoval kontrolu dokladů a po ní několikahodinové vysvětlování. Možná i pověstné skládání uhlí společně s těmi, které chytla v centru města lítačka. Jedinou útěchou mu je, že jako voják v uniformě může jezdit zadarmo. Ale za hodinu by se do centra dostal už jenom nočním autobusem. Když se probudí do sychravé tmy, zjistí, že tu hodinu prospal. Vstane a dojde několik kroků ke sloupku s jízdním řádem. Než stačí najít čas odjezdu autobusu, slyší motor za zády. Nastoupí a polkne

překvapením. Za volantem sedí starší žena v silně nepadnoucí tramvajácké uniformě. Za necelou hodinu dojedou na konečnou. Vystoupí současně. Žena si sedá na lavičku, před tím kopnutím do dveří zavřela dveře kadibudky určené právě tramvajákům a autobusákům. K Pavlovi pohlédne s obavou.

„Nejste zběh? To bych musela hlásit do vysílačky.“

Pavel se snaží vypadat co nejdůvěryhodněji.

„Bydlím v Praze a za pár hodin se vracím do kasáren.

Táta odjel a já o tom nevěděl.“

Žena kývá na souhlas a ukazuje Pavlovi, aby si k ní sedl na lavičku. Beze slova mu podá jeden z chlebů tlustě namazaný máslem s několika kolečky trvanlivého salámu.

„Dám vám ještě dva, ale můžu vám je zabalit akorát do novin.“

Pavel rychle polkne sousto.

„Moc vám děkuju. Jak k tomu přijdete?“

Žena jen pokrčí rameny.

„Můj syn měl teď bejt taky na vojně. Před dvěma roky, když to eště šlo, odjel s kamarádama do Rakouska. Letos se usadili natrvalo v Austrálii. Už dva měsíce nepsal. Ale co do vás budu hustit svoje trápení, když jste v nouzi. Půjďte támhle ke skále. Je tam park s lavičkama. V létě tam choděj párky randit. Teď tam budete sám. K ránu vám bude chladno, ale jste voják, tak musíte bejt otužilej. Aspoň jako ten můj kluk. Na vánoce chodil plavat do Vltavy.“

Podá mu nejprve dva chleby zabalené v novinách a pak i ruku.

Pavel si vybírá lavičku ve druhé vrstevnici, krytý dvěma vysokými smrký. Do pěti minut usne. Když se probudí po bezesné noci, oklepe z uniformy naváté jehličí a odhadne, podle slunce, že by mohlo být tak deset. Pouliční hodiny na konečné mu to za pár minut potvrdí.

Za hodinu už klepe na okno přízemního domku svého druhého ručitele Mirka Moláka.

„Tátu máš v lázních. Dostal je z okresu. Jeden soudruh je odřekl, protože mu odvezli manželku do nemocnice s infarktem. Kdybys přišel o půl hodiny pozdějc, tak mě nezastihneš. Třikrát týdně si chodím pro obědy do školní družiny. Tý dřevěný, taky jsi tam chodil.“

Pavel přikývne.

„Byl jsem za Ratanem. Ani mně nepustil dál.“

„Nediv se. Cejtí se ukřivděnej. Má vztek na mně i na tvýho tátu.“

Pavel stručně popíše svou anabázi prvního opuštěáku. Molák kroutí nevěřicně hlavou.

„Spát v parku. V týhle zimě, co tě napadlo? Já sice chodím spát už v devět, ale kdybys přišel do půlnoci tak jsem ti otevřel. A nechal tě tu vyspat. S jídlem by to nebylo nijak slavný, musely by ti stačit kompoty z hrušek a z jablek. Kdyby ses zastavil na partajním sekretariátě v Nuslích, tak by tě tam určitě nechali přespat. To si pamatuj, pro podruhý.“

Molák si připravuje kastrůlky a odpočítává drobné na dva obědy.

„Doprovodíš mě?“

Pavel přikývne.

Kapitán se příchodu ze štábu netváří příliš nadšeně. Na uniformu si navléká bílý plášť a jde si vařit kávu.

„Ty chcanky co vaří ta velitelovic mrdna se nedaj pít. Dneska vyjde v rozkaze, že máte s Petrem smalt'áka. Budete vzorní vojáci, ale na opušťáky si budete muset počkat až po prověrkách. Od zítřka, od osmé ráno, obnovujeme švancparády. Dělat je budete vy. Nekoukejte se tak vyjeveně. Loni jsme je dělali přes celý léto. Za měsíc jsme vymýtili filcky a odhalili dvacet případů kapavky. Mělo by tě těšit, že každej kluk, kterej přijede z opušťáku nebo z dovolený, nakluše v osm ráno na ošetřovnu a ukáže ptáka a koule. Zkontrolujete, jestli nemá filckynebo kapavku. Filcky poznáte pouhým okem a jak zjistit kapavku, na to je takovej grif, kterej vás naučím. Kdo odmítne prohlídku, ten bude mít co dělat se mnou. Loni se našel jeden jedinej výtečník. Chtěl zapřít kapavku. Pak řval jak tur, když poznal, co je žhavej drát. Jo a v rozkaze vyjde, že jste velitelé družstev v soutěži za Rudým praporem. Velitel chce tři družstva. První povede pomocník výkonného praporčíka Honza, druhé Petr a třetí ty, jako jediný člen strany, který k útvaru letos narukoval.“

Pavel kývne.

„Za chvíli za ním půjdu do knihovny, tak mu to rád řeknu.“

Petr sedí shrbený nad dlouhým seznamem nedoporučených spisovatelů.

„Tohle všechno mám vyřadit a dát do pytlů. A zapečetit.“

Pavel se letmo dívá na několik listů papíru a polohlasně čte.

„Aškenazy, Blatný, Bondy, Brabec, Branald, Brousek, Brukner, Březovský, Čep, Černý, Červenka, Daňhelka, Deml, Dietl, Diviš, Drda, Durych, Fischerová, Fischl, Foglar, Gruša, Haman, Havel, Holub, Horelová, Hořec, Hostovský, Hrabal, Jakobson, Jankovič, Jelínek, Jirous, Jungmann, Kantůrková, Klíma, Kliment, Knap, Kohout, Kolář, Komárková, Kovtun, Kratochvíl, Kriseová, Kundera, Linhartová, Lustig, Mahler, Masaryk, Michal, Mikulášek, Mucha, Nor, Palivec, Patočka, Pecka, Pavlíček, Peroutka, Procházka, Procházková, Přidal, Ptáčník, Rotrekl, Seifert, Sidon, Skácel, Suchý, Svejkovský, Šiktanc, Škvorecký, Šotola, Švandrlík, Uhde, Vaculík, Vodička, Werich, to vyhodíme půlku knihovny? Takže jinak. Do pytlů ano, ale nepečetit. Pečetí se jen vojenský materiál a tím knížky nejsou.“

Petr má z Pavlova rozhodnutí radost.

„Jsou chvíle, kdy svazák komunistu rád poslechne.“

Minutu po závěru soutěže Za rudým praporem je jasno. Velitel vybírá z každého družstva toho nejchytřejšího, takže do

Tábora pošle Honzu, Petra a Pavla. Za hodinu to jako nezvratná pravda vychází v rozkaze.

Pavel vybere, po dlouhé a zralé úvaze, několik brožurek z regálů knihovny.

„Aby bylo po cestě co číst. Jo, a ještě něco. Honza může být výborný kluk, ale určitě není náš. Takže s ním ve vlaku budeme minimálně komunikovat.“

Petr kývne a zopakuje to, co už Pavlovi řekl.

„Jsou chvíle, kdy svazák komunistu rád poslechne.“

Pavel kývne.

„Nějak se ti ta věta zalíbila.“

Neodpustí si Pavel a krátkému polibku od Petra se nebrání.

Voják se šňůrami u brány je posílá za posádkovým dozorcím.

„Chrápat budete u radistů.“

Rozhodne o jejich ubytování.

„Vycházky máte do půlnoci. Chce toho někdo využít?“

Přihlásí se pouze Honza.

„Mám tady v Táboře příbuzný. Batrošovy.“

Posádkový přikývne.

„Přeju vám úspěch, když jste přijeli soutěžit z takový dálky.“

Nesnaží se zakrýt ironii v hlase.

Trojice prochází několika dlouhými chodbami, až dojde na rotu radistů. Dozorčí je mlčky zavede do prostorné místnosti,

kterou nedávnou vymalovali. Všechny tři mile překvapilo, že v rohu, kde zalehnou, nemají postele nad sebou.

„Možná přijdu ještě před půlnocí.“

Slíbí Honza a rychle odchází.

Pavel s Petrem zalehnou ještě před večerkou, ale vzrušením ze dvou u sebe sražených postelí, mixovaným trémou ze zítřejší soutěže, jim nedovolí hned usnout. Navíc je zaujme hlasitý rozhovor dvou vojínů, kteří se přou o to, jestli ho ten, co spal na bidle, musel pochcat, nebo ne.

Sympatický pořizek se brání. Mluví rychle a chvílemi se zadržává.

„Tak promiň, Jirko. V hospodě naproti kasárnám, v tý otřesný putyce, kde záchody smrděj až na chodník, jsem vypil za pět hodin deset piv. Desítek. A to jsem se krotil, protože vím, že půjdu do stráže. Vždycky stihnu přijít do večerky, studená voda ve sprše mi moc nepomohla, zalehnul jsem a začal drandit, ale ty jsi zaječel, abych toho okamžitě nechal, já tě poslech a za minutu usnul. A tak do hodiny se pochcal.“

Jirka chvíli mlčí a pak řekne smířlivým tónem.

„Takže si za to vlastně můžu já? Dobrá, dohodneme se, že příště ti ho osobně vymrskám, abych zase neschytal teplej déšť.“

A zhasne jedním vypínačem všechna světla.

Petr s Pavlem zadržují smích. Pavel Petra chytne za ruku a gestem naznačí, že musí být ticho. Aby se neprošvihlo, že je šmírují. Petr mu co nejpevněji stiskne ruku. A Pavel ji posune o

pár centimetrů níže. Slyší, jak obě těla skoro současně žuchnou na kavalce.

Pomočený kluk upozorní toho druhého, že tam nejsou sami.

„Přijeli rudí zmetci z Lešan, na tu přiblblou soutěž. Chtěl bych bejt mouchou na stropě, až jim náš starej položí jeho oblíbenou otázku, jestli by si vzpomněli na nějaký příklad špatného zacházení s vojáky za buržoasní republiky. Tím vodrovná každýho.“

Za chvíli oba hlasitě chrápu. Přesto Petr Pavlovi šeptá.

„Takovou otázku bych rád dostal. Chci do Obrany lidu napsat povídku, podle pravdivého příběhu z prvorepublikovýho Rudýho práva. S přesahem do dneška.“

Soutěž začíná úderem deváté. Z jedenácti družstev jich postupně odpadá šest. V deset hodin, po pětiminutové přestávce na cigaretu, už soutěží pouze tři. Úroveň je vyrovnaná do chvíle, kdy vstává vysoký prošedivělý major a opileckým chraplákem pokládá otázku.

„Odpovědět může kdokoliv, kdo se přihlásí jako první. Je vám známý, z literatury, nějaký příklad špatného zacházení s vojáky za buržoasní republiky?“

Všichni kulí oči a vzájemně se ujišťují, že slyšeli správně. Petr vstává a čeká, až ho Major vyzve k odpovědi. Do úplného ticha začíná tím, že jako knihovník objevil v novinkách sborník Rudýho práva, vydanej vloni. A v něm našel článek z března roku devatenáct set dvacet jedna. O komunistovi a členu

pražské libeňské Dělnické tělovýchovné jednoty, vojínu Ludvíku Hermanovi, který už byl demobilizován, přesto dostal šestnáct dní vězení za vzdání od praporu, i když se přihlásil na policii. Zavřeli ho do vězení, celou dobu tam byl bez jídla, začal mít horečku a pak i záchvaty zuřivosti. Kapitán Otakar Friedrich nařídil vojína zastřelit. Ruský legionář četař Nováček nabil pušku a zastřelil ho. Příklad se dostal do Parlamentu 1. Března 1921 k interpelaci, s kapitánem Otakarem Friedrichem byl vojenský soud, který ho nakonec osvobodil. Na závěr se Petr mírně uklání a sedá si. Ticho se dá krájet, major vstává, kapitán dává povel k rozchodu, s povoleným kouřením. Ani ne za pěti minut se major vrací, se sborníkem, a v něm nalezenou stránkou.

„Dávám lešanskému družstvu deset bodů a vyhlašuju ho za vítěze. Gratuluju.“

Podá postupně ruku Petrovi a po něm Honzovi s Pavlem.

Velitel v kasárnách už hodinu ví, jak dopadli. A přijme je s plnou parádou. Nejprve jim sebere diplom, který osobně vyvěsí v síni tradic. Když se vrátí do kanceláře, do vycházkové knížky, kde je napsaný třídní opušťák, dává každému, úplně novou stokorunu. Což je pro Petra a Pavla o deset korun více, než měsíční žold.

Pomocník výkonného praporčíka se s nimi rozloučí v hale Hlavního nádraží a jede do Kolína, Petr s Pavlem vyjdou před nádraží a počkají na tramvaj číslo třináct.

„Jdeme nejdřív k nám.“

Navrhne Pavel a ze vzkazu, který najdou na stole, pochopí, že to je dobrá volba. Pavlův táta Alois, je stejně jako Toník, odjeli brzy ráno na třídní zájezd pro předválečné členy strany na Slovensko.

„Já budu vařit a ty se starej o kulturu. Housle a kytaru najdeš v pokoji. K jídlu budeme mít, to co najdu ve špajzu.“

Petr ladí nejprve housle a po té kytaru.

Pavel vytáhne z tašky malý balíček a dá do chladničky.

„Venku bude patnáct stupňů, tak oběd připravím do zahradního altánku. Snídat a večeret budeme tady. Dneska k obědu hovězí vývar s celestýnskými nudlemi, řízek s bramborem, k večeři marinovaný balkánský sýr. Zítra k snídani káva a citronový koláč s rozmarýnem, k obědu hovězí vývar s celestýnskými nudlemi, řízek s bramborem, k večeři špagety s houbami. Pozítří k snídani čaj a skořicové tousty, k obědu hovězí vývar s celestýnskými nudlemi, řízek s bramborem, ke svačině plněná vejce. V pět odpoledne zvedneme kotvy a z nádraží za potokem sedneme do vláčku, který nás za hodinu a půl doveze do Krhanic. A co připravíš ty?“

Petr zabrnká nejprve na housle a pak na kytaru.

„Houslový koncert Petra Iljiče Čajkovského, čtyři písně z repertoáru Beatles, tři etudy od Paganiniho, na kytaru, co si budeš přát.“

Pavel s uznáním kývne.

„To беру. Nudit se spolu nebudeme. Chci, aby nám spolu celé tři dny vůbec nic nescházelo, abychom si stačili úplně sami.“

Petr si sedne co nejbliže k Pavlovi.

„Moje řeč. Ale to chceš celou dobu sedět, chodit a ležet v těchto nepadnoucích uniformách?“

„Možná v altánku, aby nám nebyla zima. Ale tady? Mám tě svlíknout, nebo to dokážeš sám?“

Petr neváhá ani minutu, ale na závěr stiptýzu zavtipkuje.

„Víš, že nahatej jsem na housle nikdy nehrál?“

Pavel mu podává housle i se sněhově bílým kapesníčkem pod bradu.

„Tak úplně nahej, zase nejsi. A jestli tě z mráčku hudebního nebe vidí Pjotr Iljič Čajkovskij, tak z tebe musí mít radost. Hrej, prosím.“

A Pavel se soustředěně zaposlouchá do tónů Houslového koncertu, který Petr hraje z paměti.

Obě noci stráví na společném lůžku a moc toho nenaspí. V krátkých přestávkách si Pavel prohlíží Aloisem odebíranou Kulturní tvorbu a Novou mysl. S omluvou, že tyhle časopisy, kdoví proč, do kasáren nechodí.

Druhé ráno se Petr obrátí k Pavlovi a pošeptá mu to, na co právě myslí.

„Kdyby se nám, nebo s námi, cokoliv stalo, tak na tenhle opuštěák nesmíme nikdy zapomenout.“

Pavel jen mlčky přikývne.

Pavel přichází z porady štábu s úsměvem od ucha k uchu. Kývne na Petra, který dává do regálu nové knižní přírůstky.

„Za týden z nás udělají zpětný odřad. Ostatní odjedou na střelby. Tři sta kilometrů, na východní Slovensko. Vlakem. Měsíc budeme mít pro sebe celej barák. První i druhý patro.“

Petr sestoupí z malých štaflí.

„To s nima nevydržíme. Oni pojedou do prdele polárního medvěda a my ne. Jak jim to vysvětlíš, že zrovna my dva z celýho baráku zůstáváme?“

Pavel Petra pohladí po vlasech.

„Odpoledne svoláš schůzi. Já vystoupím a řeknu, že jeden kuchař, plus my dva zůstáváme, protože kuchyně musí vařit pořád, stejně jako ošetrovna a knihovna se zavřít nedá. Nemusí nám nic závidět. Budeš mít za měsíc dvaadvacet služeb, čtyřiaadvacítkek. Na baráku, nebo na ošetrovně. A teď jdu zařídit tvoje přestěhování na světnici poddůstojníků. Vyjde to v rozkaze.“

A bez rozloučení odchází z knihovny.

Na baráku chytí dva Maďary. Faba a Szaba. Ukáže jim gesty, že mají popadnout Petrovu postel a jít za ním. Dojdou na poddůstojnickou světnici.

„Nakopu vás do prdele, jestli uděláte nad mojí postelí bidlo. Fekete lofas, fekete pína, tohle je světnice poddůstojníků, ne bigošská cimra, tady patrové postele být nesmí, pitomci. Necháte jen úzkou uličku u stěny, aby postele mohly být sražené k sobě. Kovovou skříňku přinesete zvlášť a dáte jí na

mojí. A pořádně Petrovi ustelte, ať mu deka zařezává. Pochopili jste to, píčámoš?“

Oba kývnou, ale neodpustí si výčítku.

„My zme mazaci. A ty na nas reveš. A nadavaš. Holub.“

Pavla tím nerozhodí.

„Tak podívejte se, vy žádní mazáci nejste. Slyšel jsem vás číst. Dítě v první třídě by to zvládlo líp. Stydíte se? Aspoň trochu?“

„Ale to bylo česky. A to my nevieme.“

Vykrucuje se Fabo.

„Okecáváte to. Palte!“

Dva dny a dvě noci se nedá dělat nic jiného, než sledovat hemžení.

Další polovina měsíce se odehrává ve stereotypu služeb. Od šestnácti do šestnácti v uniformě, polobotkách, s tupým útočným nožem na opasku. Bez vycházky, v deset večerka, ráno v šest budíček, od osmi do dvanácti pomoc na ošetřovně, odpoledne pak od jedné do dvou v knihovně, pak příprava do služby. Kapitán zastupoval velitele. Rozkazy nebylo vyhlašovat komu, tak si je přečtou už v poledne ve speciální knize. Pro Pavla je důležité zastavení v devět na štábu pro poštu, dvěma písařům dlouze vysvětluje který z vojáků je na Slovensku a kam za ním poslat dopis. Je rád, že v došlé poště je také psaní pro Petra. S adresou viditelně psanou ženským písmem. Ze štábu na ošetřovnu s ním skoro celou cestou utíká.

„Máš tu pozdrav z Prahy. Na.“

Petr sáhne po dopisu a místo poděkování zavrčí.

„Na, se říká psovi. Doktor šel na štáb, ale za chvíli bude volat, abychom tam za ním přiběhli. Nechal si cigára se zapalovačem u sebe na stole.“

Pavel přikývne, ale neodpustí si.

„Tak kterápak si na tebe vzpomněla?“

Petr si pravitkem přiblíží dopis. Rukou se jej nedotkne. Pohazuje s ním tak dlouho až spadne do velkého broušeného skleněného popelníku.

„Podal bys mi ten doktorův zapalovač?“

Pavel se po chvílce objeví se zapalovačem a diví se, proč Petr hodil nepřečtený dopis do popelníku.

„Díváš se?“

Pavel přikývne.

Petr dopis beze slova zapálí a tiše dívá, jak se papír mění v popel.

„Ty seš třída. Na mejdanu pálíš povolávací rozkaz, teď přede mnou dopis od ženský. Co když js i právě přišel o nějakou cennou informaci.“

Chce pokračovat, ale přeruší jej Petrův hlasitý smích.

„Cenná informace? Tak to buď v klidu. Ten dopis mi poslala nejbližší holka ze třídy, kterou jsem doučoval. Tatínek zástupce náčelníka obvodní vojenské správy, se předloni na jaře v kanceláři zastřelil, maminka už deset let šedivá úřednická myš na národním výboru hlavního města Prahy. A jejich Hanička si pletla Seiferta s Nezvačem a v ruštině si nedokázala

zapamatovat ani azbuku. Takže číst nějaký její blábol by byla jenom ztráta času.“

Je vidět, že Pavel je s Petrovým zdůvodněním spokojen. Než mu to stačí říci, utíká na štáb s rozpečetěnou krabičkou cigaret a zapalovačem.

Doktor se ze štábu vrací ve špatné náladě.

„Ti blbci se trmáceli až na Slovensko jenom pro to, aby třikrát minuli pomalu prolétávajícího šarkána. Takže nenastříleli a pojedou domů. A my můžeme čekat kontrolu z divize. Zavřenou knihovnu si zdůvodním, ale dozorčím neobsazenéj patrovej barák bych neobhájil.“

Petr jde pomalu na štáb.

Jeden z písařů mu ukáže, aby si sedl na židli před dřevěnou zábranou. Tu otevře teprve ve chvíli, kdy se rozezvoní telefon a on se zeptá, kdo volá. Gestem Petrovi ukáže, aby v hovoru pokračoval.

„Petr.“

„František. Jenom mě poslouchej a nepřerušuj. Majitel bytu na Kampě měl havárii jako spolujezdec ve sportovním autě. Ráno v nemocnici zemřel. Já za tebou za týden přijedu a všechno detailně popíšu. Toník tě pozdravuje. Jo a ta Kampa bude bez obřadu, popel vysypeme podle přání na Krkavčíně. Končím.“

Petr položí sluchátko, bez pozdravu vychází z kanceláře písařů a až na barák jde podivnou strojovou chůzí. Těžce dosedne na rozvrzanou židli u dozorčího stolku.

„Jarda je po smrti a František se dokázal dovolat se do vojenské sítě. To se povede málo komu. Nezapře, že byl třicet let telefonistou u soudu.“

Vstane a začne kopat do všech zavřených dveří. Ale vztek z Jardovy smrti to neoslabuje. Vrací se ke zvonícímu telefonu.

„Dozorčí druhé baterie zpětného odřadu, příjem.“

„Tady major Vojtášek. Dostavte se ke mně, vojíne, hned teď.“

Petr vyštěkne souhlasnou formulku a praští telefonem. Zamkne vchodové dveře a pomalu se vydá, dnes už podruhé, na štáb.

„Soudruhu majore, přišel jsem na váš rozkaz!“

Zakřičí v ještě otevřených dveřích.

„Zavřete a pojd'te dovnitř.“

Druhá kancelář nevypadá vůbec vojensky.

Tak sem si soudruh major vodí svoje bonzáky, aby z nich vytáhnul všechno, co ho zajímá.

Uvědomuje si Petr a málem přeslechne majorovu pobídku.

„Sedněte si. Nepozval jsem vás na příjemný rozhovor, ale já nikoho nezvu na příjemné rozhovory. V posudcích máte napsáno, že máte pět chorob, které vám snižují zdravotní klasifikaci až na samou hranici být schopen vykonávat službu v armádě. Jednou z nich je homosexualita. Ta ovšem sama o sobě nebrání výkonu vojenské služby. Myslím, že knihovna a ošetrovna jsou ta správná místa, kde můžete ukázat, že něco

umíte. A teď k věci. Váš, řekněme blízký přítel, přesnější by bylo milenec, jel s jedním kolegou z výzkumného ústavu do jednoho středočeského města s protistátními letáky a na jednom nepřehledném úseku silnice s nezpevněnými krajnicemi havarovali. Nedokázali se vyhnout rychle jedoucí volze. Chyba byla na jejich straně. Oba dnes ráno v okresní nemocnici zemřeli. Byl svobodný, neměl rodinu, kdoví jestli mu někdo nechá vytisknout parte a pošle vám ho. Záleží na vás, jestli využijte svého práva jít mu na pohřeb. Když se zapíšete se žádostí na hlášení k veliteli, který se zítra vrátí z neúspěšných střelb, já to na ranní letučce štábu nedoporučím.“

Petr chvíli mlčí, promýšlí jak kontráše nenaštvat, přesto se dozvědět maximum.

„Na hlášení určitě nepůjdu. Do Prahy se nechystám dřív jak o dovolené, a tu chci prožít více v jedné vesnici v Posázaví, u babičky, které je přes osmdesát, než v hlavním městě. Ale jedna věc mi vrtá hlavou. Řekl jste, soudruhu majore, že vezli protistátní letáky. Asi o tom víte něco konkrétnějšího. Předemnou Jarda nikdy o protistátních letácích nemluvil, i když věděl, že pracuju jako sazeč v tiskárně.“

Major Vojtášek se doslova rozzářil.

„Jsem rád, že si nechcete komplikovat život. On náš starej by vás na ten pohřeb pravděpodobně pustil, ale já bych vám to musel napsat do papírů a těch modře podtrhaných vět už tam máte několik. Ty letáky se týkaly našeho vztahu k Izraeli a

židovské otázky v naší republice. Vy přece musíte vědět, že chodil do synagog.“

Petr mlčky přikývne. Až po chvílce dodá zcela neutrálním hlasem.

„Bavil se o tom se mnou asi dvakrát. Krátce, okrajově. Nevím, které synagogy v Praze navštěvoval.“

Major Vojtášek vstane.

„Běžte hlídat barák. Co jste se ode mě měl dozvědět, to jsem vám řekl.“

„Soudruhu majore, dovolte mi odejít!“

Vyštěkne Petr nezbytnou vojenskou formulku a má co dělat, aby zadržel smích, když mu Vojtášek se zcela vážnou tváří zavelí.

„Proved'te!“

Petr končí jednu z pravidelných schůzí, které si už na začátku roku naplánovali. Půl stránky poznámek večer ukáže Pavlovi.

Svobodník Dittrich se dívá Petrovi přes rameno a z hlasu je poznat, že o napsaném pochybuje.

„Přítlouk zdrhnul do Prahy a zůstal tam tejdén, než jste ho přivezli zpátky. A za to půjde sedět, i když za něj vezmeme společenskou záruku.“

Petr pokrčí rameny.

„Ale pokusit se o to můžeme, nemyslíš?“

„Jsi ještě zobák a postavíš se lampasákům v Táboře? To tě chci vidět. Tebe fakt baví bejt až tak aktivní svazák?“

Petr se usměje.

„Jsem, jak ty říkáš aktivní svazák, ale nevím, proč by mě to mělo bránit v pocitu štěstí? Kam teď jdeš?“

„Do kotelny, na další prezentaci undergroundu.“

„Tak jdeme. To mě taky zajímá.“

V kotelně už začali, za půl hodiny se jim podařilo vyrobit mraky kouře.

Svobodník absolvent v propocené zelené košili sedí na zeleně natřené dřevěné bedně, kam při střelbách odkládají hildny. Petr si všimne, že při recitaci ráčkuje.

„Básník řekl, že máme šeredné ptáky. Proč si nepřiznáme, že si to taky myslíme? A co je na tom? Pro oko přece nejsou. A obřízka nebo předkožka, to je fuk. Minutu po prvním prcání jsem si připadal jako raněný a daleko bolestivěji vnímal každý nešetrný pohyb. Večer jsem šel do městských lázní. Protrpěl dvakrát deset minut v páře a těšil se na masáž. Házel jsem při ní hlavou, ze strany na stranu, a při konci masáže ji zničehožnic sklonil. A bolestně zakňučel.“

Petr chce poslouchat dál, ale uvědomí si, že nutkání na záchod sílí s každou vteřinou. Nakloní se ke svobodníkovi.

„Je to zajímavý, ale já od rána nechcal.“

Protlačí se davem a už za minutu stojí nad pisoárem a jako by se bál cesty nazpět, nespěchá a usmívá se nápisům na stěnách. Hledám pohon pro svůj ohon. Maryška je mrdna. Maryla fajči lepšie, ty kokot. Cítí, že potřebuje klid a teplo, je

trochu nachlazený. Vráti se až na úplný konec. Slyší jen poslední větu, po níž následuje potlesk.

„I lev se musí bránit proti mouchám.“

Václav Major Měřička vychází z důstojnické jídelny a šněruje si to na štáb. Mávne na Petra, kterému se z kotelny nechce jít přímo do baráku.

„Pojď ke mně do kanclu.“

Petr majora následuje a chvílku se baví tím, jak nemůže otevřít dveře kanceláře.

„Hovno na to vidím.“

Omlouvá politruk svou opilost. Strefit se klíčem do zámku se mu podaří až na čtvrtý pokus.

„Soudruhu majore...“

Měřička Petra přeruší.

„Na ošetřovně se taky neohlašuješ. Tak zmlkni. Chceš panáka vodky?“

Petr se opírá o stěnu, pár centimetrů od rozpálených kamen, a sálá přes uniformu teplo ze stěny na záda a kříž. Je mu to tak příjemné, že málem přeslechne první politrukova slova, která pronáší nad kupou lejster na neuklizeném stole.

„Volal jsem k vám do tiskárny, chtějí tě přijmout do strany u nich. Jsi dělník a oni tam suší iks let tři inženýry. V civilu jsou kvóty. U nás ne.“

Čeká na Petrovu reakci, a když si uvědomí, že žádná není, zopakuje.

„Chceš panáka vodky?“

Petr pokrčí rameny a pro Měříčku je to signálem, aby nalil dvě velké lampy vodky. Třesoucíma rukama Petrovi jednu podá, ale nerozlije ani kapku. Přit'uknou si.

„Já se zpátky do tiskárny moc těším. Budu sázet klidně dvanáct hodin a pět let nebudu žádat o zvýšení platu. Ale mám strach, aby ty papíry co jsem viděl u kontráše, neposlali do tiskárny, to by byl průser.“

Měříčka bohatýrsky mávne rukou.

„To se neboj. Ty skončej v regálech obvodní vojenské správy. A vytáhnou je jedině, když tě budou chtít povolat na cvičení. A to ti moc nehrozí, odejdeš odsud jako vojín a vyfasuješ nejvejš dvě cvičení, každý po tejdnu.“

Petr vypije vodu na ex a vypoťací se z kanceláře.

Pavel Petra uvítá už na posteli. Odloží Obranu lidu a udeří na Petra přímo.

„Konzultoval jsi s politrukem?“

Petr přikývne a pomalu se svléká.

„Jak jsi to poznal?“

Pavel uloží deník s červenou hlavičkou Obrany lidu na kovový stolek.

„Protože ta vodka je z tebe cítit jak ze sudu.“

Petr se brání.

„Vždyť to byl jediný panák. A to ještě na žalost, protože do strany mě vezmou až v civilu.“

Pavel si není jistý, jestli to Petr neřekl ironicky, ale pár minut před večerkou se nechce přít.

Petr má radost z toho, že za ním přijede na celý den František. Umiňuje si, že mu představí Pavla. Má volno od sedmi od rána až do půlnoci.

V půl osmé začíná hustě pršet. Během pěti minut Petr cítí mokro po celém těle. Znamená to jediné. Od nádraží se co nejrychleji dostat do krhanické hospody U Tonky. Při druhém pivu začíná, také promoklý, František politizovat.

„Český národ vždycky v dějinách dělal kopance, ale vždycky si to zavčas uvědomil. Náš národ nikdy nepřipustil, aby mu vládli blbci. Jenže teď se přestalo nadávat v hospodách na politiku i na politiky. A to je špatný.“

Petr se zazubí a napije mírně odstátého piva.

„Tím mi naznačuješ, že je mi teď tady líp než v civilu.“

František přikývne.

„To si piš, že jo. V Praze to možná až tak neplatí, ale u nás na venkově se zase cpou k moci komunisti, sekerníci. Dostali po právu přes prsty za padesátá léta, před Srpnem drželi hubu a teď se cejtěj ukřivdění. A sestavujou prověřkový komise.“

I když mají v půllitrech ještě na jeden doušek piva, staví před ně výčepní další.

„Politrak mi řekl, že mě chtějí vzít do strany v tiskárně, až se tam vrátím. Jenže já se na to necejtím. Chci na sobě dělat, ještě víc číst, pokusit se psát. Co mi radíš?“

František dopíjí zbytek piva z prvního půllitru a vzápětí vychutnává pěnovou čepici toho druhého.

„Já ti rozumím, ale v tomhle dej na druhé. Já se na to hned po revoluci taky necejtil. Ale když mi ten můj řekl, že už je taková doba a benevolentně přehlédne naši orientaci i to, že jsme oba vyhlášení sprostáci, tak jsem bez rozpaků vstoupil. Dneska vyslechneme půlhodinový referát předsedy co se děje na okrese a pak začnou všichni o nemocech. Starosti s revmatismem, který se v chladných a deštivých dnech zhoršuje. A já je provokuju tím, že práce je jedním z nejlepších tlumičů všech bolestí a ještě navíc vychovává.“

Petr chce slyšené komentovat, ale zabrání mu v tom Fero, který jde k jejich stolu. Bez pozdravu na Petra vychrlí vzkaz.

„Pavel se omlouvá, ale musí sloužit až do osmi večer. Ureš, ktorej ho má střídat, dostal čtyřicítku horečku. Tak máte prominout.“

Petr kývne.

„Škoda. Chtěl jsem ti Pavlíka představit.“

Fero bez pozdravu odchází a ještě než dosedne k rohovému stolu mezi vojáky, drží v ruce pivo.

„Máš šanci podívat se do Týnce?“

„Jasně, vždyť je to v okruhu posádky. A navíc jsem tam byl včera. Ráno ve fabrice balit motorky a pak se vysprchovat. V kasárnách nám už dva měsíce neteče voda. Na ošetřovnu a do kuchyně jí vozej v cisternách. Chceš tam zajít na oběd? Tady mají jenom studenou kuchyň, pivo a tvrdej chlast.“

František dopíjí pivo dříve než Petr. Ten to pochopí tak, že zbytek do sebe vlije na ex.

Lokálka přijíždí přesně na čas, za deset minut vystupují na mnohem honosnějším týneckém nádraží.

„Na oběd je dost času. Ukážu ti, jak žijí vesničané, kteří z gruntu utekli do města. Tím se nechci dotknout toho, že v domku ještě nemáte splachovací záchod.“

Petr se zastavuje a je na něm poznat, že je zaražený. František si to vyloží po svém.

„Kurva, vždyť jsem snad tolik neřek, tak promiň.“

Petr kopá do kamene, který má těsně u špičky levé nohy.

„Za ten hajzl se neomlouvej, máš pravdu. Já jsem smutnej kvůli něčemu jinýmu. Chtěl jsem ti představit Pavlíka, nevyjde to. Chci být až do večera s tebou a ty mě vedeš na návštěvu k lidem, který jsem v životě neviděl.“

František dává Petrovi ruku na rameno.

„Takže chceš courat v dešti, jak dva puberťáci? Jdeme do toho patrovýho baráku na konci ulice, bydlí tam Vertoušek, ten co jsem za něj dělal, už jako důchodce, když si zlámal nohu na lyžích. A máme celej barák pro sebe. A ty máš vycházku do půlnoci.“

Petr mlčí a jde dva kroky za Františkem. Ten chvilku hledá klíče a ve chvíli když začne hustě pršet, jsou už pod střechou. I když Petr už od rána cítí, že by na sobě mohl uniformu ždímat. V duchu uznává, že Vertoušek to má perfektně zařízené, od barevných luxferů až po naleštěné parkety. Jeden z obrazů, pokud to není zdařilá reprodukce, namaloval Josef Čapek. Rozměrná koupelna s vanou obloženou

mramorem Petrovi slouží jako šatna. Je rád, že ze sebe může svléknout mokrou vycházkovou uniformu a hlavně zelenou košili a zelené trenýrky. Obojí by se dalo ždímat a u košile se o to Petr pokusí.

„Pojď taky shodit ty mokré hadry.“

Řekne už svlečený Petr Františkovi. Vychází z koupelny do ložnice. Povrchní bohatství ho nechává klidným. Tři vrstvy peřin a prošivaných dek na mahagonové manželské posteli. Nad ní barvotiskový obrázek andílka, který převádí dítě po chatrné lávce přes rozbouřený potok. V masivním rámu, snad skutečně pozlaceném.

František přichází ve froté županu. Petr si lehá na kožešinu u postele a dívá se na Františka z hloubky nejméně dvou metrů.

„Prosímte, ten Vertoušek, co je zač?“

„Telefonista, stejně jako já. Možná, že neumí volat do vojenské sítě jako já, ale jinak úplný opak nás dvou. Dokázal třikrát vrátit přihlášku do strany a doprovodil to takovými argumenty, že mu je výbor uznal jednohlasně. Třicet let žil s jednou ženskou, předloni mu umřela. Dvacet let stavěli tenhle barák, dokázala házet lopatou rychlejc, než kdejakej mužskej. Vertoušek odjel v pátek do lázní. Na tři neděle, takže já mu budu dneska, příští neděli a pak ve čtvrtek zalejvat kytky a tahat poštu z kaslíku. Kdyby ti to vyšlo, tak stačí zajít a zazvonit třikrát, jako u Jardy.“

Petr mlčky přikývne a zatahá Františka za župan. Minutu po té mu dochází, že to, co právě prožívá je něco jiného, než s Pavlíkem. Oba soustředěně počítají minuty při střídání služeb, anebo v hluboké noci, kdy všichni okolo nich chrápou a prdí. S Františkem to není setkání dvou nedočkavých milenců, je to obřad opravdové něhy a odevzdání, zdá se mu, že nic podobného předtím nezažil. Oběma se nechce mluvit, konečně ticho protrhává František.

„Jsi přitom hodně nesoustředěnej a roztěkanej, jako bys někam spěchal. Aspoň podle toho, co jsi mi, teďka, předved, hochu. Ale to dělá ta vojna. I když jako knihovník si snad stěžovat nemůžeš. A teď k tomu proč tu jsme. O tom se nedá mluvit v hospodě. Jsem o pár měsíců starší, než tvůj táta. Ale už to mám spočítaný. Byl jsem v nemocnici v Kutné Hoře, udělali mi tam deset vyšetření a potvrdili, že mám raka. Přežiju rok, maximálně dva. Operovat se to už nedá. Otevřeli by mně a zase zavřeli. Toník už to ví, byl jsem u vás kvůli baráku v Leděčku. Nechce ho, tak napíšu Marušce z Varů, jestli bude mít zájem. Radši, než aby připadnul obci. Jo, a dal jsem ti do Satirykonu od Petronia obálku s několika stovkama, abys měl do začátku, až přijdeš z vojny. Od prvního října nastupuju do domova důchodců v Kutné Hoře. Dám tě na parte. Jménem příbuzenstva tam bude Zdena, Dana, Pepík a Petr. A jestli mě necháš ještě chvíli mluvit, tak kdybych umřel, a ty jsi ještě trčel tady, tak za tebou přijde jeden důstojník, kterýho oba známe, protože je náš,

ten ti předá parte a zařídí, abyste spolu mohli jet na můj pohřeb.“

Petr přemýšlí kde a čím začít. Kouše se do rtů a má jen krůček k pláči.

„Máš to detailně promyšlený. Nemůžu tě za nic soudit. A pamatuj si, jsem rád, že náš vztah nezávisel jen na mně. Chtěli jsme to oba, proto se to stalo. Co je na tom tak špatného, že se nám to spolu povedlo, až když tobě bylo šedesát a mně ten den osmnáct? Porušili jsme zákon? Uškodili jsme někomu?“

František sbírá své svršky z ústředního topení.

„Co jsem ti potřeboval říct, už víš, teď tě zvu na oběd.“ Obléká se i Petr, i když ho ještě nedoschlé trenýrky a košile studí.

Pět kalendářních dnů, které Petrovi udělili, podle jakéhosi rozpisu na štábu, přijímá chladně. Už s nimi ve svých plánech nepočítá.

Toník to pozná hned druhý den ráno.

„Jsi doma, ale myšlenkami někde jinde. To poznám. To tě ta vojna tak chytla? Doufám, že tam nezůstaneš.“

Petr se dá do smíchu a pak se Toníkovi svěří.

„Pár náborářů mně už kontaktovalo. A nejen mně. Jenže neuspěli. Chtějí z nás mít praporčíky, jenže já bych radši vystudoval vejšku a byl důstojníkem. Takže odešli s nepořízenou. Jsem teď knihovníkem a mám strach, aby mi knihovnu za tejdén, co budu doma, nerozkradli. Nebo se nedostali ke knížkám, co nesmím půjčovat. A taky budou

konečně volby. Máme to hodit jednomu majorovi, co byl původním povoláním kovář. Teď se k nám lísá přesně podle hesla Jen neztrácejte sympatie veřejnosti. My budeme volit všichni, jinak to nepůjde, ale zajímalo by mně, kolik lidí půjde volit tady?“

„Všichni, proč?“

Reaguje Toník s podivem.

„Já bych tomu tak nevěřil. To, co se stalo před třemi roky, komunistům národ hned tak nezapomene. Ani to, že se kvůli tomu upálili nejmíň dva moji vrstevníci.“

Toník pokrčí rameny.

„Nechci ti brát iluze, ale na ty dva už se zapomnělo. A já už kandidovat nechci. I když mě přemlouvají. A ty mluvíš jako reakcionář.“

Petr se dá podruhé do hlasitého smíchu.

„A přesto mě v tiskárně chtějí přijmout do strany. Hned jak se vrátím do civilu.“

Toník mávne rukou.

„To už vím od předsedy. Psal na tebe posudek. Byl spíš o mně, než o tobě, ale prej se to dneska tak dělá.“

Petr vstane, jde na malý dvoreček a tam polohlasně pro sebe zamumlá.

„Ten hlavní důvod, proč lítám od jedné věci ke druhé, ti bohužel říct nemůžu. Mám strach, že mi v těch pěti dnech zahne Pavlík s Ferem.“

Zajde do přístěnku, v regálech očima najde Petroniův Satyrikon. Opatrně knihu vyjímá a listuje v ní. Uprostřed najde podlouhlou obálku. A v ní dvanáct nových stokorun.

„To je Toníkův měsíční důchod. Jak to ten František dělá, že ušetří? Chce, abych to měl do začátku, až přijdu z vojny. Tak ho poslechnu a nechám si ty peníze až na říjen dvaasedmdesátého.“

Cesta zpátky je bezproblémová. V kupé poschod'ového vlaku sedí celou cestu sám. Voják na bráně mu zasalutuje až přehnaně předpisově. Než dojde na barák, zastaví se na knihovně a uklidní se pohledem na neporušenou pečeť. Až skoro v jednu ráno uléhá vedle spícího Pavlíka a snaží se ho nezbudit. Má radost z toho, že se mu to povedlo.

Doktor je po ránu bez nálady. Prohrábne Petrovo ochlupení a zmačkne penis u kořene.

„Lidé hrozně rádi poslouchají pomluvy. Ustroj se. Na štábu otevřeli propagační kancelář. Nemáš nápad na heslo, nebo citát?“

Petr se pomalu obléká.

„Mám. Chyby nedělá ten, který nic praktického nedělá. Vladimír Iljič Uljanov-Lenin. A když se jim to povede, tak ještě: Osobnost je charakterizována nejen tím, co dělá, ale i tím jak to dělá. Bedřich Engels.“

Doktor si zapaluje cigaretu a uznale kývá hlavou.

„To by šlo. Vidím, že ti ta dovolená prospěla. Dneska vás tu ani jednoho nepotřebuju. Tak se věnujte knihovně.“

Oba přikývnu, bez hlášení se vzdálí se a ke knihovně to berou poklusem. Petr odemyká, Pavel rychle zamkne a nechá za sklem cedulku Dnes zavřeno. Neřeknou si ani slovo a přece si říkají každým dotykem, že nemohou bez sebe žít. Všechno dohromady dělá dojem milostné scény ze starého Řecka. Petr cítí, že právě teď je ta nejvhodnější chvíle, aby se Pavlovi přiznal k Františkovi, Jardovi a Milanovi. Jenže Pavlík ho nešťastně předejde, a přizná, že se neubráníl Ferovi, už třetí den Petrovy dovolené, kdy na něj Fero nejdřív dorážel, že ještě neviděl obřezaného v erekci, a pak ho neprodyšně zalehnul, a taky k tomu, že polovina mužů z vesnice kde Fero žije, má syfilis od Cikánek.

Hned po rozkaze Doktor vezme Petra a Pavla do hospody. Zaplatí každému tři piva a jde spát. Pavel je čím dál smutnější, čím je Petr opilejší. Když se vrací zpět, oba mlčí a velice soustředěně okopávají zamrzlé kaluže podpatkem. Konečně Petr protrhne mlčení.

„Pojedu s tebou do Střešovic, když to zařídíš. Půjdu s tebou, až na pavilon, budu tě držet za ručičku, aby ses neposral strachem, a potom se spolu ožerem, protože předem vím, jak to dopadne. A pak ti rozbiju hubu za to, že jsi ve čtyřadvaceti letech tak pitomý. Zkušenost si dává platit neobyčejně vysoké školné, ale naučí tolik jako nikdo jiný.“

Pavlík jen tiše kývne, ale po chvíli se přece jen chce přesvědčit.

„Takže jsi mi Fera odpustil? I když za to může víc on, než já?“

„To víš, že jo. Ale až Fero přijede z dovolenky, tak mu ho prohlídnu sám. Ty mu jenom zalepíš pusu leukoplastí, aby neřval na celou ošetrovnu, až mu s ním budu kroutit.“

Petr zavírá knihovnu a cestou k baráku se zastaví v kotelně. Překvapí ho ticho, které je v odpolední době hodně nezvyklé.

Na podstavci je kus fialové látky, před ní stojí vojín absolvent a na rozvrzaných židličkách posbíraných z kluboven sedí dvě desítky vojáků a tiše se modlí.

Petrovi dojde, že je Velký pátek.

Tiše vyjde z kotelny a místo na barák zabočí na ošetrovnu.

„Přes Velikonoce zastupuju starýho.“

Sděluje po rozkaze Petrovi a Pavlovi Doktor. Ale podle hlasu z toho žádnou radost nemá.

„Tři dny volna. To se mi tu vojáci ukoušou.“

Petr chce prodat to, co viděl.

„V kotelně už sloužil absík mši.“

Doktora tím neohromí.

„Jsou Velikonoce. Jestli chtějí vycházku do kostela v Lešanech na nedělní mši, dostanou jí. Ale zároveň pošlu lítačku do hospody, a když je tam najde, tak mají po píči, kokoti.“

Několik lodyh šafránu už vyraží a pruhované temně zelené listy se odráží od řídké zimní trávy, s krátkými a temně zbarvenými stébly. Petr detailně, jak nikdy dříve, sleduje přírodu, když Pavel čeká na výsledky. Jak předpokládá, jsou negativní.

„Dík, že jsi se mnou jel do Střešovic a šel se mnou až na pavilon, podle slibu jsi mě držel za ručičku, abych se neposral strachem. Takže nám zbývá se spolu ožrat a ty mi pak rozbiješ hubu za to, že jsem tak pitomý.“

Výběr vinárny nechává Petr na Pavlovi. Příjemný lokál v podzemí Malostranského náměstí Petrovi konvenuje. Vteřinově si vzpomíná na Jardu. A na Františkův slib, že jeho popel společně rozptýlí.

„Představ si, že kdybychom teď byli v civilu, tak by nám stačilo souhlasit s několika frázemi a urychlili bysme si kariéru možná i o dvacet let.“

Petr Pavlovo nadšení nesdílí.

„A tebe by bavilo takhle bezpracně postupovat? Copak je možné na takovém podvodu vybudovat lidské štěstí? Osvoj si, co udělali předci a jdi dál. Tak mě to v tiskárně učili ti největší machři řemesla. Dopijeme tuhle dvoudecku a jedeme do kasáren. Jinak bys zažil, že bych se tady a teď nejraději napil rovnou z láhve. Souhlas s takovejma praktikama, to jsem od tebe nečekal. To nemám v plánu, postupovat po zádech těch, kteří se nedají zlomit. Uvědomuju si, že jsem mohl mít mnohem horší vojnu, než mám. Za vše, co je ve mně dobrého, vděčím

knihám, za všechno záporné vděčím státem nadekretované vojně.“

Pavel uznává, že přestřelil.

„Když tě to nebaví, tak pojedeme.“

Cestou do kasáren načnou deset témat, ale žádné z nich nedokončí.

„Máte se oba stavět na ošetřovně.“

Řekne jim dozorčí baterie u stolku.

„Že by poplach?“

Dohaduje se Pavel.

Doktor v ordinaci svítí a oba do ní vejdou bez zaklepání.

„Pavel obejde nemocné, ty tu zůstaň!“

Zavelí Doktor a počká, až Pavel zavře dveře.

„Je mi to líto. Upřímnou soustrast. Františkovo parte přišlo dneska ráno. Právě včas, abych mohl napsat služební cestu. Pohřeb je zítra od jedenácti. Jestli chceš, povolím ti civil.“

Petr si utírá slzu.

„Nechci. František měl uniformy rád.“

Kaple Domova Důchodců působí na Petra stísnujícím dojmem. U malého oltáříku leží otevřená rakev, František oblečený do černého obleku je pohublý, s vráskami a vystouplou bradou. Když kněz v ornátu dvakrát požehná křížem a ministrant zamává kadidlem, dva muži zatlučou rakev a průvod se pomalu vydává ke krematoriu. Petr vidí o dvacet let starší muže a ženy, většinou o holích, jak se řadí do trojstupů.

Silně cítí, že by chtěl mít u sebe Pavla. S Doktorem jdou až v páté řadě za příbuznými. Stejně jako Toník, který je překvapen, když vidí Petra. Ten soustředěně poslouchá projev občanského řečníka a chvílemi má pocit, že slyší mluvit o někom jiném. Příbuzní se občas vysmrkají do bělostných kapesníků. Když po dvou písničkách zajíždí rakev k žárovišti, příbuzní vstávají a kapitán, stejně jako Petr, stojí v prkenném pozoru, a oba salutují.

„Pojďte s námi na oběd.“

Poprosí macatá Dana v černé nepadnoucí sukni Petra a Toníka.

„Klidně s nima jdi. Já se zastavím ještě tady na posádce a odjedeme v půl třetí, abychom byli před rozkazem v Lešanech.“

Petr pohledem poděkuje a představí Toníkovi kapitána.

„Znali jsme se z doby, kdy jsem sloužil v Praze na generálním štábu. František byl dobrej chlap a správnej komunista.“

Řekne Doktor Toníkovi a odchází na druhou stranu náměstí.

Dana zatahá Petra za rukáv vycházkového saka s černou páskou.

„Neměli jsme ho pozvat taky?“

„Má tady jednání.“

Vymluví se Petr a lituje, že musí poslouchat Pepovy kecy o tom, jak spolu s Františkem chodili do hospody ke kapličce. Teprve roznášená polévka přeruší Pepovy vzpomínky. Zdenka s Danou pouze popřejí dobrou chuť.

„Vařej tu dobře.“

Ocení Toník sedící vedle Petra.

Tomu není příliš do řeči.

„Musíš to mít na vojně dobrý, když tě pustili na pohřeb.

To za mě by nešlo. V Josefově byla vojna jako řemen, kdepak opušťák na pohřeb příbuzného. I když pro tebe to byl víc než příbuznej.“

Petr cítí z Toníkových slov osten, který zabolet.

„Nejsem na opušťáku, ale na služební cestě a ty narážky si nech. František mi toho o životě řekl stokrát víc než ty.“

Svíčková s hustou omáčkou, šesti knedlíky a borůvkovým terčem se šlehačkou končí další diskusi. Přinesené pivo Petr pije na ex.

„Doufám, že za mnou na vánoce přijedeš, nemám to zase tak dobrý, abych dostal na Vánoce opušťák. Na ten pojedou ti, co už si stačili udělat doma děti.“

Petr vstane, projde okolo stolu a s každým si podává ruku.

„Už musím.“

Omlouvá se a vyjde na rušné náměstí. Má deset minut času a nespěchá. Kapitán už sedí v autě.

„Až přijedeme do Lešan, tak já zastavím před štábem a ty zaběhneš na barák. Vezmeš si opasek a útočák. Budeš sloužit na Jižní bráně. Sám.“

„Mám si sundat smuteční pásku?“

„Nemusíš.“

Studená místnost Jižní brány vypadá ještě zpustleji než jindy. Petr ve stolku nachází červené šňůry, píšťalku a signální pistoli, z níž ještě nikdo nevystřelil. Když se setmí, záměrně nerozsvěcí malou žárovku u stropu. Pláče, protože ví, že se dnes večer s něčím nadobro loučí. Zbývají mu jistoty, na kterých může stavět a jiné hledat nebude. Pavlík a práce patří mezi ně.

„Kdyby lidé věděli, kolik práce mi dalo zvládnout tuhle špičkovou profesi, nezdála by se jim nádhernou.“

Křikne směrem k lesům naproti.

Pavlík se připravuje na přijímací zkoušky na vysokou školu. Civilní. Což mu několik lampasáků často připomíná.

„Rád bych studoval žurnalistiku, ale to bych musel jet do Leningradu. To nechci kvůli tátovi a taky kvůli tobě ne. Tak to zkusím na psychologii. Péťo, bojím se, že teď řeknu něco, co nečekáš. Co by tě mohlo překvapit a ranit. Ale vědět to musíš. Jestli nezačneš za dva tři roky po vojně studovat, třeba tu žurnalistiku, tak spolu končíme. Bez ohledu na to, co jsme prožili a co ještě, doufám, prožijeme.“

Petr krčí rameny.

„Čekáš, co ti na to řeknu? Jsi moudřejší, než já, protože chceš znát pravdu, které jsem se vždycky bál. Co ty víš o tom, co člověk snese? Vy komunisté hodnotíte lidi jen podle pracovních výsledků. Mně stačí, když vím, že mi nikdy nesmí život komplikovat záležitosti, které by mi bránily v práci. A taky už vím, že trpělivým čekáním se nikam nedostanu, jen trpělivou prací. Ale bez protekce a politické prostituce.“

Kapitán, který právě vstupuje do dveří, slyší jen Petrovu poslední větu. Ale hned na ní naváže.

„Taky mi často mi vadí, že jménem strany mluví blbci. Díky nim už dneska neplatí, že dobře vykonáno je vždycky lepší, než dobře řečeno. Snad se dneska můžeme utěšovat tím, že pravda nemůže být provokací pro toho, kdo jí chce slyšet. I když pravda v různých ústech může znít různě.“

Pavlík sedí nad knihou a nechává diskusi s Doktorem na Petrovi.

„To propagační oddělení na štábu docela umí. Tak jsem jim ráno zadal další poutač. Když pracuješ, nestyd' se říci těm, kteří ti překážejí. Vladimír Iljič Lenin. Třetí citát do knihovny. Původně jsem tam chtěl dát Aljošu Peškova, že Čtení prohlubuje myšlení.“

Doktor jen přikývne a zavře se v ordinaci.

Pavel odloží knihu. Protáhne se a očima zaprosí, aby si Petr sedl vedle něho.

„V civilu budeme spolu chodit každý večer, kdy to půjde, na dlouhé procházky a spolu objevovat město očima těch, kteří mají dost času dívat se a hledat pro sebe a v sobě souznění s kamennou poezií staroměstských a malostranských uliček, kostelů, synagog, paláců a mostů. Ukážu ti starý hřbitov, kam se už sto let nepohřbívá, kde už rostou keře a několik mohutných stromů. Budeme sedávat na lavičkách na Kampě a na Petříně, bloudit po Letné.“

Petr přikývne, stiskne Pavlíkovi ruku a pak vyrovnaným hlasem řekne překvapivě pragmatickou větu.

„Tím plánem na procházky, sis vyžehlil to předcházející, láska. I když na vejšku chci. To si piš.“

Doktor práskne dveřmi ordinace.

„Tak se chlub, ráno jedeš s Přitloukem do Tábora. Vzali jste za něj záruku, tak se snaž ho z toho vysekat. Hned jak tam přijedete, absolvuje výslech u kontráše, odpoledne bude mít vojenský soud. Do večerky jste zpátky. Pokud ovšem Přitlouk nepojede z Tábora rovnou do Sabinova. Tam si ho doprovoděj sami.“

Petr se nechá vzbudit dozorčím už v pět. V půl šesté vyzvedává Přitlouka v jídelně.

„Já se tam bojím.“

Petr Přitlouka povzbuzuje.

„Dneska už tam koule netrhají. Jenom fackují.“

Ve vlaku si oba čtou. Přitlouk Ebenovou zemi od Karla Maye a Petr Ocelové město od Julese Verna.

„Každý spisovatel píše o sobě, i když si namlouvá, že píše o jiných. Vždyť skutečná univerzita dnešní doby je sbírka knih.“

Vysvětlí Petr Přitloukovi, když dočetl Ocelové město.

„Myslíš, že mi toho Karla Maye v Sabinově nechají?“

Petr pokrčí rameny, ale pak ho něco napadne.

„Řekni, že tvůj strejda byl komunista už za první republiky. A za účast na demonstraci seděl na Pankráci. A z vězeňské knihovny si půjčil Vinnetoua od Karla Meye.“

„To je útěcha.“

Zašklebí se Přitlouk a už je vojákem se šňůrami veden k výslechu. Více než hodinovému.

Odpolední soud trvá také hodinu. Teprve v posledních pěti minutách má Petr šanci promluvit. Opakuje to, co je ve společenské záruce, včetně citátu od Bohumíra Šmerala, že při tvorbě nových poměrů musíme vychovávat nové lidi.

Půl hodiny čekají na rozsudek, kterému oba nemohou uvěřit.

„Za svémocné vzdálení od útvaru v délce čtyř dnů trest v délce dvaceti jednoho dne s nástupem v lešanské posádkové věznic i do tří dnů.“

Vyštěkl holohlavý podplukovník ortel a dva vojíni s výrazným nápisem Hlídka na rukávech je odvádějí na vlakové nádraží.

Cestou zpátky se Petr raduje o poznání méně než Přitlouk.

„Už nikdy v životě na nic nenaletím. Člověk musí být cynik, aby si zachoval úctu sám k sobě. Lidé se dělí na dva druhy, jedni nejdříve myslí a pak jednají. Druzí nejdříve hovoří a jednají a potom myslí. Pavlík dělá dobře, že jde studovat psychologii.“

Přítlouk však jeho moudra neslyší, protože usnul. Petr ho probouzí až těsně před Krhanicemi.

Pavel si bere mlčky vycházkovou knížku s potvrzením své pražské studijní mise. Doktor před odchodem na ranní poradu štábu hodí před Petra papír s pěti jmény.

„Ráno v osm přijdou na kontrolu. Tři přijeli z dovolené a dva z opuštěného.“

A práskne dveřmi.

Teprve po chvíli se Petr začte do seznamu a skoro vypískne.

„Tak Fero se nám vrátil. Toho si nechám jako posledního.“

První kluk je vyjukaný a povolný, ten další je tak ošklivý nahoře i dole, že se na něj Petr soucitně usměje. Fero vstupuje jako poslední a kývne na Petrovo gesto.

„Slib mi, že mi s ním nezakrútiš, prosím, Peťo.“

Petr zůstává sedět na otáčivé stoličce a čeká, až k němu Fero dojde.

„Nejsem mstivej. Neboj se, pojd' blíž. Kapavku nemáš, filcky taky ne. Tak se oblíkni. A takhle ho mačkám každému, jasný?“

Fero přikývne.

„O Pavla se neboj. Mám už chalana tam u nás. Budem spolu bývat.“

Fero to říká tak nadšeně, že Petr nemá důvod tomu nevěřit.

„To si dovolujete dost.“

„Bývat' budem na vesnici. A dvakrát týždně k nám bude chodit' upratovačka. Mladá, se čtverkami kozami, no a budem večer chodit' do koliby a hrát' si na strašno spokojných. A urč ito sa nedostaneme do ohováraček.“

Petr k Ferovu jménu napíše tiskacími písmeny NEGATIVNÍ.

„Učíš se rychle. A to je dobře. Já jsem celej na trní. Pavlík je dneska v Praze na přijímačkách. Drž mu palce, przniči.“

Celý den je v poklusu a Petr je rád, když pár minut před večerkou ohřívá Pavlíkovi večeri a ten mu za to popisuje přijímací zkoušku.

„Víš, co mi vyšlo v testu? Že jsem vždycky byl středem nějakého hloučku chlapců, jimiž jsem byl povahově bližší a přitahoval je jako kamarád. Málem jsem se prořek, že už od čtrnácti jsem se rád líbal a zajímalo mě, co při tom cítí partneri.“

Petr spekuluje o jediném.

„Vezmou tě?“

Pavel pohledem poděkuje za ohřáté jídlo. Z každého sousta je vidět, že mu přišlo k chuti.

„Určitě. Od října začnu, v sedmdesátém šestém budu promovat. Čím dál víc se mluví o tom, že se ti ten Přítlouk hodně poved. U mnoha kluků stoupneš v ceně. Tak bacha, abys to ustál.“

Petr mávne rukou.

„Neměj obavy. Zaposlouchej se jednou do toho, co slyšíš na klubovně. Naši přiočili vojáci mluví o lásce, jako by šla ekonomicky vypočítat. Mluví o pohlaví, ženském i mužském, tak jako by chtěli dokázat nepotřebnost tohoto ústrojí pro štěstí člověka. Přijdu chvíli po večerce. Jdu si zahrát na housle, hudba je totiž těsnopis emocí.“

Druhý den se nečekaně objevuje Toník.

„Za čtrnáct dnů končíš, tak jsem ti přivezl civil a taky padesátikorunu, abyste mohli jít s klukama na pivo.“

Petr prohlédne sako, které volá po čistírně a kalhoty, které nikdy pořádně nedržely puky.

„Tak zrovna tohle jsi mi nosit nemusel, i když jsem v tom poslední dobou před vojnou chodil. Ztloustnul jsem a zapomněl jsi na košili. Jak je v civilu?“

Toník se jen zašklebí.

„Kolikrát jsme byli ochotni přísahat na neomylnosti své víry a kolikrát jsme ji museli odvolat. Nejsem hysterik a nebudu lítat ode zdi ke zdi.“

Petr složí oblek.

„Vezmi to zpátky, já si tu nějak poradím. Sleduju, že necelej rok po volbách to mají ti noví poslanci nějak zašmodrchaný. Ale neboj, armáda vždycky půjde s lidem. Jenom musí být jasný, co si lidi doopravdy myslí. A komunisti se to snažej zkreslovat.“

Toník sbírá tašku se šatstvem a kupodivu úplně klidně Petrovi odpoví.

„Komunisti zkeslujou a ty se vybarvuješ. Jsi ten opatrný, který neleze do první řady, a nikdy si pro to nenamlátíš hubu. Budeš jenom pokřikovat za plotem. I na vojně jsi dosáhnul toho, že ty tady nežiješ, ty tady jenom jsi. A pamatuj si, že lidi vždycky dovedli zblbnout velkou myšlenku. Ale ani největší blbci ji nikdy nedovedli zabít.“

Petr se zmůže na ne příliš přesvědčivé kývnutí.

„Půjdu tě doprovodit na nádraží. A pak si skočím na pár piv k Tonce.“

Rozhodne se Petr a táhne překvapeného Toníka na asfaltovou cestu.

„To tu máte takovej holubník, že se můžeš sám o sobě sebrat, jít se mnou dva kilometry k nádraží a pak si sednout do hospody?“

Petr odkopne kamínek do škarpy.

„Odstranili jsme mazáctví a nastolili uvědomělou kázeň. Mám návštěvu, jdu jí vyprovodit. Nikdo nepočítá s tím, že se vrátím před desátou. V hospodě najdu kapitána a spolubojovníka, dáme dohromady zítřejší plán.“

Toník chvíli mlčí, ale přece jen, hned za bránou, si neodpustí.

„Tak s důstojníkama jsme do hospody nechodili. A nemyslím si, že je to dneska správný.“

Petr Toníka o dva kroky přeběhne.

„Byl jsi na vojně za první republiky. To měli důstojníci svůj klub s krásnejma kurvama a vy, vojcové, jste tam měli přísně zakázanej vstup.“

K vlaku docházejí právě včas. Petr tři minuty počká, a když se motorák pomalu rozjede, Toníkovi zamává.

U Tonky je jako obvykle natřísknuto, ale Doktor s Pavlem drží Petrovi místo.

„Proč jsi tátu nevzal sem?“

Petra Doktorova otázka překvapí.

„Pospíchal. Psát diskusní příspěvek na aktiv.“

Pavlík dopije zbytek piva.

„Jako u nás. Ten můj vytáhne z knihovny deset knížek, půl hodiny v nich listuje a pak se mně začne ptát, co lidi říkají na poměry. A komu nadávají víc. Prezidentovi, generálnímu tajemníkovi, nebo vládě?“

Také kapitán dopíjí pivo.

„Buďte rádi, že je máte. Mně Němci zastřelili tátu dřív, než jsem si ho stačil vrejt do paměti. Kolik mám zaplatit každému piv?“

Pavel se na vteřinu zamýšlí.

„Oběma tři.“

„Pěkně to flákáte. Říkáte si civil za rohem, už se vidíte ve stověžaté matičce Praze a Lešany pro vás budou výspou světa.“

Tonka staví před Petra pivo s ukázkovou čepicí pěny, ale ten okamžitě reaguje na Doktora.

„Ale kulturní výspou. Potkal jsem se dvakrát s básníkem Františkem Hrubínem, od paní herečky Šejbalové jsem dostal kafe a buchty, štamprdli slivovice od pana Záhorského a tři podepsané fotky od Waldemara Matušky, který rád jezdí do Prosečnice a taky za nima do Lešan. Víc věcí se mi tady nelíbilo, než líbilo, ale prdelí světa bych tenhle kraj v životě nenazval. I když odtud asi pojedou ve vojenském. Táta mi sice přivezl civil, ale já ho s ním poslal zpátky. Musím si něco koupit v Týnci.“

Doktor Petra upozorní, že je před ním pivo.

„Nebudeš utrácet. Máme stejnou postavu, zajdem ke mně domů a něco si vybereš. Já nosím buď bílej plášť, nebo tuhle uniformu. Takže je mi plná skříň hadrů, víš na co?“

Když dopijí třetí pivo, Doktor zavelí k odchodu.

„Abychom to do deseti stihli.“

Má po neosvětlené cestě k bytovkám obavu Pavel.

„Bud' te v klidu. Zavolám posad'ákovi. Dneska má službu Měříčka, ten to pochopí.“

Typický panelák má podle očekávání šedivou a zelenou kombinaci barev. Doktorova garsonka je ve druhém patře.

„Mám tu bordel, ale spojky pouštím jenom do předsíně. Nezouvejte se.“

Uvelebí se do křesla u kuchyňské linky s plynovým sporákem.

„Skříň je naproti, tak si tam zahrab.“

Petra překvapí množství košil v pastelových barvách pověšených na ramíncích. Vedle dvou kalhot v khaki zelené barvě jsou na třetím ramínku značkové džíny. Petr je vytáhne a poměří na délku.

„Tak ty si klidně vezmi. Koupil jsem je před třemi léty, když v Týnci otvírali obchodák. Poradil mi to Mart'an. Tak jsme říkali jednomu z těch, co už jezděj jako průvodčí nákladních vlaků. Při seminářích vždycky vyprávěl, že se mu každý měsíc zdá, že se dožil přistání lidí na Marsu. Čuměl na televizi a byl šťastnej jak blecha. A my ho špičkovali, jakou v tom přenosu viděl vlajku. Jestli ruskou, nebo americkou. Nejdřív nevěděl a pak jednou řekl, že obě.“

Petrovi džíny skutečně padnou.

„Tak prober košile, bunda ti možná bude těsnější, ale nemusíš si jí zapínat a boty budou možná o číslo větší, tak je vycpeš novinama. Pavle, ty už máš civil? Máte stejnou postavu, tak taky zahrab. Neostýchej se.“

Petr si navlékl džíny a prošel se v nich.

„Jsou ti jak ulitý.“

Ocení Pavel.

„Přece soudruhu kapitánovi nevyrabujeme celej šatník. I když je jedinej lampasák, se kterym půjdu rád v Praze na pivo.“

Řekne Petr při navlékání červené košile.

„Tak já vás dva dám dohromady a ty bys se mnou nešel v Praze ani na žejdlík? Zavzpomínat na Františka?“

Petr obouvá boty a rychle se vzpřímí.

„Nás dva spojit dohromady, to byla intuice, nebo v tom hrály roli papíry co má kontráš?“

Doktor pohlédne na Petra a pokrčí rameny.

„Samozřejmě, že podle papírů. Tak to dělám pokaždý.“

Pavel, který vstává a jde ke skříni, se zastaví.

„Z těch papírů nemám velkou radost. Mohly by nám zkomplikovat život.“

Doktor vstane, z chladničky vytáhne láhev Fernetu, naplněnou do poloviny a naleje do tří kalíšků.

„Buďte v klidu. Ty složky jsou tajdův. Budou ležet na vaší vojenský správě a číst si v nich smí pouze náčelník. Cvakneme si a ty si taky něco vyber, nebo mně nasereš.“

Dá Pavlovi ruku na rameno. Ten se zašklebí.

„To je sice všechno hezký, ale můj táta i Petrův se s tím náčelníkem osobně znají.“

Petr vypije Fernet na ex a zašklebí se více než Pavel.

Také Doktor vypije Fernet na ex a oba překvapí logickou otázkou.

„A to vaši tátové ještě nevědí, že jste na kluky?“

Pavel si alkohol rozdělí na tři hlty a teprve při tom posledním odpoví.

„Už tři roky o tom ví, ale pořád si myslí, že se z toho vyléčím.“

Petr jen kývne.

„U mě úplně stejně.“

Doktor pokrčí rameny.

„Tak to vás čeká dost práce, pokud se od nich nechcete trhnout a žít spolu. A ještě o jedny věci jsem nechtěl mluvit v hospodě. Až se vrátíš do civilu, kolik budeš brát měsíčně jako sazeč?“

Petr se na vteřinu zamyslí.

„Dva tisíce čistýho plus fušky. Tak dva tisíce tři sta. Proč?“

Doktor si vezme před sebe kus papíru vytrženého z bloku a tupou inkoustovou tužku.

„Kolik mají cenu knihy, co jste nacpali do pytlů?“

„Šest tisíc dvě stě a nějaký drobný.“

Vypálí Pavel bez rozmýšlení.

„A za kolik byste si oba odnesli knížky, kdyby to šlo?“

Tentokrát je rychlejší Petr.

„Za tisíc korun určitě.“

Doktor nasliní inkoustovou tužku.

„Takže sedm a půl tisíce?“

Oba kývnou.

„Tak hele. Pozítří pojedete sanitkou do Prahy, ale vezmete to nejdřív k Petrovi. Tam ty knížky vyložíte a budete pokračovat v cestě. Den potom zasedne škodní komise a Petr podepíše papír, že zaplatí vojenský správě pět tisíc v deseti splátkách. Knihovnu zavřeme, protože jí nemáte komu předat a než seženeme někoho nového, tak by byla bez náhrady rozkradená.“

Pavel přece jen zapochybuje.

„A proč zrovna pět tisíc?“

„Protože kdyby to bylo za víc, tak je to trestnej čin a muselo by se to vyšetřovat. A mně se uleví, když se těch zakázaných knížek zbavíme. A vám jistě pomůžou. Jasný?“

Podívá se na hodinky a vytočí na rovrzaném černém číselníku sedm čísel. Čeká půl minuty na spojení.

„Kontrola velitelského času. Dvacet dva dvanáct. Souhlasí? Dík. Hele, Vašku. Dal jsem těm svejm dvěma čuramedánům nějaký úkoly a dovolil jim, že když budou makat přes večerku, tak budou moct spát v pitevně. Ať dozorčí na baráku netrojčí, že tam nechrápou. Dobrý. Co jinak? Já piju ferneta. Co tam máš ty? Že nic. Kdo sloužil včera? Vojtášek? Nechal ve stolku butilku? Tak se toho ani netkni. Nechci tě léčit na progresivní slepotu. Ten chlastá denaturák, výjimečně vodku. Pošli ke mně spojku pro Ferneta. Jasně, že s gazíkem. Ale do dvaceti minut, pak jdu chrápat.“

Položí telefon.

„Tak se neplašte. Budete mít odvoz do kasáren. Proč jseš zamyšlenej, Petře.“

Pavel, který si vyzkoušel civil, se také dívá na Petra. Neujde mu, že doktor má pravdu.

„Přemýšlím nad vaší větou, že nás čeká dost práce, pokud se od nich nechceme trhnout a žít spolu. Já bych se nechtěl trhnout a přesto žít spolu.“

Pavel přikývne.

„Já taky ne.“

Možná by řekl něco dalšího, ale kvílivý zvuk zvonku oba zarazí.

„Kurva, ten má žízeň. Spojka je tu za deset minut jak při poplachu. Hodím vám ty hadry do tašky a v sumce bude flaška. Vstupte!“

Poslední slovo zakřičí.

„Soudruhu kapitáne...“

„Spojky se nezahlašují, to vám ještě neřekli, vojáku?“

Podá vojákovi sumku.

„A tyhle dva odvezete na posádku. Odchod. Všichni.“

Zavelí a práskne za nimi dveřmi.

„Jsem na tebe hrdej. Brečím málokdy, ale když jste všichni postupně přísahali na berlu, slzám jsem se nebránil. To mně zase nakoplo k tomu, abych šel taky na univerzitu. Proč jsi nepozval tátu?“

Petr se u skleničky vína zajíká.

„Toho pozvu až na promoci. Tebe taky, samozřejmě. Na vejšku musíš, slíbil jsi mi to, tak se snaž.“

Petr se zhluboka napije.

„Nejde to tak rychle, jak jsem si plánoval. Dva roky už jsme z vojny doma. A pořád přešlapuju na místě. Kdyby mě nebavilo sázet, tak se nemám čeho chytit. V rozhlase jsou noví neznámí lidé, kteří neznají ty z osmašedesátýho. Nebo je nechtějí znát. V nakladatelství mně sice paní redaktorka pochválila, že nikdo ještě o osmašedesátém tak otevřeně nepsal

jako já, ale vím, že to nepřijmou pro Kainovo znamení, které platí, i když to popírá.“

Petr odkládá pohárek a visí Pavlovi na rtech.

„Hlavně musíš vydržet s nervama. S Vasilem jsem se domluvil, že budu vašim svazáckým instruktorem. A že tě nevzali do strany letos, aspoň, že ti řekli pravdu. Nestěžuj si. Vyděláš víc peněz, než já, ty tvoje fušky ti někdy závidím, překládáš, já musím tátovi pomáhat v těch jeho nápadech, třeba se žulovým obložením hrobu. Nemám sílu mu to odmítnout a utápím v tom spoustu času a taky finance. Pak vedle tebe vypadám jako chudej příbuznej.“

Petra napadá, že žije příliš rozmařile a že ho život na dvě strany stojí příliš mnoho peněz. Ale nemá odvalu to před Pavlem ventilovat. A tak raději dál poslouchá Pavlíka.

„Narážejí na sebe pouze ti, co jdou stejnou cestou. Tvé přijetí do strany se odkládá, nic fatálního. Věřím tomu, že přišel instruktor a ve strojovně našel spolužáka. Pomocného dělníka. Vzal ho do hospody na pivo a za dvě hodiny jim dal jeho přihlášku, s tím, že bude jedním z jeho ručitelů a odnesl si i ty tři přihlášky inženýrů. Tak až se zase téhápěčka rozhoupou, tak tě vyzvou. Nezlobíš se, doufám. Stejně budeš jako předseda svazáků chodit na jednání stranického výboru. Tak politický práci stejně neujdeš.“

Petr si uvědomuje, že nikdy není tak obtížné mluvit tehdy, když se stydíme za své mlčení. A vidí, že se Pavel se chystá k delší rozmluvě.

„Nikdy jsem na tebe nebyl zlý, někdy jsem z tebe byl nešťastný. Čtyři roky doufám, že mě máš rád. Chceš mě ještě chvíli poslouchat? Mám tě rád a můžeme být další čtyři roky spolu, a bude to hezké jako doposud. A potom? Kdo ví? Třeba mě opustíš první ty. Budeme brát život jaký je. A život je neúprosný. Plný bolesti a rozčarování. A studu. Oba přece víme, že ostýchavost je nedostatek důvěry.“

Petr tiše přikývne a dá Pavlovi polibek na ústa.

„Zítra jedu do Ledečka. Do jednoho baráku, kam jsem jezdil jako malej. Dnešní majitelka jede na tři neděle do Bulharska, k moři. Přijedeš za mnou, podíváš se na tu krajinu, takovou nenajdeš nikde jinde na světě. Tam můžeme znovu natřít naše zčernalé duše. Každé ráno na zářivě bílou. Přijed', prosím, útočná ironie se dá snést, ale tvoje lhostejnost a pasivita nikoliv.“

Dva dny a dvě noci čeká Petr na nádraží na každý vlak příjíždějící od Prahy. Konečně se dočká toho, že z motoráčku vystupuje hodně nesměle Pavel.

„Musel jsem tě vidět. Zbyla mi v peněženke pětka. I na vlak jsem si musel vypůjčit.“

Petr vidí, že jsou na peroně sami a tak dá Pavlovi letmý polibek.

„Že sis půjčil na jízdenku, mě uráží. Ty nemusíš žebrať. Kolik potřebuješ? Pohostím tě v té nejlepší restauraci, kterou tu máme, dáme si to nejlepší víno.“

Rozhodne Petr a dvě hodiny po té, když se oba mlčky vrací, Petr cítí, že se k němu Pavel tiskne.

„Počítal jsem, že už budeme žít spolu. U nás k tomu už máme podmínky. Než jsme se vrátili z vojny, tak byl barák prázdný.“

Pavlík jen tiše přikývne.

„Taky jsem myslel, že to všechno půjde rychleji. A už nemluv, prosím.“

Petr zhasne malou žárovku u stropu a čeká, zda Pavlík začne jako první.

Na pražském nádraží se rychle loučí a Petr spěchá, aby byl u Toníka před půlnocí. Povedlo se.

„Ani se mně nezeptáš, jaká byla konference? Mockrát mě napadlo, že sedím vedle obžalovaných, kteří se neodvážejí tleskat vlastní nestatečnosti. Bude se něco dít, poněvadž už to takhle dál jít nemůže. Necitelnost k lidem nelze přece omluvit žádným politickým nesouhlasem. Sám jsi mě provokoval tím, že dva roky se učíš mluvit a šedesát let musíš držet hubu? I tebe by mělo jako svazáka zajímat, že zbabělá lhostejnost k osudu těch okolo tebe, je škodlivá. Jenom to, čemu sami věříme, věří ostatní nám. Jak říkával Antonín Novotný, že v socialismu je možné i nemožné.“

Petr kývne.

„Chceš znát můj názor? V padesátých letech popraveným komunistům nikdo pamětní desky neodhalí a Novotný, Svoboda

a Husák se svých pomníků už nedočkají. Změnila se kritéria pro pomníky.“

Toník mávne rukou.

„To jsem si mohl myslet. Cejtíš to přesně opačně než já.“

Petr se už vidí v posteli. Zdánlivě bez souvislostí řekne první, co jej napadne.

„Řadu špičkových filmů často natočil jen jeden muž s kamerou.“

Druhý večer se Pavlík Petrovi chlubí.

„Mám odevzdanou semestrální práci, dva zápočty a jednu zkoušku.“

Petr pohladí Pavla po vlasech.

„Už jsme se líbali na Petříně a koukali při tom na Hrad, na Hradčanském náměstí, u Arcibiskupského paláce, na Vyšehradě, u staroměstského jezu, na Slovanském ostrově, u Národního divadla, na Karlově mostě, na Starém městě, u sochy svatého Václava, u Slavína, na Starých a Nových zámeckých schodech, u Letohrádku královny Anny, pod sochou Vítězství, a také pod sochou Sbratření, u svatého Mikuláše, pod Staroměstskou mosteckou věží, na Smetanově nábřeží, na Malém náměstí, u Staroměstské radnice, u Maiselovy synagogy, pod Vítkovem, pod sochou Jana Žižky. Takže kam se půjdeme projít dneska? Třeba do Františkánské zahrady. Sázím Bídničky Victora Huga. Poslouchej. Spravedlnost není bohatá. Není podstatné, odkud jdete, ale kam směřujete. Já odvalu neztrácím, ale lidé mi jí berou. Modlitba a pláč mají k sobě blízko. Má

duše má cenu dvou svíců. Chodník je bez konce. Čekal jsem na tuto chvíli příliš dlouho. Nemohu dopustit, aby někdo trpěl za jiného. Běhá mi mráz po zádech, když vidím, jak hodnotíte lidi podle vzhledu. Pokud to člověk nezkusí, tak neví jak je to snadné. Na lovu uvidíš kořist až na poslední chvíli. Ale nikdy nesmíš ztratit její stopu. Mnohdy je nebezpečnější myslet, než krást. Je nám tu sice dobře, ale za cenu tvého neštěstí to nepřijímám. Respektuji vaše rozhodnutí, i když není dobré. Hlupáků kolem nás je prostě hodně. Jak kdyby to psal dneska.“

Pavel se usmívá.

„Hlavně zvládni ty narozeniny. Hned jak to půjde, tak přijedu. Neboj se, že tě v tom nechám samotného. Možná by sis měl ještě rozmyslet...“

Petr Pavla přeruší.

„Nic si nebudu rozmyšlet. Jednou jim to říct musíme.“

Toníkovy sedmdesátiny se vtěsnaly do obytné kuchyně z padesátých let, v jejímž středu je stůl se svátečním ubrusem, okolo stolu šest židlí. Petr všem naleje a všichni čekají, až Toník vstane k přípitku.

„Děkuji, že jste přišli. A jsem rád, že jsme se tady sešli v tomhle komorním složení. Před deseti lety jsem narozeniny slavil v nově otevřené restauraci, kde ještě smrděl terpentýn a čerstvě nalepené koberce. Salonek byl plný lidí, každý z nich mi potřásl rukou, mnozí se mi při tom ani nepodívali do očí. A ti nejvzlezlejší, když mě dneska vidí, tak raději přejdou na druhý chodník.“

Toníkova slova se dotknou Libuše. Energické ženy, s čerstvou trvalou na hlavě, ve večerní toaletě a líčení, které zakrýt to, že má za sebou více než šest desetiletí.

„To trochu přeháníš, Toníku.“

Toník si ťuká s ostatními.

„Nepřeháním, a je mi to jedno. Nikdy jsem nebyl kamarád s každým.“

Frank má na sobě vyžehlenou košili v pastelové zelené. Odkáže si a obrací se na Toníka.

„To poznáme tak za hodinu, až ti přijde gratulovat někdo, koho znáš. Je to dokonce tvůj vzdálený příbuzný. Sám jsem moc zvědav, jestli k němu udržíš vyšší hladinu tolerance.“

Toník kývne hlavou.

„Tak na to jsem sám zvědav. Tuším, kdo by mohl přijít. A víš, že zrovna dneska ho rád uvidím?“

Petr se k Frankovi připojí.

„Já chystám taky jedno překvapení. Pravděpodobně na půlnoc.“

Toník mávne rukou.

„To už budeme všichni spát. Uvidíš, že to v deset rozpustíme.“

Libuše vstane.

„Mám vyřídit, že se objednali tři koledníci, z organizace.“

Toník jen přikývne.

„Jsou vítáni.“

Libuše: „Když bylo Toníkovi šedesát, tak jsme se ještě neznali. A že to byla bujará oslava, jsem slyšela z několika vyprávění.“

Toník je při vzpomínce mírně nesvůj.

„Akorát, že všichni přeháněli. Vyznamenání jsem už měl v etuích, dostal jsem je den, či dva před narozeninami, Aniče nebylo moc dobře, ale přesto ten večer se mnou přetrpěla. Frank to všechno organizoval, a já si chvílemi připadal jako ředitel zeměkoule. Pořád se se mnou chtěl někdo fotografovat, dětem jsem psal přáníčka do památníku, přišel redaktor z Večerní Prahy, vyfotil si mě s Aničkou, dal si dva panáky vodky a omluvil se, že má jedinej volnej večer za čtrnáct dnů, tak abych se nezlobil. Byl aspoň upřímněj.“

Hanka se tomu zasměje a pochlubí se.

„Mně jste taky napsal do památníku. Ještě to mám schovaný.“

Petr vidí, že je třeba atmosféru uvolnit.

„My už jsme se dobře znali, protože mi tě vylosovali na doučování z literatury, ruštiny a angličtiny. A od první minuty to byl horror. Nejdřív mi třídní prozradila, že mě vlastně nevylosovali, ale určili, protože tvůj táta byl zástupcem náčelníka obvodní vojenské správy a maminka pracovala na hlavním národním výboru. A já, jako syn poslance, jsem měl mít k tobě nejbliž. Začali jsme literaturou, já ti recitoval už zase povoleného Seiferta a ty jsi mi řekla, že je to Nezval. Při angličtině jsem poznal, že jsi na jazyky imunní. V ruštině, ti

nešla ani azbuka. Á, bé, vé, gé dé, jé, jó, ja, a tím jsi končila. Chtěl jsem jít za třídní a říct jí, že to vzdávám. Navíc mě spolužáci hecovali, co jsem komu proved, že musím doučovat nejlíbější holku ve třídě. Zachránilo tě jedině to, že jsi mi vždycky za každou hodinu přehnaně slušně poděkovala a opravdu hezky usmála.“

Toník se podívá na Hanku a usměje se a vzápětí se zamračí na Petra.

„To Haničce moc hezký vysvědčení nedáváš. Ale že jsi už v sedmnácti poznal, že se umí hezky smát, to tě ctí.“

Petr pokrčí rameny.

„Stejně mi dodnes není jasný, jak jsi dokázala odmaturovat.“

Hanka se neurazí a přizná.

„Měla jsem kliku. Hlavně v ruštině.“

Libuše vstane a kývne na Hanku.

„Musíme zkontrolovat hmotu na dort. Švédskej recept ze Stockholmu. Nejdřív se to musí ustát a pak zdrcnout.“

Obě odejdou na dvoreček. Tašky s proprietami si ani nevšimnou. Libuše mluví tiše, ale přesto našťvaně.

„Proč ses tak ksichtila, když Petr vzpomínal na to, že tě doučoval?“

„Protože ze mě, před cizíma, dělá krávu.“

Ale tenhle argument na Libuši nezabírá.

„Frank není cizí. Známe se, už více než dvacet let ze stranické práce. A že jsi odmaturovala jenom díky tomu, že já

sehnala řediteli školy pracovnu, kam složil ke stěnám knihy a na váleodu sekretářku, o tom Petr neví a říkat mu to nemusíš. A hled' si ho. Víš, o čem jsme včera spolu mluvili. Toník není proti, tak nám to oběma nezvrtej.“

Hanka se zatváří hodně nedůvěřivě.

„Petr mě chtít nebude. Sama říkáš, že mám zadek jako štýrskéj valach. Víš, kolik musí mít v tiskárně okolo sebe chytrejch a hezkejch holek?“

Libuše jen našťvaně sykne.

„Přestaň se podceňovat, káčo. Vařit umíš, když tak já ti pomůžu, a jestli se shodnete v posteli, tak je vyhráno.“

Hanku Libuše překvapí, takhle ji slyší mluvit poprvé.

„To máme vyzkoušet už před svatbou?“

„A kdy asi? Jestli jsem před tebou odháněla kluky, když ti bylo šestnáct, tak jsem k tomu měla důvod. Ale nezapomeň, že ti v únoru bylo dvaadvacet. Takže máš ideální čas na vdávání. Petrovi bylo čtyřadvacet, dlouho už váhat nebude. Tak se snaž.“

Jdou zpátky do kuchyně, kde Toník, Petr a Frank seděli několik minut tiše.

Libuše a Hanka si sedají ke stolu.

„Bude to trvat dlouho. Možná dvě, až tři hodiny.“

Toník mávne rukou.

„Já nemám hlad. V poledne jsem byl v Pokroku na obědě, měli šunkofleky, tak mi jich Vertoušek přinesl hned tři porce, až se šel kuchař podívat pro koho to je, za půl hodiny jsem je měl

v sobě, zapil to jednou plzní a bylo mi dobře. Jídlo když tak připravte, až přijdou gratulovat ti tři králové.“

Libuše přikývne a řekne až přehnaně úslužně.

„Jak si přeješ, Toníčku.“

Ten vidí, že hosté už nemají co pít.

„Petře, nalej.“

„Červený nebo bílý?“

„Co kdo chce.“

Petr vstane, vezme do rukou dvě láhve a mlčky nalévá, co si kdo ukáže. Hanka nechce nic. Trvá mu to tak minutu, možná dvě, a všichni při tom mlčí. Teprve když usedne, rozproudí Frank další dialog.

„Víš, o čem se mi včera zdálo? O výsledku ve třiačtyřicátym. V Pečkárně. Tam mně pěkně zmydlili prdel. Nebyli to náckové, ale naši snaživí spoluobčané. Když jsem jim do protokolu nadiktoval, že můj dědek byl tiskař a táta sazeč a byli zaměstnaní v tiskárně, kde se za první republiky tisklo Rudé právo, tak mě koplí do koulí a řvali na mně, že je provokuju. A že můžu na Pankráci brzy poznat, jak funguje gilotina.“

Frank se napije, mlaskne a teprve pak si přitukne s Toníkem. A po té s Libuší, která chce změnit téma.

„Na válku radši nevzpomínejte. Bylo mi sedmnáct, když koncem května postřelili Heydricha, máma dlouho plakala, když slyšela zprávu o Lidicích. Měli jsme tam nějaký hodně vzdálený příbuzný, na který si já vůbec nepamatovala, táta

večer poslouchal Londýn, i když za to byl trest smrti, hlavně zprávy z fronty a o Stalingradu, matka musela do totálního nasazení, přesto jsme měli hezké vánoce, protože mámě dal někdo v práci gramofonovou desku s Bingem Crosbym. Bílé vánoce. A já jí poslouchala celé vánoce. Pořád do kolečka.“

Frank si válečné téma nedá vzít.

„Já měl od devětatřicátého až do čtyřačtyřicátého vojenské vánoce. Vy mladí buďte rádi, že jste válku nepoznali. Z knížek a z filmů můžete leccos pochopit, ale ta pravá atmosféra je nepřenositelná a nedá se popsat, ani natočit.“

Petr mávne rukou.

„Mně úplně stačily ty dvoje vánoce na vojně. Jedinou světlou chvilkou v nich bylo, že přijel táta, vždycky mi přivez trochu vánočního cukroví a pohledy Prahy, co mi nadělil Ježíšek. Teď už si z toho dělám srandu, ale všichni jsme nadávali na to, proč se zelený mozky na obou stranách alespoň na ty vánoce nedomluvěj a na to vojáčkování se jedinej tejden v roce nevyserou. Narukovali s námi Slováci, Maďaři, Poláci a Cikáni. Takže za rok jsem uměl nadávat v pěti jazycích. Ty nejpeprnější nadávky si pamatuju do dneška. A to už jsem tři roky z vojny.“

Toník přikývne.

„To bylo hrozný, jak mluvil, když se po těch dvou letech vrátil. První čím mě uvítal, bylo, no řekni to.“

Petr se zhluboka napije.

„Za všechno, co je ve mně dobré, stejně jako Maxim Gorkij, vděčím knize, za všechno, co je ve mně špatné, vděčím dvouleté vojenské prezenční službě.“

Franka tím viditelně naštvě.

„Měl by sis uvědomit, že i po státním převratu, pořád platí ústava, kde se píše, že vojenská služba je nejčestnější občanská povinnost. A pokud vím, tak jsi byl v posádce, která byla, jak se říká, za větrem. Víím, o čem mluvím. Byl jsem v Lešanech na posledním vojenském cvičení. Uvítal nás prošedivělý náčelník štábu a řekl nám, že když už nám je, nebo brzy bude, padesát, tak nás dali do klidné posádky s množstvím hospod v okolí. Za ty tři neděle jsme byli jednou na střelbách v Benešově a dvakrát si osahali protiletadlová děla, kterými za války, v Leningradě, ženský sestřelovaly messeršmity. Rozlučku jsme si udělali v krhanickym posádkovym domě armády. Ale nejčastěji jsme chodili do krhanické hospody k Tonce.“

Petr se nejprve hlasitě zasměje a pak znovu napíše.

„Jenže s vámi nevysoušeli rybník nad ubikacemi, jako s námi při přijímači, a neprozradili vám sladké tajemství, že od května do půlky září, netekla nikde voda. Do kuchyně a na ošetřovnu se dvakrát denně dovážela v cisternách. Někteří vojáci nosili košili dva měsíce, a trenýrky tři. My, co jsme se chtěli, jednou za tejdén, vysprchovat, jsme jezdili do fabriky, do Týnce, vždycky v sobotu, od osmi do dvanácti jsme jim pomáhali balit do dřevěnejch konstrukcí motorky a pak jsme se

půl hodiny sprchovali. A polský brigádnice na nás čuměly rozbitejma luxferama ve stropě. Kluci o tom věděli, tak se bavili na úrovni, kterou by si netroufnul citovat ani režisér toho nejtvrďšího porna.“

Toník není příliš nadšený tím, co Petr řekl a chce debatu ukončit.

„Už toho nechte. Libuši ani Hanku vojna nezajímá.“

Frank se brání.

„Rád bych s Petrem v té debatě pokračoval.“

Petrovi se nechce a tak sám dodá.

„Ale abych byl objektivní, tak na vojně jsem zažil i to nejhezčí, co člověk může zažít. Ale o tom chci mluvit nejdřív o půlnoci.“

Toník je Petrovi vděčen, že změnil téma, ale nedá mu, aby Petra nepopíchl.

„Jako vždycky chce bejt Pét'a, tajemnej. A buď galantní, copak nevidíš, že dámy nemají co pít?“

Petr vstane a oběma naleje červené.

Libuše se napije opravdu s chutí.

„Na rodiče vzpomínám hodně často, taky se mi o nich zdá. Bylo mi šest let, začala jsem chodit do školy, když táta k nám zval v neděli odpoledne několik pánů ve fracích, a přednášel jim o tom, že kapitalismus se chová jako zrůda, která se přestala ovládat. Maminka potom rozkrájela piškotovou bábovku a nalila do parádního servisu kávu. Když přišli podruhé, otec jim řekl, že vystupuje z církve, protože nesouhlasí

s encyklikou Pia Jedenáctého, a že se musíme bát Hitlera. Pak k nám tak tři čtyři roky nikdo nechodil, až když byli rodiče zklamáni výsledkem všeobecných voleb. Poprvé jsem zaslechla debatu o emigraci. Od první minuty jsem byla proti. Škola mě bavila. Když zvolili prezidentem Edvarda Beneše, přestali o emigraci mluvit, na vánoce už byl u nás klid, a na Silvestra se rodiče tvářili optimisticky.“

Franka Libuše dojala.

„Já měl hezký dětství. O politiku jsem se začal zajímat až v šestnácti, když mě táta s dědou vzali na zámeckou zahradní slavnost tady v Krči, tam mě představili několika redaktorům Rudého práva, rok jsem byl dopisovatelem a v devětatřicátým v lednu jsem kopnul do vrtule a utíkal přes Polsko do Ruska. A ve třidvaceti vyskočil z letadla a partyzáni mě dovedli do ohniska Slovenského národního povstání. Na výročí osmadvacátého října nás Němci zařizli, ale já tušil, že další rok válka skončí. Měli jsme šikovného radistu, který nás informoval každý den o stavu fronty a dokázal chytit Londýn i Moskvu.“

Petr vstane a jde ke dveřím.

„Já jsem v sedmi letech o Slovenském národním povstání recitoval. Nejdřív si odskočím, a pak se podívám před barák, jestli už jdou ti tři gratulanti.“

Libuše štouchne Hanku loktem.

„Podívej se, jestli je to alespoň trochu ustátý.“

Hanka beze slova vstane a vyjde ze dveří dříve než Petr. Zastaví se na dvorečku, dívá se do balíku, který leží na zemi. Pak si stoupne a čeká na Petra, který ze záchodu zakřičí.

„Do prdele, zase to nesvítlí. A baterka tu taky není.“

Za chvíli se objeví a jde k Hance.

„Čekáš na mě? Chceš mi vynadat?“

Hanka je překvapivě klidná.

„Proč bych ti měla nadávat? Je to pravda, byla jsem tenkrát ukázkově blbá. Víc mě zajímá, proč jsi mi neodpověděl na dopis, který jsem ti psala na vojnu. Ale řekni mi pravdu, prosím tě.“

Petr jen kývne a pomalu vysvětluje.

„Ten dopis jsem vůbec nečetl. Psala jsi mi v něm něco hodně aktuálního, protože nám v tu dobu kontraši četli dopisy, a když tam bylo něco o tom, co se v civilu děje, tak to rovnou zabavili. Spali jsme v maskáčích a každou noc měli dva popluchy. Zrušili nám vycházky a cenzurovali poštu.“

Petr chvíli čeká na Hančinu reakci. Když se nedočká, přejde do útoku.

„Na co se mě chceš ještě zeptat?“

Hanka se přiznává.

„Teď ti nerozumím.“

Petra tím naštvě.

„Nedělej se. Nejsem slepej. Vidím, jak tvoje máma tátovi nadbílá. Je to hodně vokatý, ale mě to nevadí. Moje máma je už devět let mrtvá a já nemám čas se o něj každéj den starat. Ať to

spolu dají dohromady. Tátovi ty dvě místnosti stačí, tvoje máma by mohla bydlet v těchle dvou a já bych si na knihovnu a archiv nechal ty dvě nejmenší. A vychází mi i to, že bych měl žít s tebou v paneláku. Není to špatně vymyšlený, dám ti naději, jsi ve výběrovém řízení, uvidíme, jak se to dneska všechno vyvine. Stačí ti to takhle?“

Hanka přikývne a bez varování dá Petrovi pusku na tvář.

Petr nedokáže potlačit ironii.

„Vidím, že z toho máš radost. Tak to nenápadně sděl mamince, ale ne před tátou. Já se jdu podívat před barák.“

Hanka pokrčí rameny.

„Půjdeš tam zbytečně. Já myslím, že nepřijdou. Je už tma. Všem třem je přes sedmdesát, bojí se chodit večer. Třeba jim do toho něco vlezlo.“

Petr pokrčí rameny. V té chvíli se ozve bušení do dřeva.

Petr se dá do smíchu.

„To budou voni. Jdu jim vtevírat. A ty jsi je už odepsala.“

Po minutě se Petr objevuje s Jirkou. Skoro dvoumetrovým mužem v džínách, džínové košili, motýlkem a kloboukem.

„To jsem rád, že jsi mě poznal. Dřív jsem to nestihnul, promiň. Už paříte?“

„Ne. Je to spíš výlet do historie. Vzpomínají na dětství a na válku.“

Oba projdou kolem Hanky, ale Petr ji Jiřímu nepředstaví.

Jiří: „Tak to jdu akorát vhod. Já jim chci taky vyprávět o válce. A co jsem prožil v těch letech po tom, co skončila.“

Petr se zašklebí, ale tak, aby to Jiří neviděl.

Jiří si podá ruku nejprve s Toníkem, po té s Libuší, s Hankou, která se stačila vrátit a nakonec s Frankem. Toníkovi předá igelitku.

„Je v ní flaška rakouského rumu. To je takový pánský pití pro rentiéry z okraje města Vídně. Měl by ti chutnat.“

Toník se zmůže na jednoslovné stručné poděkování. Jiřímu to nevadí, dá průchod své zvědavosti.

„Tady se něco na první pohled změnilo. Před pěti lety se v celým baráku svítilo a teď je ve voknech tma. To chodíte i o spartakiádě spát se slepicema? Není ani devět večer, to u nás se teprve začíná žít.“

Toník si prohlíží láhev rakouského Stormu.

„Brzy se to změní. Vedle, co žila moje sestra, bude bydlet tady paní Libuše a tam, co bydlel Ondřej s rodinou, si Petr udělá knihovnu s archivem, po vojně se vrátil do tiskárny a sází zajímavý knížky.“

Hanka vstane a otočí se k Libuši.

„Já jsem nepoznala, jestli už je to ustátý. Nechceš se na to jít podívat sama?“

Libuše se obrátí ke všem.

„Omluvte nás. Jsme tu hned.“

Obě odejdou, Toník gestem naznačí Petrovi, aby Jirkovi nalil.

Petr: „Červený nebo bílý?“

Jiří: „Červený.“

Petr mu naleje. Toník si s Jirkou přit'uknou.

Toník: „Ženský tam pořád něco kutěj. Já se jich o nic neprosil, ale znáš to.“

Jiří se s chutí napije.

„Jo, znám. Ale řeknu ti Toníku, že ta Libuše by se k tobě hodila. Uvažuj o tom. A sklo máš pořád krásný. Je vidět, že jsi celej život dělal do skla.“

Na dvorku se Libuše jen na vteřinu dívá na balík na zemi a prudce se obrátí na Hanku.

„Tak o čem ses bavila s Petrem?“

„Jsem ve výběrovém řízení, došlo mu, že ty se nastěhuješ sem a on bude se mnou bydlet v paneláku a tady si nechá ty místnosti, co je k nim přístup z chodby, aby tam měl knihovnu a archiv.“

Libuše ve vteřině zvažní.

„Nekecáš? Nevymejšlíš si? Že by to šlo tak hladce?“

Hanka se brání.

„Řek mi doslova, že jeho máma je už devět let mrtvá, a on nemá čas se o tátu každej den starat. Ať to spolu dáte dohromady. Fakt mi řek, že to není špatně vymyšlený, a že mi dává naději. Nevím sice proč, ale záleží mu na tom, jak to dneska dopadne.“

Libuše řekne něco, co se k ní nehodí.

„Tak si to nesmíme ničím posrat.“

Vrátí se do kuchyně. Petr Hance nalévá další víno. Ta se jen mlčky zaculí.

Jiří si dá další hlt vína.

„Petr mi říkal, že zatím jenom bilancujete. Já když se vohlídnu zpátky, tak mám docela dobrej pocit. Vod sedmi let mě naši drezírovali, ostatní šli po škole domů, ale já pospíchal v pondělí na němčinu, ve středu na angličtinu a ve čtvrtek do hodiny piana. Ten klimpr mě bavil ze všeho nejmní, ale jak jsem jim pak byl vděčnej, všechno jsem v Německu i v Rakousku zužitkoval do mrtě. Němci koncem devětatřicátýho zavřeli vysoký školy, a mě čekalo totální nasazení. Navíc rasová komise přišla na to, že máme ve vzdálenym příbuzenstvu židy, tak jsem musel na speciální prohlídku. Měřili mi nos, hrabali se ve vlasech a pak chtěli vidět ještě něco. Proč, to popisovat nebudu. Do Prahy jsem se vrátil, až týden po povstání. V polovině května. Vzal jsem to oklikou přes Terezín...“

Libuše skočí Jiřímu do řeči.

„Já se ještě před povstáním dozvěděla, od příbuzných, jaké peklo prožili v Drážďanech a v Hamburku. Hned desátého května jsem v práci požádala, jestli bych mohla pomáhat v Terezíně. Pustili mně okamžitě.“

Jiří s úsměvem, který není hraný, rozkládá rukama.

„Tak to jsme se tam mohli potkat. Možná jsme po sobě i hodili očkem. Mně ještě nebylo jednadvacet a vám mohlo být tak devatenáct?“

Libuše je potěšena.

„Trefil jste to úplně přesně.“

Jiří je rád, že si může nejen zavzpomínat, ale také vytáhnout se před Libuší.

„To jsem rád. Víte, já jsem v životě klikař. Myslíte, že bych v sobě našel odvalu utéct za hranice? Houby. Byla to klika, prostě ten rychlík zastavil až v Německu. Řekl jsem si, Džoržíku, tak mi říkali doma, to je boží znamení. Německy a anglicky umíš. Zkus to. Doma sice budou mít kvůli tobě problémy, ale tvůj čin pochopěj. Na Němce jsem si nastudoval šok. Jak se při něm chovat a čeho se vyvarovat, mi už v totálním nasazení radili kluci, kteří se nemohli stát mediky, protože Němci zavřeli vysoké školy. Ten německej felčar mi to zbaštil i s navijákem. A hned, že musím mít měsíc klid na lůžku. Po měsíci senzace opadla a nikoho už nezajímalo, jestli se vrátím zpátky domů za železnou oponu, nebo jestli zůstanu v Německu, nebo zkusím štěstí v Rakousku. V lágru jsem překládal Amíkům při výslechu Čechů, nebo Slováků. Po měsíci hodně úmorný práce se mě colonel zeptal, jestli bych s ním šel do Vídně. Kývnul jsem bez rozmýšlení a vysvětlil, že kvůli židovským příbuzným jsem se za války držel zpátky, ale teď je jiná situace. Se smíchem mi řekl, že vzdálení židovští příbuzní mi opravdu nebudou vadit. Komunisti by mi komplikovali život víc. Třeba jenom tím, že bych si nemoh koupit takovou značku auta, kterou bych chtěl.“

Toník je zvědavý.

„A jaký máš fáro?“

Jiří hledá v saku pravděpodobně fotografii auta. Neúspěšně.

„Měl jsem brouka. Teď s ním jezdí soused, protože mě za dva roky bude sedmdesát a musel bych každý rok k doktorovi, aby mi prodloužil licenci. Jsem rozhodnutý chodit denně pěšky, je to zdravější.“

Petr vstane, protože slyšel tukaní na sklo.

„Možná ti jdou gratulanti.“

Odchází a neunikne mu, že se za ním Hanka dívá. Když se vrací, Jiří na něj kývá, aby šli na dvorek. Když tam přijdou, ani jeden si nezapálí.

„Před pěti lety, když jsem tu byl naposledy, tak jsme si tykali.“

Petr přikývne.

„Taky jsem si na to vzpomněl.“

Jiří zvažní a klade důraz na každé slovo.

„Prosím tě, snaž se působit na tátu, ať se věnuje té Libuši. Je do něj blázen, to je poznat na první pohled. A Toník má před sebou ještě dvacet let života, potřebuje servis. Ty budeš žít svůj život, budete se jednou dvakrát tejdně potkávat. Potkávat, ne spolu žít.“

Petr znovu, tentokrát mnohem zřetelněji, přikývne.

„Určitě s ním promluvím. Spolehni se. I na to, že já mu v ničem bránit nebudu.“

Jiří poplácá Petra po rameni.

„To je fajn. Za tři dny odlétám, minule jsi mě doprovodil na letiště, zkusíš to i letos? Potěšilo by mě to.“

Petr chvilku přemýšlí a pak řekne až nápadně vyhýbavě.

„Jenže teď už nejsem pánem svého času. V tiskárně nám schází kvanta lidí. Tak zaskakujeme, hlavně za pomocný dělníky.“

Vracejí se do kuchyně. Jiří si všimne, že Hanka se na Petra dívá se zájmem, jak na svatý obrázek, a usměje se tomu. Petr jen zakroučí hlavou.

Jiří se podívá na hodiny na stěně a začne být nervozní.

„Toníku, jestli jdou ty hodiny dobře, tak já budu muset běžet. Mám na půl jedenáctou objednanýho taxíka u tý hospody, Progress, co tam chodíš na jídlo. Odveze mě do hotelu.“

Petr Jiřího opraví.

„Ta hospoda se jmenuje Pokrok, abys jí zbytečně nehledal.“

„Dík, ale já tady nezabloudím, i když je všude okolo panelový sídliště. Ty se snaž přijet na letiště, ať mi z galerie zamáváš. A vám nabízím gentlemanský doprovod. Abyste se nebály, až půjdete do kopce k autobusu.“

Libuše se na Jiřího koketně usměje.

„To byste byl moc hodnej.“

Toník podá všem odcházejícím ruku.

„Tak to už se těch tří gratulantů nedočkám. Libuško, to co jste přivezly, musíte vzít zpátky, protože já nemám ledničku. A zítra dopoledne přijď s prvním kufrem.“

Všichni se vzájemně rozloučí, Jiří si dlouze podává ruku s Frankem.

Frank, Toník a Petr jdou na dvoreček, Jiří vezme balík a pak se máváním všichni rozloučí. Když se trojice vrátí zpět do kuchyně a sednou ke stolu, Toník se obrátí k Frankovi.

„Jsem rád, že jsi tu zůstal. Chci Petrovi předat agendu baráku a další doklady. Až bude mít čas, půjdeme k notáři a já na něj nechám všechno přepsat.“

Petr se zašklebí.

„Ty tři hromady papírů v pokoji, to jsou ty doklady, co se mnou chceš probrat?“

Toník vstává.

„Můžeme začít.“

Petr jde k Toníkovi a přitlačí ho židle.

„Klidně si sedni. Nevadí ti, že se v tom budeme hrabat do jedný do rána?“

Toník Petrovi připomene jeho slova ze začátku oslavy.

„Na půlnoc pro mě chystáš překvapení. A říkal jsi, že máš zítra od rána volno, nebo to zase neplatí?“

„Platí. Ale je to zbytečný. Budeš tady nejmíň do devadesáti, navíc od zítřka tu s tebou bude bydlet paní Libuše. Tak nech papíry zatím tam, kde jsou.“

Toník váhá.

„Myslíš, že nic neprošvihneme?“

Frank dopije víno.

„Petr má pravdu. Neprošvihnete nic. A ty si nehraj na starce. Dvacet let jsi byl poslancem, pětadvacet let předsedou přestupkové komise, pak sis dal dva roky pokoj, ale měsíc potom co umřela tvoje Anička, jsi nastoupil jako pomocný dělník u zedníků, kteří za nádražím stavěli bytovky pro ministerské úředníky.“

Toník se brání.

„Protože jsem věděl, že v práci přijdu na jiný myšlenky. Navíc jsme byli výborná parta. A to bys nevěřil, co jsem se všechno dozvěděl. Kdo z papalášů si staví za Prahou vily, a naopak, že předseda vlády bydlí v obyčejném bytě na Letný. Ale teď už nikam nechci. Nestačil bych tomu jejich tempu.“

Frank se podívá.

„Ty bys chtěl jít do práce ještě v sedmdesáti? Když pomyslím na svoje stáří, vím, že nebude nic moc, tak si kolikrát říkám, že jsem měl v těch horách zmrznout jako Šverma a jiní, než se dožít těhle konců.“

Toník mávne rukou a zvýší hlas.

„Kdyby tě teď slyšel tvůj dědek, tak tě kopne do prdele. Oni to měli složitější než my a nevzdali to. Moc se lidem vnucujeme.“

Frank se zarazí.

„Petr s tebou souhlasí?“

Petr se příliš nechce zapojovat do debaty.

„Nechci se vám míchat do debaty. Když jsem narukoval, tak mě překvapilo, že i ten první měsíc, kterej byl pekelněj,

jsme od devíti večer poslouchali Hlas Ameriky. Za všeobecného souhlasu. Pak přišla taková srandovní situace na buzeráku. Velitel stál u kecpultu a jednotliví lampasáci k němu napochodovali a my slyšeli jenom, soudruhu kapitáne, vystupte, pane svobodníku, zařaďte se. Soudruhu majore, vystupte, pane svobodníku, zařaďte se. Pak jsem přišel z vojny domů a nestačil se divit tomu, co se v tiskárně změnilo.“

Petr všem naleje víno a přituknou si. Petr slyší zaklepání na okno, které se několikrát opakuje.

Toník se zarazí.

„Přece mi nepřijdou gratulovat v jedenáct večer?“

„Nepřijdou. To je Pavel se vzkazem od táty.“

Odchází a chvíli po něm vstává i Frank.

„Já už bych měl taky jít.“

Toník mu nalévá další víno.

„Ještě chvíli počkej. Co ti doma uteče?“

Frank se napije a tiše přizná.

„Nic. Na televizi se nedívám a rádio už taky přestávám poslouchat.“

Petr s Pavlem přicházejí na dvoreček.

„Dneska už mu to musíme říct. I když má narozeniny.“

„Nejdřív mu vyřídím vzkaz od táty.“

Vchází do kuchyně. Pavel předá Toníkovi úhledně zabalený dárek a sedá si ke stolu.

„Omlouvám se, zdržel jsem se v práci a pak dělal tátovi večeři. Přinesl jsem ukázkou. Smažený kapr se salátem. Ten

dělal táta. Moc všechny, co tu byli, pozdravuje. Řekl mi, že před pěti lety by se nerozpakoval a přišel by gratulovat, dneska si netroufá. I když vás oba jistě bude znát z veřejných schůzí a z konferencí.“

Pavel vstane, rychle připraví jídlo a rozdělí porce na talíře.

„Nenechte se pobízet, ať to nevystydne. Táta má kapra hrozně rád.“

Toník si nasazuje brýle.

„To je škoda, že tu Lojzík s námi není. Rád bych ho dneska viděl.“

Frank bere do rukou vidličku a nůž.

„Vy si táty hodně vážíte?“

Pavel přikývne.

„Mám proč. Máma mi umřela dva dny po porodu. Všichni do něj hučeli, ať mě dá do kojeneckého ústavu a pak do dětského domova a vyzvedne si mně, až budu starší. Někteří začátkem osmašedesátého mu vmetli, že doba je vážná a složitá a on se místo politické práce stará o mně. Ale zvládnul to. Když jsem byl na vojně, psal mi, že je mu smutno.“

Frank si rozkrájí porci kapra.

„Na ten váš případ si pamatuji. Ale jak to budete dělat, až se oženíte? Věk už na to máte.“

„Dokonce už mám svojí velkou lásku, kdyby to šlo, vzali bychom se od minuty, věk na to oba máme, ale brání nám v tom náš hodný strýček stát.“

Frank chce něco říci, rozkašle se a sesune ze židle.

Pavel k němu přiskočí. Petr mu pomáhá z druhé strany.

Toník zpanikaří.

„Nespolknul kost?“

„To jsou filety bez kostí. Začneme oživovat. Podlaha je perfektní podložka. Vyhrň mu košili. Stlačuj sto dvacetkrát za minutu, ať ti jde síla z kyčlí a ne z ramen. Zvládáš?“

Petr mlčky přikývne.

„Dobry, otevřel oči. Jdu ke kapličce pro auto. Odvezeme ho do nemocnice.“

Pavel utíká přes dvoreček.

Frank po několika minutách přichází k sobě.

„Radši mě dovezte domů, než do špitálu.“

Petr nesouhlasí.

„To rozhodne Pavel. Jestli můžete, tak mluvte, ať mám jistotu, že se to nebude opakovat.“

Toník pobíhá nervózně po kuchyni.

„Bolí tě u srdce?“

Frank vyslovuje každé slovo s namahou.

„Je ... mi... špatně. Najednou...celkově.“

Pavel proběhne dvorkem.

„Dobry?“

„Pomalů ho doneseme do auta. Chce odvézt domů.“

Pavel stojí pevně za tím, co řekl na začátku ožívání.

„Do nemocnice. A pak se sem vrátíme.“

Toník je šokován situací a je ochotný zůstat vzhůru třeba až do rána.

„Já na vás počkám.“

Pavel s Petrem táhnou Franka přes dvorek.

Toník si sedne na gauč a na hodinu usne. Vzbudí ho až přicházející Alois, Petr a Pavel.

Alois podává Toníkovi ruku a také zabalenou láhev.

„Věř mi, že kdyby mi tady Frank umřel před očima, musel bych se odstěhovat do vedlejšího bytu, protože tady bych ho měl pořád před očima. Jsem rád, že u toho nebyly ženský.“

Pavel Toníka uklidní.

„Bude v nemocnici dva, tři dny na pozorování a pak ho pustí domů.“

Toník všem nalévá víno.

„Obdivoval jsem vás, oba, já bych to nedokázal.“

„Ukázali jsme jenom to, co jsme se naučili na vojně.“

Aloise zajímají Toníkovy pocity.

„A jak se cítíš při oslavě kulatých narozenin? Mě letos čekají půlkulaté a nejradši bych na ten čas odjel z Prahy, třeba na Kubu.“

„Já pětadesát neslavil vůbec. A byl jsem rád, že si na to nikdo ani nevzdechnul. A letos, kdyby se Libuše nedohodla s Frankem, tak to taky vyšumělo.“

Alois se napije a zvažní.

„Měl bys vědět, že já Franka nemám rád. Už od doby, co se zastával Slánského a ostatních židů, které pověsili. Pak na

každý plenárce připomínal ruskej dvacátej sjezd, ale že v Budapešti všeli komunisty, ho moc nezajímalo. A před Pavlem i před Petrem to klidně řeknu. Přesvědčoval i ostatní, z organizace, z okresu i z Pražského kraje, abych se Pavla zbavil, dal ho k nezrušitelnému osvojení. Našli se i slušní komunisti, jako Kozler, Dušek a Trachta a řekli mi, Lojzíku bojuj o syna, kterého chce adoptovat primář Trojan. Dokonce mu osmý den nechali udělat rituální obřizku. Bude znít blbě, co řeknu, ale Pavla mi zachránil Vítězný Únor. Frank se stal dělníkem na Povodí Vltavy a primář Trojan obvodňákem. A za půl roku od něj utekla žena.“

Pavel kývne na Petra. Tiše odejdou na dvoreček.

„Na jednu stranu jsem rád, že táta souhlasil s tím, že sem zajedeme. Ale sám uznáš, že je musíme zpacifikovat, aby se mezi sebou nerozhádali o dnes už mrtvý politický principy. To bychom jim nedokázali říct o tom, co se dneska musí dozvědět.“

Petr kývne.

„Souhlasím. A máme řešení?“

„Budeme jim do omrzení povídat o sobě.“

Vrací se ke stolu.

Toník je zvědavý.

„Kam jste se zdejchli?“

Petr má pohotovou odpověď.

„Pokoušeli jsme se zašroubovat žárovku na hajzlu. Bez úspěchu.“

Toník mávne rukou.

„Podívám se na to dopoledne. Při světle.“

Petr vstane a všem nalije víno.

„Táta do mě hučí, abych si s ním víc povídal o mojí, vlastně, naší vojně. Dneska se to docela hodí.“

Petr si se všemi přit'ukne.

„Já už jsem tady dneska řekl, na mně naštvanýmu Frankovi, že úplně mi stačily ty dvoje vánoce na vojně. Jedinou světlou chvilkou v nich bylo, že přijel táta. Přivezl trochu vánočního cukroví a pohledy Prahy, co mi nadělil Ježíšek. Teď už si z toho dělám srandu, ale všichni jsme nadávali na to, proč se zelení mozkové na obou stranách, alespoň na ty vánoce nedomluvej a na to vojáčkování se jedinej tejděn v roce nevyserou. Narukovali s námi Slováci, Maďaři, Poláci a Cikáni. Takže za rok jsem uměl nadávat v pěti jazycích. Ty nejpeprnější nadávky si pamatuju do dneška. A taky to, že za všechno, co je ve mně dobré, stejně jako Maxim Gorkij, vděčím knize, za všechno, co je ve mně špatné, vděčím dvouleté vojenské prezenční službě.“

Pavel pokračuje ve stejném tónu jako Petr.

„Hned po přísaze, kde jste se na nás oba byli podívat, jsme začali chodit společně do služeb. Od ledna jako specialisti. Petr už byl knihovníkem a já lapiduch. Oba se smalt'ákem Vzorného vojáka. A pak přišla Soutěž za Rudým praporem. Velitel sestavil tři družstva. Jedno vedl pomocník výkonného praporčíka Honza, druhé knihovník Petr a třetí já, jako jediný

kandidát strany, který tam narukoval. Dopadlo to celkem dobře. On pak chytře vybral z každého družstva toho nejchytřejšího a naše trojice odjela do Tábora. Ubytovali nás na cimře, v rohu, kde nebyly postele nad sebou, zalehli jsme ještě před večerkou, a po půl jedenáctý večer se dva vojáci začali přít o to, jestli ho ten voják, co spal na bidle, musel pochcat, nebo ne.“

Petr na Pavla naváže.

„Ten, co ležel na bidle, se bránil, že v hospodě naproti kasárnám, mimochodem byla to otřesná putyka, záchody smrděly až ke vchodu, vypil od pěti do desíti hodin deset piv. Desítek. A to se krotil, protože věděl, že půjde druhý den do stráže. Stihnul přijít do večerky, studená voda ve sprše mu moc nepomohla, když zalehnul tak začal drandit, ale kluk pod ním ho okřiknul, tak toho nechal a když usnul, tak se do hodiny pochcal. A před námi se kluci dohodli, že příště mu ho ten dole osobně vymrská, aby zase neschytal teplej déšť. Nás to rozesmálo, byla tam tma a Pavel mě chytnul za ruku, aby se neprošvihlo, že je šmírujeme.“

Pavel si nechá od Petra nalít další víno.

„A vyplatilo se to. Ten pomočenej kluk upozornil toho druhýho, že tam nejsou sami, že přijeli rudí zmetci z Lešan na tu přiblblou soutěž. A že se všichni ti zmrdi budou divit, až jim jejich starej položí otázku, jestli by si vzpomněli na nějaký příklad špatného zacházení s vojáky za buržoasní republiky. Za chvíli oba začali chrápat a Petr mi pošeptal do ouška, že by takovou otázku rád dostal. Protože chce do Obrany lidu napsat

povídku podle pravdivého příběhu z Rudýho práva. S přesahem do dneška.“

Petr dolije Aloisovi i Toníkovi, kteří pozorně poslouchají. Alois si neodpustí.

„My na vojně jsme k sobě byli slušní a nebavili se o prasárních. Toník bude mít stejnou zkušenost.“

„Maximálně jsme si mezi sebou řekli, ty vole. A šaržím jsme byli slušní.“

Pavel je pohotový a chce debatu dále protáhnout.

„Ale taky jste nesoutěžili za rudým praporem.“

Toník se hlasitě zasměje. Alois jenom mávne rukou.

„Soutěž začala v devět, z jedenácti družstev zbylo za půl hodiny pět a za hodinu nás bylo devět. Tři družstva. Bylo to dost vyrovnaný. A pak vstal vysokej prošedivělej major a opileckým chraplákem položil otázku, jestli je nám známý z literatury, nějaký příklad špatného zacházení s vojáky za buržoasní republiky. Všichni vykulili oči a Petr vstal. Major ho vyzval k odpovědi. Ale to vám musí říct Petr sám.“

Petr se napije.

„Do úplnýho ticha jsem začal tím, že mě jako knihovníka zaujal sborník Rudýho práva, vydaný v roce devatenáct set sedmdesát. A v něm jsem našel článek z března roku devatenáct set dvacet jedna. O komunistovi a členu pražské libeňské Dělnické tělovýchovné jednoty, vojínovi Ludvíku Hermanovi, který už byl demobilizován, přesto dostal šestnáct dní vězení za vzdání od praporu, i když se přihlásil na policii. Zavřeli ho do

vězení, celou dobu tam byl bez jídla, začal mít horečku a pak i záchvaty zuřivosti. Kapitán Otakar Friedrich nařídil vojína zastřelit. Ruský legionář četař Nováček nabil pušku a zastřelil ho. Případ se dostal do Parlamentu 1. Března 1921 k interpelaci, s kapitánem Otakarem Friedrichem byl vojenský soud, který ho nakonec osvobodil. Mírně jsem se uklonil a sedl si. Ticho se dalo krájet, major vstal, zařval končit, pozor a odešel. Kapitán dal rozchod a kouření povoleno. Do pěti minut se vrátil major se sborníkem a našel tu stránku. Dal našemu družstvu deset bodů. Tak jsme vyhráli.“

Pavel dál vzpomíná se smíchem.

„Velitel v kasárnách už věděl, jak jsme dopadli. Sebral nám diplom, že ho osobně vyvěsí do síně tradic, do vycházkové knížky, kde už byl napsanej třídní opuštěák, dal každému, úplně novou stovku. Pomocník výkonného jel do Kolína a my do Prahy. Táta byl v lázních, tak jsme ty tři dny strávili u nás, vůbec nic nám nescházelo, úplně jsme si stačili sami, až před cestou zpátky jsme se zastavili tady, pochlubit se. Za týden z nás udělali zpětný odřad, když ostatní odjeli na střelby. Tři neděle jsme měli pro sebe celej barák. Než odjeli, tak Petrovi dva Maďaři přestěhovali postel. Byl jsem na ně sprostěj, slíboval jim, že je nakopu do prdele, jestli udělají bidlo, byla to světnice poddůstojníků, tam patrové postele být nesměly, a já si nechal jen úzkou uličku u stěny, aby postele mohly být sražené k sobě. Že mně má Petr rád, to jsem poznal už u nás doma, ale chtěl jsem mít jistotu. Přesvědčil mě tím, že jsem mu přinesl ze

štábu dopis poslaný z Prahy. Adresa byla viditelně napsaná ženským písmem. Petr mi poděkoval, půjčil si od jednoho kuřáka zapalovač a dopis přede mnou spálil, aniž si jej přečetl. Když jsem mu řekl, že možná přišel o nějakou cennou informaci, dal se do smíchu. Abych byl v klidu, protože ten dopis poslala nejoblíbenější holka ze třídy, kterou jsem doučoval.“

Toník zvědavě doplní.

„No vidíš, Pavlíku. A dneska večer z něj nespustila oči. A kdy se nám přiznáte k tomu, že jste měli něco se ženskými? Petr večer Frankovi vymaloval svoji vojnu v černejch barvách, ale řekl taky, že je objektivní a přiznává, že na vojně zažil i to nejhezčí, co člověk může zažít. Ale o tom, že bude mluvit nejdřív o půlnoci. A co může být hezčí, než opětovaná láska. A za chvíli bude už jedna.“

Alois jen tiše přikývne a Petr zvýší hlas.

„Tak jo. Jdeme do toho. Pavlíkovi budiž ke cti řečeno, že se sice po celou dobu připravoval na přijímací zkoušky na psychologii, ale na mně žádnou vědeckou fintu nepoužil, protože věděl, že já jsem chtěl z psychologie maturovat.“

Pavel nasazuje sebejistý tón hlasu.

„Nikdy bych se k ničemu takovému nesnížil, fakt.“

Alois začíná být netrpělivý.

„Tak už se nám k těm ženskejm přiznejte. Chodili jste se koupat tam do té fabriky na motorky a na brigádě tam dělaly Polky. Sám jsi to říkal.“

Pavel se vrací ke smíchu.

„Jo. To bylo vždycky hodně výživný. Až budu Petra připravovat na zkoušku na fakultu žurnalistiky, připomenu mu některé obzvlášť povedené momenty.“

Toník se také zasměje.

„Petr ze sebe dělá tajemnýho, to že chce jít studovat vysokou školu, mi ještě neřekl. To má být to půlnoční tajemství?“

Petr odmítá.

„Zdaleka ne. Na vojně žádný ženský nebyly a nejsou ani teď. Stačíme si sami. Víš, cos mi řek'když jsem jel na vojnu? Aby mně přestali bavit kluci.“

Toník i Alois ztuhnou. Podívají se po sobě, sklopí oči a mlčí.

Toník mlčí a teprve po chvíli nařídí Petrovi.

„Jirka přivezl z Vídně rakouskej rum. Načni ho a nalej! Všem!“

Petr vzpurně odmítne.

„A kde je tvoje zásada, že ke každému problému se máme stavět přímo? Bez berliček? A ten rum by takovou berličkou byl.“

Alois se zeptá přísně Pavla.

„Ty to vidíš taky tak?“

Pavel přikývne.

„V tomhle jsme opravdu za jedno.“

Toník vypije rum na ex.

„Mně to nějak nehraje. V dětství jsi s klukama hrál ragby, jezdil na motorce, chtěl jsi, abych tě přihlásil do volnostylařského kroužku, chodil na předvojenský výcvik, na plavání.“

Petr se naopak rumu ani nedotkne.

„V dětství jsem si myslel, že jste mně adoptovali. Tuhle jsem si na to vzpomněl, když jsem si dělal legraci z toho, jak mi do třetice pomohl stát. Našel mi rodinu, lásku i práci.“

Toníka tím naštvě a tak mu vztekle odpoví.

„Kdybychom věděli, že z tebe vyroste teplouš, tak jsme si vzali jinýho. Byl tam dost velkej výběr. Po emigrantech.“

Petr se nenechá vyvést z míry a odpoví napůl žertem.

Vidíš, lásko, já ti říkal, že jsme se mohli dřív poznat v děcáku, než na vojně.“

Pavel: „Něco na tom asi bude. Ale nech to, když to už vyšlo takhle.“

Alois je stejně naštvaný jako Toník.

„Ještě se přitom chytněte za ručičky. Nechte si to divadýlko. Na líbání chlapů nejsem zvědavej.“

„Tak doře jako státníci na letištích, to ještě neumíme.“

Toník i Alois se nad Pavlovou poznámkou ušklíbnou.

Petr vidí, že musí situaci uklidnit. Ztiší hlas.

„Než se začnete hádat, tak si poslechněte mně. Praha, coby hlavní město, má jeden milion pět set tisíc obyvatel. Počet členů a kandidátů Komunistické strany Československa a Slovenska byl při našem nástupu na vojnu taky nejméně milion

a půl. Statistika je neúprosná. Lesbiček a kluků na kluky je v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku jeden a půl milionů. A oba jsme, ještě před válkou, poznali až překvapivě hodně stranických a svazáckých funkcionářů, kteří byli pro systém nepostradatelní. Bez rodiny, okamžitě k použití, na písknutí.“

Pavel chce totéž, co Petr.

„Tvůj táta pátral po tom, proč už v dětství nenašel stopy po úchylce. Ten můj nemohl, protože mě celou zimu tahal po muzeích. Až vydělám peníze, prožiju si dětství podle svých představ. Denně bruslení, o víkendech lyžování. Zatím jenom ta muzea a vítězství v šachových turnajích. V herně U Nováků jsem celé dny očumoval, a čekal, až si dodám odvalu a začnu hrát. A od chlapů jsem několikrát týdně slyšel, že Chraň tě Pán Bůh, abys tu myslel na přivýdělek. Toho bylo možné dosáhnout za plyšovou stěnou, na tapetovaných záchodech. Jenže oni by si to mezi sebou řekli a nikdo by si se mnou už nezahrál. Na dětský domov jsem se díval z kuchyně. Ve čtrnácti pak zval vrstevníky z děcáku, aby se šli opalovat k nám na zahradu, kde bylo ještě slunce. Na svůj věk enormně vyvinutí Cikánci se nedali pobízet. Když bylo třicet nad nulou, chodili zásadně na ádu a vyprávěli, že je pouštěj zadarmo do lázní Na Slupi, protože za ně vstupný vždycky někdo zaplatí. Až koncem léta jsem dostal odvalu zeptat se jich, kvůli čemu tam vlastně chodí. Za nic se nestyděli a vyprávěli hodně konkrétně.“

Aloise Pavel překvapil.

„A proč ses mi někdy nesvěřil?“

„A ty bys je k nám pak nepouštěl.“

Alois se brání.

„Já myslel ty návštěvy muzeí. Myslel jsem, že se ti to bude hodit do školy.“

Petr se přidává.

„Já byl podobně postižený. Chodili jsme na Hrad a na Vyšehrad. Já byl tak blbej, že jsem se zlobil, že na Novej rok večer nejdeme do Národního na Libuši. Ale uděláme vám radost a přestaneme se do vás navážet. Složíme poklonu těm, z vaší generace, kteří prosadili beztrestnost styků. Byli jsme mezi prvními na světě. Ale u nás o tom tématu ani jeden film, a z divadelních prken jsem vnímal jen slabé náznaky od britských autorů.“

Pavel přikývne. A dívá se do očí chvíli Aloisovi a chvíli Toníkovi.

„Když mě přijímali za kandidáta strany, tak po mně chtěli, abych o sobě něco řekl a vyslovil se k vývoji, který některé z nich už začínal strašit. Tak jsem jim řekl, že bych byl rád, abychom se mohli pochlubit, že v naší zemi byly a jsou demokratické tradice a že všechno, co je kulturní a lidské, nám nebylo a není cizí. Naopak. A hodně opatrně jsem jim naznačil, že ti, co jsou jiní, než druzí, žijí dlouhá staletí, mezi námi, a měli by se cítit u nás doma. A že mám rád vážnou hudbu, kdybych uměl hrát na nějaký nástroj, přehrával bych si díla Petra Iljiče Čajkovského. Soudružky přikyvovaly, snad

chudinky nikdy neslyšely o tom, že Čajkovskij měl milence, kterého mu záviděl samotný ruský car.“

Toník si naleje další stopku rumu.

„Když jsem v létě uklízel, tak jsem Petrovi oprašoval knížky v knihovně. Netušil jsem, že je má ve dvou řadách. V té druhé jsem našel Petroniův Satyricon, Smrt v Benátkách od Thomase Manna a tři knížky od Pasoliniho. Ale z českých autorů nic. A to v patnácti blouznil o tom, že bude spisovatelem. Český vzor asi nenajdete.“

Petr s Pavlem se dají do smíchu.

„To by ses divil. Budu se snažit seřadit je podle abecedy. A Pavel mi pomůže. Jakub Arbes, Ivan Blatný, Otakar Březina, Vratislav Effenberger, Václav Erben, Jaroslav Foglar, Ladislav Fuks, Jaroslav Hašek, Karel Hlaváček, Ivan Martin Jirous, Jiří Karásek ze Lvovic, Mirek Kovářík, Jan Neruda, Karel Pecka, Karel Sabina, Antonín Sova, Ladislav Stroupežnický, Karel Štorkán, Jaroslav Vrchlický, Julius Zeyer.“

Pavel Petra pohotově doplňuje.

„Takže byla analyzována česká literatura. A moc dlouho to netrvalo. Doufám, že jsme vás příliš nešokovali.“

Toník i Alois jen tiše přikývnu. A Toník se vzápětí zmůže na otázku.

„A myslíte, že to bude študáky na gymnáziu zajímat? Literární drby? Důležité je snad dílo, ne osobní život autora? Každý není jako Ginsberg.“

Petr uznale přikývne.

„Tak to ti dávám za pravdu.“

Alois se omlouvá sám před sebou.

„Ale my jsme už před několika lety věděli, že uvádět na přesnou míru pravidla, ve kterých došlo k nepřesnostem, to může dneska každý dobrý počítač. Na to upozorňoval už Jan Werich. A že počítač to udělá přesněji a rychleji než člověk. Ale nemůže opravit lidské svědomí. A napravovat může než svědomí. Odčinit nemůže nikdo nic. Moc se mi tenkrát líbilo, když před desítkou papalášů zažertoval. Mrtvého nevzbudíš, ztracená léta nevrátíš a probdělé noci strachu neobrátiš v sladký spánek bezstarostnosti.“

Pavel se konečně napije.

„Já teď ve škole probírám rehabilitaci duchovní. Přesněji, rehabilitace svědomí. A myšlení. Myšlení nás všech jako celku. Měli jsme docela bouřlivý seminář. Potlesk si vysloužil asistent, který citoval právě Wericha. Že mu jedna věc nedává spát. A to je, když začne přemýšlet, kdo byl autorem dob temna, na které tolik naříkáme. A vždycky mu vychází, že to museli být Češi a Slováci. Řekl to v osmašedesátém, ale asistent řekl, že dneska by to nikdo líp neřekl. Budu znovu citovat Wericha. A to bych se mohl ptát hodně dlouho a vždycky by mi vyšlo, že to nemohl být nikdo jiný, než řada Čechů a Slováků. My jim to všichni usnadňujeme tím, že říkáme Oni!“

Alois pozvedne skleničku směrem k Pavlovi.

„To, co jsi teď řekl, ti každý rozumný člověk odkývá.“

Petr: „V homosexuální literatuře nenajdete nic nehumánního. To, co rádi kritici označují za projev lidskosti při hledání identity, má v téhle literatuře dávné vzory. Podle mého soudu kluci na kluky a holky na holky, nebyli a nejsou, ničím zvláštní. Snad jen tím, že jich hodně zakotvilo v kumštu. Ale já mluvil s řezníkem, s truhlářem, se sazečem a ty základní pocity měli všichni stejné. A myslím, že to tak bylo a je i ve vaší generaci. Vždycky to byli normální lidi v nenormálních podmínkách. Proti přesile fyzické síly, která je obklopovala, se bránili úsilím vyrovnat se silou ducha. Nechci jít do detailů. Tak jako Pavel je hrdý na to, že se mnou může jezdit na výlety na místa, kde žili Sigmund Freud, Gustav Mahler, Max Brod, Franz Werfel, Franz Kafka, Richard Weiner, Rudolf Fuchs, Egon Ervín Kisch, Otto Gutfreund, anebo Karel Poláček, Bedřich Feigel, Egon Hostovský, Karel Ančerl a jiní, já se snažím přiblížit mu Jakuba Arbese, Ivana Blatného, Otakara Březinu, Vratislava Effenbergera, Václava Erbena, Jaroslava Foglara, Ladislava Fukse, Jaroslava Haška, Karla Hlaváčka, Ivana Martina Jirouse, Jiřího Karáska ze Lvovic, Mirka Kovářika, Jana Nerudu, Karla Pecku, Karla Sabinu, Antonína Sovu, Ladislava Stroupežnického, Karla Štorkána, Jaroslava Vrchlického a Julia Zeyera.“

Petr znovu všem nalévá.

Pavel se obrací na Aloise.

„Dneska tu spíš. Já jsem pil a doktora máš až od jedenácti.“

Alois protestuje.

„A myslíš, že dokážu usnout, po tom všem, co jsem tu slyšel.“

Toník se k němu přidá.

„Já taky ne.“

Petr pokrčí rameny a začne filozofovat.

„To je zajímavý, jak se do jedné strany vejdou lidi různých názorů. O Frankovi se říká, že to byl sekerník, Pavlův případ tomu nahrává, tvůj táta byl taky pro tvrdší linii, Libuše chtěla politicky vést za ručičku, můj táta od doby, co je v důchodu, spíš provokuje a můj vstup se odkládá. Přesto mi vrtá hlavou, jak se tam všichni vejdete.“

Toník na to reaguje spíše v legraci.

„Už mě zase svrbí ruka.“

Petr si přitukne se všemi.

„Byly tři hodiny ráno. Přejeme všem dobrou noc.“

Alois se ohradí.

„Dobře, ale v té debatě budeme pokračovat.“

Pavel mu dá ruku na rameno.

„Ráno udělám pro všechny snídani.“

Petr s Pavlem odcházejí na dvoreček.

„Myslíš, že nám kývnou?“

Pavel má na Petrovu otázku pohotovou odpověď.

„A když ne, změní to něco?“

Petr se hlasitě zasměje.

„Nic. Ale bylo by to milý.“

Alois uléhá na roztažený gauč.

„Když jim to zítra odkýváme, tak už to nemůžeme vzít zpátky.“

Toník přikývne.

„Necháme to na ráno, snad aspoň na chvíli usnu.“

Když Pavel v obou místnostech zhasne, do pěti minut se ozve čtyřhlasé chrápání různé intenzity.

Když se probouzí, je okolo něj světlo. A budík ukazuje osm. Začne připravovat snídani pro čtyři. Naservíruje ji právě včas. Když dojedí, Pavel už nedokáže potlačit svou zvědavost.

„Tak na čem jste se usnesli?“

Petr se k němu vzápětí přidá.

„Já taky.“

Toník se obrátí na Aloise.

„Začneš?“

Alois mlčky přikývne a odkašle si.

„Dva roky jste spolu byli na vojně, tři roky to spolu zkusíte na svobodě. Jednomu je osmadvacet, druhému o rok méně. Já se ženil v pětatřiceti, Toník o půl roku dřív. Co když za rok jeden z vás, nebo oba, potkáte nějakou, která vás okouzlí? Jak si to spolu vysvětlíte?“

Pavel se snaží být co nejvěcnější.

„To nehrozí. Další argument.“

Toník se podívá především na Petra.

„Jak to budete řešit, kdyby vám dali nůž na krk, že se musíte oženit?“

Petr mlčky kývne.

„Vím, na co narážíš. Oženit se, do dvou let se rozvést? Nebo se nerozvést a jezdit společně na chatu? A na ulici se podívat za každým klukem ve vypasovaných džínách? Přetvářka na přetvářku? Nežijeme ani na Slovensku, ani v Polsku, nebo v Rusku. Vy jste usilovali o světový mír, což bylo správný, my budeme usilovat o celosvětový mír v duši. Každému podle potřeb. To heslo si jistě taky pamatujete.“

Toník Petra okřikne.

„Abys neprovokoval.“

Petr chce být smířlivý.

„Promiň. Tak se už konečně dozvíme ten ortel?“

Alois rozlévá rakouský rum a gestem vybídne k přípitku.

„Budeme na vás zvědaví. Jak vám to půjde. Až poznáte i takové dny, kdy na vás slunce svítit nebude.“

Toník se připojí.

„Zatím jste v zajetí touhy. Až se začnete odcizovat, my vám váš vztah neslepíme. I když jste naše děti.“

Petr by chtěl říci daleko víc, ale zmůže se pouze na stručné.

„Dík.“

Zachrání ho klepání na sklo.

Toník se jde podívat k oknu.

„To bude Libuška. Pavle, můžeš uvařit kafe?“

„Jasně.“

Toník odchází na dvoreček, vrací se s Libuší, v ruce má dámský kufr.

„Vypij si kávu a vezmi si klíče, rozlož si věci, jak potřebuješ, do toho ti mluvit nebudu.“

„Nejdřív vám musím něco důležitýho říct. Dvě novinky. Hanka mi ráno řekla, že se na vztah s Petrem necítí. Prý by si připadala pořád ušlápnutá a zakomplexovaná. Nadbíhá jí Pepík, od nich z práce, pekař, párkrát jsem ho viděla, normální kluk, trochu s předkusem, tak to s ním zkusí. Než se vezmou, tak já budu každý týden dva tři dny s ní a zbytek týdne s Toníčkem. Tady v pokoji a v kuchyni. Myslím, že bych neměla bydlet vedle, tam bude Pavel s Petrem, do knihovny by se nevešli.“

Pavel se podívá se na hodinky, pomůže Aloisovi do saka.

„Rozluč se. Je půl jedenáctý, jedeme za doktorem.“

Alois podá ruku Libuši a pak Toníkovi.

„Ať vám to spolu klapě.“

Popřeje jim Alois.

Pavel dá Perovi ruku na rameno.

„Pojedeš s náma? Zastavíme se doma.“

„Jasně. Mějte se tu fajn.“

Když Alois, Pavel a Petr procházejí dvorečkem, zeptá se Libuše Toníka.

„Neranila jsem Petra tím vzkazem od Hanky?“

Toník jen mávne rukou.

„Neboj se. Sama vidíš, jak to nakonec dopadlo. Já jsem přesvědčenej, že život půjde dál, podle jejich představ. Každá

generace má právo na život podle svého. Jsou jiní, ale nejsou špatní.“

JSOU JINÍ, ALE NEJSOU ŠPATNÍ
Ze strojopisu do elektronické podoby
převodli Pavel Hruška a Petr Burda
Grafická úprava Jan Seidl
Neprošlo jazykovou úpravou

Vydala Společnost pro queer paměť, z. s.
Na Strži 1683/40, 140 00 Praha 4,
roku 2017 jako svou 3. publikaci

www.queerpamet.cz

e-mail: queerpamet@queerpamet.cz

